

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

CREATIVITEIT, LEF
EN EEN
LANGE ADEM

CREATIVITEIT, LEF
EN EEN LANGE ADEM

ERVARINGEN EN TIPS VANUIT DE 20 STEDELIJKE FOCUSGEBIEDEN

ERVARINGEN EN TIPS
VANUIT DE
20 STEDELIJKE
FOCUSGEBIEDEN

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Creativiteit, lef en een lange adem
Ervaringen en tips vanuit de
20 stedelijke focusgebieden
Nationaal Programma Leefbaarheid
en Veiligheid

Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Inhoud

Voorwoord	5
Hugo de Jonge, Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	5
Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid	
Inleiding	6
1. Amsterdam Nieuw-West Carry Goedhart	11
2. Amsterdam Zuidoost Saundra Williams	19
3. Arnhem Oost Toni Iñiguez Najdanovski en Nabil el Malki	27
4. Breda Noord Dalila Sayd en Justin Goetzee	35
5. Delft West Nathalie van der Hak	43
6. Den Haag Zuidwest Rachid el Menhali	51
7. Dordrecht West Mirjam Vermaat	59
8. Eindhoven Woensel-Zuid Carien van Caam en Arjan uit het Broek	67
9. Groningen Noord Hanneke Wierenga	75
10. Heerlen Noord Roel Wever en Ron Meyer	83
11. Leeuwarden Oost Arjette de Pree	91
12. Lelystad Oost Eline de Vries	99
13. Nieuwegein Centrale As Annemarij Swart	107
14. Roosendaal Ring Han van Midden	115
15. Rotterdam Zuid Marco Pastors	123
16. Schiedam Nieuwland en Oost Olga Boot	131
17. Tilburg Noord West René Scherpenisse	139
18. Utrecht Overvecht Sharon Dijkma en Rachel Streefland	147
19. Vlaardingen Westwijk Hamit Karakus	155
20. Zaandam Oost Sherwin Tjin Asjoe	163

“Een leefbare buurt is een buurt waarin een gepensioneerde de binnentuin van een verzorgingstehuis onderhoudt, een studente tijd steekt in een sporthal en waarin de buurvrouw een nieuwkomer helpt bij het leren van de Nederlandse taal.”

Voorwoord

Als het gaat over wonen, dan gaat het vaak over harde thema's als bouwen, stenen, bereikbaarheid, ruimtelijke inpassing. Maar een woning is natuurlijk meer dan stenen. Een buurt is meer dan een postcode. Het zijn uiteindelijk de mensen die het hart van een stad vormen.

Een leefbare buurt is vóór alles een buurt met sterke verbindingen tussen mensen. Een buurt waarin een gepensioneerde in de vroege ochtend de binnentuin van een verzorgingstehuis onderhoudt, een studente die samen met andere vrijwilligers tijd steekt in een sporthal, zodat jongeren er op woensdagmiddag een potje kunnen voetballen en waarin de buurvrouw een nieuwkomer helpt bij het leren van de Nederlandse taal, zodat ook die meekan in de samenleving en een grotere kans op werk heeft.

Wij mogen ons gelukkig prijzen dat in héél veel Nederlandse wijken dit het beeld is. Maar die situatie is niet in alle steden en buurten zo rooskleurig. Mijn zorg gaat uit naar de kwetsbare buurten, vaak bewoond door kwetsbare mensen. De Leefbaarometer 2022 geeft als algemeen beeld dat de leefbaarheid in Nederland vooruitgaat, maar dat deze in een aantal gebieden juist achterblijft of zelfs achteruit gaat.

Het zijn wijken en buurten waar armoede, onderwijsachterstanden, gezondheidsproblemen en slechte woningen zich opeenhopen, waar het 'sociaal' cement in de wijk is verdwenen en waar de ondermijnende drugscriminaliteit een stevige voedingsbodem kent.

Met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid investeert dit kabinet flink in de verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van deze gebieden. Dat doet het Rijk in nauwe samenwerking met gemeenten en lokale partners.

De leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken is niet gebaat bij een carroussel van projecten met een looptijd van enkele jaren. Het vergt langdurige, continue aandacht en structurele inzet van ons allen. Alleen een ruime horizon – van 15-20 jaar – biedt ons de kans om de negatieve spiraal, van vaak generatie op generatie doorgegeven problematiek, te doorbreken.

Over hoe we dit gaan doen en wie dit zoal doen, kunt u lezen in deze bundel. Het staat vol interviews met mensen die een bijdrage leveren aan de verschillende lokale programma's van Leefbaarheid en Veiligheid. Ze vertellen over wat hen drijft, over de kansen die er liggen en over de taaie problematiek waar ze op stuiten. Zij onderstrepen met hun verhalen het belang van het Nationaal Programma. Ik wens u veel leesplezier, en hoop dat het u tot inspiratie is.

Hugo de Jonge

Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid

Inleiding

In Nederland is sprake van een groeiende maatschappelijke tweedeling. Dit blijkt onder meer uit de meest recente cijfers van de Leefbaarometer. Met een groot deel van de bevolking gaat het steeds beter, maar verschillende kwetsbare wijken raken steeds verder achterop. In een aantal gebieden in Nederlandse steden stapelen problemen zoals werkloosheid, armoede, onderwijsachterstanden, slechte woningen en een slechte gezondheid zich op. Veel mensen zien zich geconfronteerd met een combinatie hiervan: ze leven in armoede, hebben schulden en zijn afhankelijk van (jeugd)zorg. De ene kwetsbaarheid leidt tot de andere. Wie in deze gebieden leeft, heeft een lagere levensverwachting en een kleinere kans op goedbetaald werk. Voor jongeren ontstaat een gebrek aan perspectief. Hiermee worden zij kwetsbaar voor de verleidingen van criminele activiteiten. De stapeling van problemen gaat hand in hand met een afbrokkelend vertrouwen in de overheid. Door dit alles staan de leefbaarheid en de veiligheid in deze gebieden in de volle breedte onder druk. Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid bestaat daarom uit een integrale gebiedsgerichte aanpak van deze problemen, om de negatieve spiraal te doorbreken.

Het programma richt zich op 20 stedelijke focusgebieden, verspreid over Nederland, met in totaal ruim 1,2 miljoen inwoners. Het gaat om: Amsterdam Nieuw-West, Amsterdam Zuidoost, Arnhem Oost, Breda Noord, Delft West, Den Haag Zuidwest, Dordrecht West, Eindhoven Woensel-Zuid, Groningen Noord, Heerlen Noord, Leeuwarden Oost, Lelystad Oost, Nieuwegein Centrale-As, Roosendaal Ring, Rotterdam Zuid, Schiedam Nieuwland en Oost, Tilburg Noordwest, Utrecht Overvecht, Vlaardingen West en Zaandam Oost.

De drie met elkaar samenhangende doelstellingen in deze gebieden zijn:

- het verbeteren van de fysieke leefomgeving,
- het bieden van een beter perspectief en
- het vergroten van de veiligheid.

Hieraan zijn vier actielijnen gekoppeld.

De eerste actielijn is *'Samenhangende aanpak: we zorgen voor een integrale aanpak met regie en een solide juridische basis'*. Dit houdt onder meer in dat gemeenten en lokale partners (zoals het onderwijs, zorg- en welzijnsorganisaties, woningcorporaties, politie, ondernemers en bewoners) samen langjarige, integrale gebiedsplannen maken en deze vertalen naar concrete uitvoeringsplannen. Zij geven het geheel in hun gebied concreet handen en voeten. Hiervoor worden allianties opgezet, onder voorzitterschap van de burgemeester en met deelname van een rijksvertegenwoordiger. De aanpak is gericht op structurele verandering en het realiseren van doorbraken in hardnekkige problematiek. Binnen dit geheel is ruimte voor maatwerk, experiment, en leren. De voortgang en 'vastlopers' worden periodiek op bestuurlijk niveau besproken, zowel lokaal, als nationaal. Waar mogelijk worden rijksmiddelen meer in samenhang ingezet voor een integrale, gebiedsgerichte inzet. Verder is er ondersteuning voor de lokale partners in de vorm van o.a. een Expertpool, de Flexpool Woningbouw en een vraagbaak.

De tweede actielijn is *'Woningen en wijken: we verbeteren slechte woningen en zorgen voor meer gemengde wijken'*. Dit dient onder andere te leiden tot bestuurlijke akkoorden voor herstructureringsopgaven en prestatieafspraken met corporaties. Het Rijk zet hierbij het Volkshuisvestingsfonds in, de Woningbouwimpuls en

het Nationaal Isolatieprogramma. Ook wordt gekeken naar noodzaak en geschiktheid van selectieve woningtoewijzing.

De derde actielijn is *'Meedoen: we zorgen ervoor dat meer bewoners kunnen meedoen in de samenleving'*. Dit betekent structurele versterking van scholen met veel leerachterstanden, inzet op voor- en vroegschoolse educatie en de invoering van het programma 'Kansrijke Start' in alle gebieden. Binnen het sociaaleconomisch domein vindt intensivering plaats van de aanpak van geldzorgen, armoede en schulden. Ook wordt gekeken naar andere werkwijzen in de Participatiewet. Daarnaast gaat aandacht uit naar het versterken van de veerkracht van personen en groepen in kwetsbare omstandigheden, en het preventief terugdringen van gezondheidsachterstanden. Regiodeals kunnen ook bijdragen aan de brede welvaart in de gebieden.

De vierde actielijn is *'Veiligheid: we investeren in preventie jeugdcriminaliteit en weerbaarheid'*. Hier gaat het om inzet van het programma 'Preventie met Gezag' en het versterken van de jeugdstrafrechtketen. Van criminelen afgepakt geld krijgt zoveel mogelijk een publieke bestemming, vooral in wijken die het meest onder criminaliteit te lijden hebben. Het dashboard 'Zicht op Ondernijning' brengt de risicofactoren voor ondernijpende criminaliteit per gebied in kaart.

De minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) neemt de coördinatie van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid op zich. Hij ziet toe op het tot stand komen van de lokale alliantieoverleggen, is aanspreekbaar op knelpunten in regelgeving en zorgt samen met collega's in het kabinet waar mogelijk voor doorbraken en het vereenvoudigen van een integrale aanpak. Tot slot bevordert hij een goede kennisinfrastructuur. De ministers van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), van Justitie en Veiligheid (JenV), voor

Primair en Voortgezet Onderwijs, voor Armoedebeleid, Participatie en Pensioenen, voor Rechtsbescherming en de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) zijn mede-eigenaar van het programma. OCW, VWS, JenV, SZW en BZK leveren de rijksvertegenwoordigers die lokaal bij de allianties aan tafel zitten.

Het Rijk hanteert voor dit programma een nieuwe werkwijze. Dat richt zich niet alleen op financiële bijdragen en samenwerkingsafspraken met de betreffende gemeenten, maar ook op aanscherping van het juridisch instrumentarium en op het realiseren van doorbraken. BZK/VRO stelt een interdepartementale werkgroep in, die aan de slag gaat met de concrete implementatie van een integrale gebiedsgerichte inzet.

Naast de eerder genoemde rol van de burgemeester en de lokale alliantie, speelt per gebied het programmabureau een belangrijke rol. Deze onafhankelijke organisatie ondersteunt de alliantie met een slagvaardig team dat zorgt voor samenhang, het verbinden van opgaven en middelen en het behoud van de focus. Ook legt het programmabureau de juiste dwarsverbanden binnen en tussen de betrokken partners.

Met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid keert het Rijk, in nauwe samenwerking met gemeenten en lokale partners, terug naar de wijk. De leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare gebieden vraagt structurele inzet. Daarom luidt één van de prestatieafspraken tussen Rijk en gemeenten: 'Partijen committeren zich aan een langjarige inzet van 15-20 jaar'. Het is aan alle betrokkenen, van Rijk tot gemeente, van burgemeester tot bewoner, van zorg- en welzijn- tot woonprofessional, van docent tot wijkagent en alle anderen, om deze handschoen op te pakken en de tweedeling in de Nederlandse samenleving op te heffen.

1

AMSTERDAM NIEUW-WEST

www.samennieuw-west.nl

Kenmerken

161.000
inwoners
in 5 wijken

Sociaaleconomisch
lage arbeidsparticipatie, moeizame lokale economie

Woningvoorraad
versleten en verre van energiezuinig

Opvallend
jongerenoverlast en zware drugs- en geweldsdelicten, veel openbaar groen, veel bewoners- en buurtinitiatieven met inspirerende werking

Opgaven & ambities

Eigenaarschap over je leven hebben

Je veilig en verbonden voelen

Bestaanszeker zijn

Een fijne plek hebben om te wonen en leven

Perspectief hebben en ontwikkelen

**“Helpen met ontschotten,
oplossingen en overzicht”**

Carry Goedhart

AMSTERDAM NIEUW-WEST

Namens de landelijke overheid geven rijksvertegenwoordigers de samenwerking tussen de landelijke overheid en gemeenten in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid een gezicht. In alle twintig stedelijke focusgebieden zit een topambtenaar (vanuit één van de ministeries BZK, OCW, JenV, SZW of VWS) letterlijk aan tafel bij de lokale Alliantie. In Amsterdam Nieuw-West is dat Carry Goedhart, directeur Participatie en Decentrale Voorzieningen bij SZW.

Verbindingsofficier. Dat woord schiet Goedhart te binnen als zij haar rol als rijksvertegenwoordiger omschrijft. “Ik zet mij in om over en weer kennis en informatie te delen, en om mensen met elkaar in contact te brengen.” Zo eenvoudig als dat klinkt, zoveel verschillende vormen kan het aannemen. Goedhart heeft het nog niet aan de hand gehad maar als binnen de alliantie zaken lijken te stranden op bepaalde wet- en regelgeving, kan zij daarin behulpzaam zijn. “Zoals alle rijksvertegenwoordigers beschik ik over een eigen netwerk binnen de centrale overheid. Niet alleen binnen mijn eigen ministerie, maar over diverse departementen heen. Ik ben dus in staat om specifieke problemen op de juiste plaats aan te kaarten en zo aan oplossingen bij te dragen.” Maar Goedhart kan ook overzicht creëren. Dat is één van de dingen die zij in haar eerste jaar als rijksvertegenwoordiger voor Amsterdam Nieuw-West heeft gedaan. “Het is voor gemeenten vaak lastig om zicht te krijgen op alle voornemens van het Rijk. Welke initiatieven komen er in de komende periode op hen af en welke middelen komen daarbij beschikbaar? Dat hebben we bij het Rijk op een rijtje gezet, zodat Amsterdam Nieuw-West weet welk geld eraan komt, waar dat voor bestemd is en hoe zij dat kunnen inzetten.”

“Ik zet mij in om mensen met elkaar in contact te brengen.”

Geldstromen bundelen

Amsterdam Nieuw-West gold na de Tweede Wereldoorlog als toonbeeld van de wederopbouw van Nederland. Bewoners van de zogeheten Westelijke Tuinsteden kregen alle licht, lucht en ruimte om zich te midden van veel groen te ontwikkelen. Veel van de stedenbouwkundige kwaliteiten zijn nog aanwezig. In de loop der jaren heeft zich echter, net als in veel vergelijkbare wijken, een proces voltrokken van een veranderende bevolkingssamenstelling en sociaaleconomische achteruitgang. Het is nu een stadsdeel waar al langere tijd veel problemen bestaan. Deze variëren van jeugdoverlast en criminaliteit tot onderwijsachterstanden, armoede en een versleten woningvoorraad. Een integrale aanpak, zoals het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid die voorstaat, is volgens Goedhart dan ook niet meer dan logisch. “Die aanpak brengt verbinding aan tussen de fysieke leefomgeving, de veiligheid en het sociale domein. Ik denk dat het verleden heeft aangetoond dat alleen maar investeren in bijvoorbeeld repressie of onderwijs niet het juiste antwoord kan zijn.”

Een integrale aanpak vergt integrale investeringen. Ook daarin denkt de rijksvertegenwoordiger een rol te kunnen spelen. “Ik kan helpen om middelen te ontschotten. Zo proberen we nu om geld vanuit SZW voor de bestrijding van armoede en schuldenproblematiek te bundelen met middelen vanuit OCW. Dat maakt het voor Amsterdam Nieuw-West gemakkelijker om aan te wenden voor een aantal integrale doelen. En door te ontschotten hoeven zij ook niet elk geldstroompje apart te verantwoorden. Het verlicht de verantwoordingslast.”

Eén overheid

Ongeveer eens in de zes weken schuift Goedhart aan bij de Alliantie Amsterdam Nieuw-West. Daar treft ze een gezelschap van vertegenwoordigers van de gemeente, het stadsdeel, woningcorporaties, zorg, welzijn, onderwijs, politie, bedrijfsleven, bewoners en het programmabureau. “Vrijwel iedereen is vrijwel altijd aanwezig. Dat tekent de hoge mate van betrokkenheid. Die is ook duidelijk aanwezig op lokaal-bestuurlijk niveau; behalve de voorzitter van het stadsdeel is namens de gemeente ook een coördinerend wethouder aangesloten, en burgemeester Halsema zit de Alliantie voor.”

“Wij moeten meer als één overheid handelen. Dat lukt alleen als je daadwerkelijk samenkomt en samen optrekt.”

Wat is, los van de hulp bij het bieden van overzicht, oplossingen en ontschotting, het belang van de betrokkenheid van een rijksvertegenwoordiger bij een lokale alliantie? “Eén van de conclusies uit het rapport over financiële en bestuurlijke verhoudingen tussen Rijk en gemeente was dat wij meer als één overheid moeten handelen. Dat lukt alleen als je daadwerkelijk samenkomt en samen optrekt. Voorheen hadden wij in Den Haag bij wijze van spreken een vergadertafel staan waar af en toe iemand van de gemeente aanschoof. Nu gaan wij vanuit het Rijk naar de gemeente toe. Dat sluit aan op de nieuwe manier van werken die wij nastreven. De aanwezigheid van

rijksvertegenwoordigers in de twintig stedelijke focus-gebieden geeft inhoud aan de nieuwe bestuurlijke verhoudingen en het streven naar één overheid voor de burger. Daarnaast bestendigt het de langjarige verbinding die bij dit programma nodig is.”

Praktijkgericht werken

Goedhart bespeurt vanuit haar rol als rijksvertegenwoordiger een hoge mate van wederkerigheid. Zij brengt zaken naar de alliantie toe, en haalt er zaken op. “Bij SZW vinden wij praktijkgericht werken belangrijk. Ambtelijke vakkundigheid begint met naar buiten gaan en de mensen uit de praktijk naar binnen halen. Het kan niet zo zijn dat je op het ministerie aan een wet zit te tikken maar nog nooit de spreekkamer van een wijkteam of de sociale dienst van binnen hebt gezien. Wij hebben dat perspectief uit de praktijk nodig. Daarom heb ik onlangs op een conferentie voor SZW-managers een lid van de Alliantie Amsterdam Nieuw-West uitgenodigd. Dat was iemand van Stichting Studiezalen Homepage, die studievoorzieningen in het leven heeft geroepen voor kinderen van ouders die geen geld hebben om particuliere huiswerkondersteuning te betalen. Een prachtig project, dat een enorme meerwaarde oplevert. Er ontstaat namelijk een vertrouwensband tussen de huiswerkbegeleiders en de kinderen. Dat leidt op een laagdrempelige manier tot gesprekken over allerlei onderwerpen uit het leven van die kinderen. Het is voor ons als Rijksoverheid heel waardevol om dit perspectief, van iemand die dit georganiseerd heeft, bij ons zelf naar binnen te halen. We zijn van plan om dit uit te bouwen.”

Ogen en oren open

Toeval of niet; Goedhart is zelf in Amsterdam Nieuw-West geboren en getogen, in een sociale huurwoning. “Inmiddels woon ik alweer een hele tijd in een ander deel van het land. Maar elke keer als ik er ben, maakt mijn hart een sprongetje. De buurt is wel erg veranderd, en de bevolkingssamenstelling en de vraagstukken die er spelen ook. Maar ik herken nog veel terug. Dat maakt het voor mij extra leuk om hierbij betrokken te zijn. Het is ontzettend mooi om iets te kunnen doen voor het gebied waar ik mijn allereerste voetstappen heb gezet.” Daarmee wil Goedhart overigens niet zeggen dat een dergelijke persoonlijke band nodig is om de rol van rijksvertegenwoordiger goed in te vullen. Wat is daar dan wel voor nodig? “Een open houding en goed willen luisteren naar wat er speelt. Je ogen en oren moeten zo ver open staan, dat je signalen uit de praktijk mee terug kan nemen naar je eigen departement en het Rijk. Op die manier krijg je een beter beeld van wat er nodig is. Dat helpt om beter beleid en betere wet- en regelgeving te maken, waar de bewoners in de wijk meer aan hebben.”

“Beter beleid maken,
waar de bewoners in de
wijk meer aan hebben.”

Goedhart wijst ook op een valkuil, die geldt voor de alliantie in zijn geheel. “Je moet ervoor waken dat de vaart eruit gaat. Het vergt heel wat gespreksrondes om tot een gezamenlijke koers te komen. Het is logisch dat dit tijd kost, maar dat mag niet ten koste gaan van de daadkracht en de voortgang.”

Doorbraakinitiatieven

Gelukkig, zo constateert Goedhart, zit de vaart in Amsterdam Nieuw-West er aardig in. Mede met dank aan de doorbraakteams die al in 2021 actief waren. “Een mooi initiatief is bijvoorbeeld New Beginnings, een wooncomplex waar twintig meiden uit Nieuw West huisvesting hebben gevonden. Tien van hen zitten in een kwetsbare situatie en krijgen ondersteuning. Voor veel meiden is het niet mogelijk om zelfstandig uit huis te gaan, anders dan door te trouwen. Deze woonruimte in de eigen buurt maakt deze stap makkelijker.” Een ander voorbeeld is het traject Grote Spelers, waar passende arbeidstrajecten voor HBO-jongeren worden ontwikkeld. Door inzet van onder meer een mentorprogramma zijn inmiddels 55 jongeren geplaatst op een baan of stage op niveau. Ook zal, in navolging van Amsterdam Zuidoost, ‘community wealth

building’ een plek krijgen in de aanpak van Nieuw West. Het uitgangspunt hierbij is dat de sociaaleconomische potentie van de wijk ten goede komt aan de ontwikkeling van de wijk. Goedhart hoopt dat haar betrokkenheid, en die van haar collega-rijksvertegenwoordigers in de andere negentien stedelijke focusgebieden, de verbinding tussen beleid en uitvoering verbetert en verstevigt. “Het is belangrijk dat Rijk en gemeente het als één openbaar bestuur goed doen voor de burger. Het vertrouwen in de overheid is door diverse incidenten in de afgelopen jaren afgekald tot een zorgelijk niveau. Hopelijk draagt deze samenwerking bij aan het herstel van dat vertrouwen.”

2 AMSTERDAM ZUIDOOST

www.zoiszuidoost.nl

Kenmerken

89.000
inwoners
in 6 wijken

Sociaaleconomisch
veel armoede en
schulden, hoge
werkloosheid

Woningvoorraad
goede woningen
dankzij grote
stedelijke
vernieuwing

Opvallend
wantrouwen
richting de overheid,
geweldsincidenten

Opgaven & ambities

Duurzame verbetering van leefbaarheid en veiligheid

Voor ieder kind in Zuidoost evenveel kansen en mogelijkheden als ieder ander kind in Nederland

Benutten van Zuidoost als economische toplocatie met werk voor de bewoners

Vergroten van vertrouwen, draagvlak, participatie en eigenaarschap van bewoners

“Een **brug** slaan tussen de **stelselwereld** van instituties en de **leefwereld** van bewoners”

Saundra Williams

AMSTERDAM ZUIDOOST

Met bijna 90.000 inwoners en 180 nationaliteiten vormt Amsterdam Zuidoost voor Saundra Williams de belichaming van inclusie. Maar er spelen al heel lang heel veel serieuze problemen. Die los je, zo vindt de programmadirecteur Alliantie van Zuidoost, alleen op met de gemeenschap samen.

19. Dat is het aantal basisscholen in Amsterdam Zuidoost waar Williams is langs geweest, samen met stadsdeelbestuurders Tanja Jadnanansing en Vayhishta Miskin. “Dat was een hele tijds-investering. Maar die is nodig als je de gemeenschap wil verbinden aan de opgave waar we voor staan. Dat geldt ook voor de jeugd. Je moet niet over hen praten, maar met hen. En dat is wat wij gedaan hebben. Wij zijn voor de klassen gaan staan en hebben drie vragen aan de kinderen gesteld: waar word je verdrietig van in je wijk, waar word je blij van en wat zou je veranderen als het kon? In feite vormt dat de kern van ZO = Zuidoost, ons masterplan voor de periode 2021-2040.” De rondgang langs de scholen heeft het project Young Masters opgeleverd. Een groep van 30 kinderen heeft zich hiervoor aangemeld, om structureel mee te denken over de oplossingen voor hun stadsdeel.

“Wij zijn voor de klassen gaan staan en hebben drie vragen aan de kinderen gesteld: waar word je verdrietig van in je wijk, waar word je blij van en wat zou je veranderen als het kon? ”

Afstand en wantrouwen

Het door Williams genoemde masterplan is de basis voor de samenwerking binnen een alliantie van partijen. Zij hebben zich gecommitteerd aan de opgave om het perspectief van de jeugd, de leefbaarheid en de veiligheid in Zuidoost te verbeteren. Het plan richt zich op wonen, werk, onderwijs en veiligheid. De samenstelling van de alliantie is breed. Het gaat om bewoners, politie, openbaar ministerie, onderwijsinstellingen, jeugdhulpverlening, woningcorporaties, bedrijven, werkgevers, gemeente Amsterdam en het Rijk. De betrokkenheid van al deze partijen raakt aan wat Williams omschrijft als het kenmerkende probleem van Zuidoost.

“Bewoners ervaren een grote afstand tot instituties. Dus het is goed dat die organisaties hier direct bij betrokken zijn. Het wantrouwen is groot. Mensen voelen zich niet gehoord en ervaren institutioneel racisme. We moeten dus een brug slaan tussen de systeemwereld van instituties en de leefwereld van bewoners. Die leefwereld gaat over gedrag, gevoel en emotie. Het systeem bestaat uit procedures, regels en structuren. Het kan lastig zijn om die twee kanten met elkaar te verbinden.”

Van formeel naar informeel

Als voorbeeld gebruikt Williams de benadering van een groot probleem in het stadsdeel, namelijk geweldsincidenten. “Het formele circuit probeert dat al jaren aan te pakken. Dat levert zeker wat op, maar niet voldoende. Want er vinden nog altijd veel incidenten plaats. Dus misschien is het tijd om het informele circuit een rol te geven. Stel dat op een school een leerling met een mes betrapt wordt. Als je de formele weg bewandelt, krijgt zo’n jongere te maken met de politie, Bureau Halt en een strafblad. Maar je hebt ook de buurtmoeders, of andere

bewoners, die zo'n leerling kunnen coachen om hem of haar te laten inzien dat je ook andere keuzes kunt maken. Maar die bewoners moeten daar wel in getraind worden. Daar moet je in willen investeren. Op dit punt zie ik het formele en het informele circuit, de systeemwereld en de leefwereld, met elkaar botsen. Wij zijn over dit onderwerp in gesprek met de betrokken partijen, maar we zijn er nog niet uit. Je vraagt in feite aan de systeemwereld dat zij een stukje zeggenschap opgeeft. En dat is altijd lastig. Maar natuurlijk is het, in het algemeen, een enorm voordeel dat we als alliantiepartners sowieso met elkaar aan tafel zitten. Met de bewoners erbij. Je zoekt op meerdere sporen naar manieren om elkaar te vinden. Dat moet mogelijk zijn, want we delen dezelfde zorgen."

“Het gesprek aangaan en tegelijkertijd kleine initiatieven faciliteren. Zo creëer je vertrouwen.”

Bewoners opzoeken waar ze zijn

Het wantrouwen, de jeugdcriminaliteit, het geweld, de onveiligheid, de kansenongelijkheid in het onderwijs, de werkloosheid... het zijn problemen waar Amsterdam Zuidoost al erg lang mee worstelt. Ondanks vele pogingen bleek het ingewikkeld om ze op te lossen. Waarom gaat het deze keer wel lukken?

“We moeten realistisch zijn: ik weet niet zeker of het gaat lukken. Maar ik geloof wel in deze aanpak, waarin de bewoners centraal staan. En we boeken ook successen. In het begin stuitte het masterplan op weerstand, omdat bewoners het ervoeren als iets van bovenaf. Dus het eerste wat ik deed toen ik begin 2021 programmadirecteur werd, was naar de gemeenschap toe gaan. Ik sprak sleutelfiguren, zoals voorgangers van de kerk of het ouderpanel van een school. Het verschilt per bewonersgroep wie dat zijn. Maar je moet ook voorbij de sleutelfiguren gaan, om de andere stemmen te horen. Dat betekent niet iets organiseren en hopen dat mensen er op af komen, maar bewoners opzoeken waar ze zijn. Vervolgens is het een kwestie van het gesprek voeren, en ook meteen echt iets doen. Zo zijn we samen met het stadsdeel en lokale partners een klein community centrum in Holendrecht gestart, omdat bewoners aangaven dat ze daar behoefte aan hadden. Zij doen zelf de programmering, waardoor er eigenaarschap ontstaat. Dus het is een kwestie van het gesprek aangaan en tegelijkertijd kleine initiatieven faciliteren. Zo creëer je vertrouwen. Maar we nodigen bewoners ook uit aan de beslissingstafel. Daar praten en beslissen ze mee met de gemeente, bedrijven en andere partijen. We willen nadrukkelijk geen besluiten nemen over de hoofden van bewoners heen.”

Aanwezige kracht en kwaliteit

De Alliantie van Zuidoost zet veel concrete stappen. Zo wordt vanuit het programma Community Wealth Building geïnvesteerd in de opzet van een collectief van lokale ondernemers in de bouwsector en in het opleiden van bewoners om mee te bouwen aan de 40.000 nieuwe woningen die in het stadsdeel zullen verrijzen. In de kinderopvang stromen momenteel 23 bewoners in voor een beroepsbegeleidende leerweg (BBL) met behoud van uitkering (met dank aan de gemeente). Samen met ABN AMRO en Rabobank is op initiatief van lokale partners een woonwinkel opgezet, om jongeren te ondersteunen bij woonzaken. Ze krijgen masterclasses, maar bijvoorbeeld ook individuele begeleiding bij een eventueel kooptraject. Lokale ondernemers worden geholpen met geld, kennis, netwerkverbreding en professionalisering. “Dat gaat verder dan voldoen aan voorwaarden voor een subsidieverlening”, aldus Williams. “We gaan echt met hen in gesprek. Zoals met twee dames die de Bijlmer Bookstore zijn begonnen, met daarbij een kleine uitgeverij. Hoe kunnen wij hen helpen om zichzelf te bedruipen? Hoe zit het met hun bedrijfslocatie?” Een ander voorbeeld is de Miracles Academy voor talentontwikkeling. De Alliantie begeleidt jongeren die hier een opleiding volgen naar werk, door ze te verbinden aan werkgevers die verbonden zijn aan het masterplan. “Het is belangrijk om te werken met de kracht en de kwaliteiten die al aanwezig zijn. Eten is in Zuidoost bijvoorbeeld heel belangrijk. Er zijn veel kleine cateraars, maar niet een is groot genoeg om bijvoorbeeld Ajax te bedienen. Dus wij ondersteunen de totstandkoming van een food platform voor ondernemers. Gekeken wordt of ze gezamenlijk wel de capaciteit in huis hebben en wat daar dan bij nodig is. Wij verbinden hen aan de grote locaties in ons stadsdeel, zoals de Johan Cruijff Arena, de Ziggo Dome en AFAS Live.”

Teamleden uit de wijk

De vraag wat de komende jaren de belangrijkste plannen zijn, vindt Williams lastig te beantwoorden. Het masterplan kent vijf ambities en voor elk daarvan zijn doorbraken benoemd. De rode draad is misschien de nooit aflatende inspanning om het echt met bewoners samen te doen. “Als je kijkt naar leefbaarheid, wil je eigenlijk op wijkniveau weten wat er nodig is. Wie bepaalt dat? De bewoners. Zij weten als geen ander wat de donkere, onveilige plekken zijn waar wij extra lantaarnpalen moeten plaatsen. Zij weten welk speeltuintje aangepakt moet worden. De vraag is hoe je aan voldoende en goede input komt. Soms spreken mensen zich gewoon niet uit, een andere keer weten ze niet dat er een inspraakmiddag is georganiseerd, of ze begrijpen onze informatie niet. Dus we moeten continu de community ingaan. Daar hebben we speciale Community Actie Teams voor. De leden van die teams zijn vaak zelf geboren en getogen in Zuidoost. Ze snappen de beleving van de bewoners en maken zelf al deel uit van een netwerk. Dat wekt vertrouwen.”

“Als je kijkt naar leefbaarheid, wil je eigenlijk op wijkniveau weten wat er nodig is. Wie bepaalt dat? De bewoners.”

Fundamentele kwestie

Williams heeft als kind een aantal jaren in het stadsdeel gewoond en er 25 jaar gewerkt, voornamelijk in de kunst- en cultuursector. Ze heeft dus zelf ook een sterke band met Zuidoost. “Maar ik zie dat niet als functievereiste voor mensen die in één van de twintig stedelijke focusgebieden aan het Nationaal Programma voor Leefbaarheid en Veiligheid werken. Je moet per gebied kijken wat nodig is, en dat kan per gebied verschillen.” Dat neemt niet weg dat zij zich als één van de katrekkers van de Alliantie van Zuidoost als een vis in het water voelt. “Het is fantastisch om samen met al die partijen als partners verbinding te maken. Bewoners, bedrijven, onderwijs, overheid...

er zijn overeenkomsten en verschillen. Ik vind het mooi om creatief te zoeken naar wat er allemaal mogelijk is. Maar het is een nieuwe manier van werken, en daarom ook echt wel een uitdaging. De vijfde ambitie uit ons masterplan hebben we als volgt geformuleerd: ‘Zuidoost verandert het bestuur: in Zuidoost heb je te maken met één overheid, die transparant, flexibel en effectief is en stuurt vanuit het belang van het gebied en haar inwoners’. Dat is een fundamentele kwestie. Ik zou er enorm trots op zijn als we het voor elkaar krijgen.”

3 ARNHEM OOST

www.arnhem.nl/stad_en_wijken/projecten/Arnhem_Oost_aanpak

Kenmerken

46.000
inwoners
in 5 wijken

Sociaaleconomisch
lage schooladviezen,
veel bijstands-
huishoudens,
5 cultureel verschil-
lende wijken

Woningvoorraad
veel sociale huur
en lage
energielabels

Opvallend
hoge criminaliteits-
cijfers

Opgaven & ambities

Bewoners voelen zich vrij, veilig en verbonden met elkaar in hun wijk, waar zij trots op zijn

Een cultuur waarin persoonlijke ontwikkeling centraal staat voor alle jongeren

Alle bewoners zijn aan het werk als ze dat kunnen of doen mee

Opgroeien en leven in kwalitatief goede woningen en een veilige openbare ruimte

Iedere bewoner kan rondkomen, en leeft gezond - zowel fysiek als mentaal

“Laat jongeren zien dat je
mooi kunt leven als je
het goede pad kiest”

Toni Iñiguez Najdanovski en Nabil el Malki

ARNHEM OOST

Het doel van 'Prospect4Cash' was om 20 jongeren in anderhalf jaar tijd naar betaald werk te begeleiden. Het werden er bijna drie keer zoveel.

Ondernemer Toni Iñiguez Najdanovski en jongerenwerker/directeur van Presikhaaf University Nabil el Malki kregen het voor elkaar. Daarmee nemen zij een voorschot op het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid in Arnhem Oost.

Voor jongeren in buurten zoals Malburgen en Presikhaaf is de verkeerde afslag nooit ver weg. Een criminele carrière lonkt, bij een ogenschijnlijk gebrek aan alternatieven. Prospect4Cash laat deze groep zien dat er wel degelijk andere mogelijkheden zijn. Jeugd- en jongerenwerkorganisaties AM Supportteam en Presikhaaf University brengen jongeren in contact met Iñiguez Najdanovski. Hij is mede-eigenaar van het uitzendbureau HTR-werkt, dat het project uitvoert. Na een eerste fase van aftasten, uitproberen en leren leidt hij de jongeren via zijn netwerk in het lokale bedrijfsleven door naar een vaste baan, een (betaalde) stage of een leer-werktraject. Hoe gaat dat allemaal in zijn werk? El Malki: “Wij werken onder anderen met jongeren die het risico lopen om af te glijden naar de criminaliteit. Daarbij maken we gebruik van talentontwikkeling, ondersteuning bij het onderwijs en sportactiviteiten. Wij leggen de verbinding met de scholen en de gezinnen. Zo zien we de jongeren op straat, op school en thuis en proberen we hen op het rechte pad te houden. Het sluitstuk daarvoor is werk. Zodra we denken dat een jongere daar aan toe is en de kans verdient, bellen we Toni.” Iñiguez Najdanovski: “Ik ga dan naar Presikhaaf University om kennis te maken. Die omgeving is vertrouwd voor de jongere, en de jongerenwerker die hij goed kent is er dan ook bij. Op die manier vindt er een warme overdracht plaats. Als zij zeggen: Toni is een goede gast en hoort bij ons, weet de jongere dat hij mij kan vertrouwen.”

Eerste en tweede fase

De volgende stap is dat Iñiguez Najdanovski uitlegt hoe het verdere traject eruit ziet.

“Vervolgens zeg ik: slaap er een nachtje over en laat mij weten wat je wil. Als ze dan ‘ja’ zeggen, gaan we aan de slag. We beginnen rustig, met twee maanden lang ongeveer 10 uur per week klusjes doen. Dat kan variëren van afvalprikken tot een bedrijf verhuizen of een school helpen inrichten voor Oekraïense vluchtelingen. In deze eerste fase leren ze onder meer hoe het is om op tijd te moeten komen en wat ervoor nodig is om samen te werken.”

“We zien de jongeren op straat, op school en thuis en proberen we hen op het rechte pad te houden.”

Als een jongere laat zien dat hij het allemaal serieus neemt, wendt Toni zijn enorme netwerk aan om een baan te vinden. “Mijn zakelijk partner Roberto Pausania en ik hebben met ons schoonmaakbedrijf en uitzendbureau een kleine 500 ondernemingen als klant. Daarnaast ben ik voorzitter van de grootste ondernemersvereniging van Arnhem. Dus ik heb aardig wat contacten die ik kan aanboren.” Zodra Toni ergens een positie heeft geregeld, gaat hij er met de jongere naar toe. Dat kan een supermarkt zijn, een bouwbedrijf, een autogarage, een zorginstelling, een logistiek bedrijf of iets anders. “Als we daar zijn en de kennismaking verloopt goed, laat ik de jongeren meteen achter om aan de slag te gaan. Dat komt soms als een verrassing voor hen. Maar als ik ze dat vooraf vertel loop je het risico dat ze niet komen opdagen. Dan worden ze te nerveus.”

De deur open laten

Op deze manier heeft Prospect4Cash in anderhalf jaar tijd 55 jongeren aan een baan geholpen. De werkwijze klinkt redelijk eenvoudig, maar in de praktijk blijkt dat er diverse haken en ogen aan kunnen zitten. “Het gaat niet met iedereen in één keer goed. Als een jongere net ergens is begonnen en daar in zijn eerste week twee keer te laat komt, zien wij hem heel snel weer terug. Of ze verknallen het al in de eerste fase bij ons. Dan proberen we het gewoon opnieuw.” De deur open laten; het is een essentieel onderdeel van de werkwijze, weet ook El Malki. “Anders glijden de jongeren alsnog af. Dat willen we voorkomen en daar doen we alles aan. Daarom zijn Toni’s team en wij 24/7 bereikbaar. De ene keer appt er eentje zaterdagochtend dat hij een voorschot op zijn salaris nodig heeft. De andere keer is er een incident en moeten we snel ter plaatse gaan om te voorkomen dat een jongere mee moet naar het politiebureau.

Het is ontzettend belangrijk om er op dergelijke momenten te zijn. Dat vergt nogal wat, maar het kan niet anders. Als je jongeren op die momenten niet helpt, raken ze het vertrouwen kwijt.” Krijgt zo’n jongere die zaterdagochtend om een voorschot vraagt dat ook? Iñiguez Najdanovski: “Ja, de eerste keer wel. Maar als het nog een keer voorkomt, gaan we in gesprek. Dan moeten we iemand leren om met geld om te gaan. We helpen ze aan werk, maar zijn eigenlijk ook gewoon bezig als opvoeders. Daarom sanctioneren we slecht gedrag. Als een jongere tijdens de eerste fase vaak te laat komt, plannen we hem gewoon niet meer in. Of soms gebeurt dat op verzoek van een jongerenwerker. Die laat ons dan weten: die en die heeft iets geflikt, plan hem niet in want wij hebben eerst nog een appeltje met hem te schillen.” El Malki vult aan: “Je mag fouten maken, maar we zijn streng en geven grenzen aan. Als ze het niet van ons leren, leren ze het van niemand.”

Leven, niet overleven

Daar zit 'm misschien wel de crux van het succes van Prospect4Cash. De directe omgeving van de jongeren kan in bepaalde opzichten weinig voor hen betekenen. "Als je uit één van de wijken in Arnhem Oost komt, is de kans erg klein dat je zelf een netwerk weet op te bouwen waarmee je uiteindelijk een baan vindt. Met dit project voegen we bronnen toe die anders ontbreken in het leven van deze jongeren. Toni speelt daarin een cruciale rol. Hij is een betrokken, lokale ondernemer die precies de contacten heeft die hiervoor nodig zijn. De eigen ouders van de jongeren hebben die simpelweg niet."

Het salaris dat de jongeren via Prospect4Change verdienen, ligt een schaal hoger dan gebruikelijk. Zo ontstaat een extra financiële prikkel en is er in feite sprake van goed betaald werk. Maar toch... weegt dat op tegen wat ze zouden verdienen in het criminele circuit? El Malki: "Het draait niet alleen om geld. Het overgrote deel van deze jongeren wil gewoon prettig leven. Zij weten ook: als ik pakketjes met drugs ga wegbrengen, moet ik voortaan altijd over mijn schouder kijken als ik op straat loop. Dat willen ze niet. Ze willen leven, niet overleven. Het punt is: je moet hen laten zien dat er ook een goed pad bestaat. Al onze medewerkers bij Presikhaaf University komen uit deze wijken. Zij vormen al een eerste voorbeeld. Aan hen kunnen de jongeren zien dat je prima kunt leven, een mooie auto kunt hebben en op vakantie kan gaan als je de juiste keuze maakt. Prospect4Cash biedt hen die keuze."

Olievlek

Het aanvankelijke pilot project wordt voortgezet. Een betere blijk van succes is er niet, zou je denken. Iñiguez Najdanovski weet wel beter. "Dit werkt als een olievlek. Ieder individu die via dit project aan werk komt, vertelt het aan al zijn vrienden en familie in de wijk. Via die route worden nu ook jongeren bij ons aangemeld. Wij overleggen dan even met Presikhaaf University maar vervolgens helpen wij die jongeren ook. Wij bieden ze niet alleen perspectief, maar ook een nieuwe kring van mensen die met hen begaan zijn en die ervoor zorgen dat ze op nieuwe plekken komen."

Iñiguez Najdanovski is zelf opgegroeid in Malburgen. Via het schoonmaakbedrijf van zijn ouders, dat zij vanuit huis runden, heeft hij zich weten op te werken tot succesvol ondernemer. "Maar dit project, waarvoor de gemeente mij twee jaar geleden benaderde, is voor mij zelf ook een game changer. Het levert zoveel op. Ik ben dankbaar dat ik kansen kan creëren voor mensen die daar zelf niet de mogelijkheden voor hebben."

Ook El Malki komt uit Arnhem Oost. Presikhaaf, om precies te zijn. "Het is mij gelukt om mij aan de wijk te ontworstelen. Ik heb bestuurskunde gestudeerd en heb daarna als consultant gewerkt bij Twynstra & Gudde, en later ook nog bij het ministerie van OCW. Hartstikke leuk, maar daar ben ik vervangbaar. Hier kan ik het verschil maken. Juist omdat ik hier vandaan kom, ben ik één van de personen die de taal spreekt van deze jongeren. Dat geeft mij de verantwoordelijkheid om mijn bijdrage te leveren. Zo voel ik dat. De wijk heeft mij gevormd, nu kan ik iets teruggeven. Daarom heb ik samen met Melvin Kolf enkele jaren geleden Presikhaaf University opgericht. Samen met heel veel vrijwilligers en medewerkers uit de buurt zijn wij bezig om hier de toekomst te veranderen. Het is geen project, maar een beweging."

“Juist omdat ik hier
vandaan kom, spreek
ik de taal van deze
jongeren.”

4 BREDA NOORD

www.verbeterbreda.nl

Kenmerken

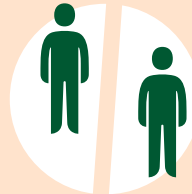
25.500
inwoners
in 12 wijken

Sociaaleconomisch
veel minima en
bijstands-
huishoudens

Woningvoorraad
voornamelijk
corporatiebezit
uit 1950-1970

Opvallend
aanpak tweedeling
als belangrijkste
opgave

Opgaven & ambities

Een leefbaar inkomen

Goede woonruimte in een fijne buurt

De kans om te kunnen worden wie je wil zijn

“Laat bewoners die
problemen **zelf** doorleefd
hebben **meebeslissen**”

Dalila Sayd en Justin Goetzee

BREDA NOORD

In 2020 besloot Breda dat het de groeiende maatschappelijke tweedeling wilde aanpakken. De gemeente bedacht geen ambtelijk plan, maar vroeg een initiatiefgroep van Bredanaars de wijken in te gaan. De gesprekken met bewoners en professionals openden de ogen van Dalila Sayd en Justin Goetzee.

Hun bevindingen dienen mede als basis voor het programma Verbeter Breda.

Als onder meer voormalig algemeen directeur van lokale voetbalclubs NAC Breda en momenteel directeur van Betrokken Ondernemers Breda, beschikt Goetzee niet alleen over een schat aan bestuurlijke ervaring, maar ook over een enorm netwerk in zijn stad. Hij was kortom een logische keuze voor de rol van verkenners voor de Initiatiefgroep Verbeter Breda.

“Mijn eerste taak was om bewoners te zoeken die lid wilden worden van de Initiatiefgroep zelf. Daarvoor kreeg ik een lijstje door met namen van de ‘usual suspects’. Op zich prima, maar ik wilde juist in gesprek komen met mensen die geen deel uitmaken van de geijkte netwerken. Ik heb toen via-via gezocht naar bewoners die een eigen achterban hebben. Want dat zou ons in staat stellen om mensen te interviewen die normaal gesproken buiten beeld blijven.”

Zo formeerde Goetzee stap voor stap een Initiatief-groep van zeven Bredanaars om de wijk in te gaan. Eén van hen was Dalila Sayd. Zij is directeur van Het Eetschap, een organisatie die met eten als middel participatie stimuleert onder mensen uit kwetsbare groepen. “Ik voelde mij aangesproken door de thema’s van de Initiatiefgroep; vanwege mijn werk, maar ook omdat ik zelf ben opgegroeid aan de verkeerde kant van de maatschappelijke tweedeling. Daarom deed ik hier graag aan mee.”

“Ik wilde juist in gesprek komen met mensen die geen deel uitmaken van de geijkte netwerken.”

Niet meer welkom

De Initiatiefgroep sprak in 2021 in totaal 300 bewoners en 150 professionals van 90 lokale partners, uit verschillende delen van de stad. Twee vragen stonden centraal: herken je de maatschappelijke tweedeling in Breda zoals die blijkt uit onderzoek, en voel je er iets voor om daar samen iets aan te doen en te werken aan gelijke kansen voor iedereen? De overgrote meerderheid beantwoordde beide vragen bevestigend. Het viel Goetzee daarbij op dat bewoners en professionals vaak dezelfde pijnpunten benoemden. “Bewoners zien te weinig herkenbare gezichten in de wijk; de professionals onderschrijven dat. Hetzelfde geldt voor het veel gehoorde bezwaar dat instanties langs elkaar heen werken.” De ervaringen van Goetzee en Sayd bij het bezoeken van bewoners verschilden wel van elkaar, in een veelzeggend opzicht. Sayd: “Ik ben in armoede opgegroeid, streetwise en spreek daardoor in figuurlijke zin dezelfde taal als de mensen in de wijk. Als ik daar over de drempel stapte, ontstond er vanzelf een gelijkwaardig gesprek.” Voor Goetzee (man, blank, hoogopgeleid, enz.) verliep het anders. Hij geeft een voorbeeld. “Eén van mijn bezoeken was geregeld via een tussenpersoon, een kennis van de betreffende bewoners. Bij binnenkomst zeiden ze al: ‘we doen dit niet voor jou, maar voor onze kennis’. Toen ik na het eerste gesprek nog een keer terug wilde komen, was ik niet meer welkom. De reden was dat zij na de eerdere ontmoeting geen direct resultaat in hun omgeving hadden gezien.”

Kijk zonder oordeel

Dergelijke ervaringen zetten je wel even met beide benen op de grond. “Het heeft mijn ogen geopend”, zegt Goetzee. “Je moet echt dichtbij de mensen komen om hun problemen te begrijpen. Daarvan heb ik geleerd dat je zonder oordeel moet kijken. Wij kunnen het wel hebben over zelfredzaamheid en wijzen op het overschot aan vacatures. Maar als je een alleenstaande moeder bent en gekort wordt op al je toeslagen als je meer gaat werken, valt er niets zelf te redden. Ik sprak ook iemand in de bijstand, die het eigen risico van haar zorgverzekering niet kan betalen. Daardoor wordt haar gezondheidsprobleem niet opgelost, verliest ze haar zelfvertrouwen en haar sociale contacten en daalt de kwaliteit van haar leven sterk. Dat we dat niet kunnen oplossen met elkaar...”

Sayd kende al die schrijnende verhalen allang. Wat haar raakte, was de omvang van de ellende. “Ik ben zelf opgegroeid in armoede en dacht dat dit normaal was voor Nederlanders van Marokkaanse komaf. Ik wist niet beter. Maar het is veel groter en breder dan dat. Het lijkt alsof het door het systeem in stand wordt gehouden. De voorbeelden zijn door Justin genoemd, maar schijnoplossingen zoals de voedselbank en gratis maandverband dragen daar ook aan bij. Wat deze mensen nodig hebben, is een normaal inkomen en bestaanszekerheid. De eerste stap moet zijn dat bewoners de kans krijgen om echt mee te denken over het beleid, en aan de tafel zitten waar de besluiten vallen. Zolang we niet naar hen luisteren, verandert er niets.”

Een zeker ongemak

Naar bewoners luisteren; dat is precies wat Goetzee en Sayd met hun Initiatiefgroep hebben gedaan. Dat zou dan moeten betekenen dat hun aanpak nu het verschil kan gaan maken. “Nog niet”, tempert Goetzee de verwachtingen. “Het is mooi dat het programma Verbeter Breda bij de bewoners is begonnen. Daarvoor verdient de gemeente een compliment. Maar het moet wel ergens toe leiden. Je moet bewoners ook een serieuze stem geven bij het vervolg. Onze bevindingen zijn vastgelegd in het document Pact van Breda 1. Pact van Breda 2 gaat over verdieping, prioriteiten en de rode draad in het geheel. Dan volgt deel 3; het omzetten van al het voorgaande in mogelijke interventies en een goede governance. Daar wordt momenteel over

“Het andere geluid dat mensen zoals ik laten horen, is confronterend.”

gesproken aan alliantietafels. Helaas zie ik in deze fase veel minder bewonersbetrokkenheid. Ja, er zitten er wel een paar aan tafel, maar dat zijn die ‘usual suspects’.” Sayd is hier enorm teleurgesteld over. “Er wordt in abstracte termen over armoede gesproken. Het lijkt wel alsof het een hippe beleidsterm is. Niemand die nu aan tafel zit, heeft het zelf doorleefd. Men wil dat wel, maar er is sprake van een zeker ongemak. Ik heb dat zelf vaak genoeg meegemaakt. Het andere geluid dat mensen zoals ik laten horen, is confronterend. Dan vallen er stiltes. Je dringt er niet voldoende mee door om de status quo te veranderen.”

Bij de bron

Sayd is inmiddels uit het project gestapt, onder meer omdat zij het gevoel had dat de stem van Bredenaars er steeds minder toe deed. Erg jammer, vindt Goetzee. “We hebben bruggenbouwers zoals Dalila hard nodig. Zij heeft zich ontworsteld aan haar eigen achtergrond, en heeft voor zichzelf iets moois gecreëerd in het leven. Tegelijkertijd is ze herkenbaar voor de doelgroep. Als je geen mensen zoals Dalila inzet, ontstaat er wantrouwen bij de bewoners. Dat heb ik zelf aan den lijve ondervonden. Ik pleit er dan ook voor dat de bruggenbouwers straks weer onderdeel van het programma vormen.”

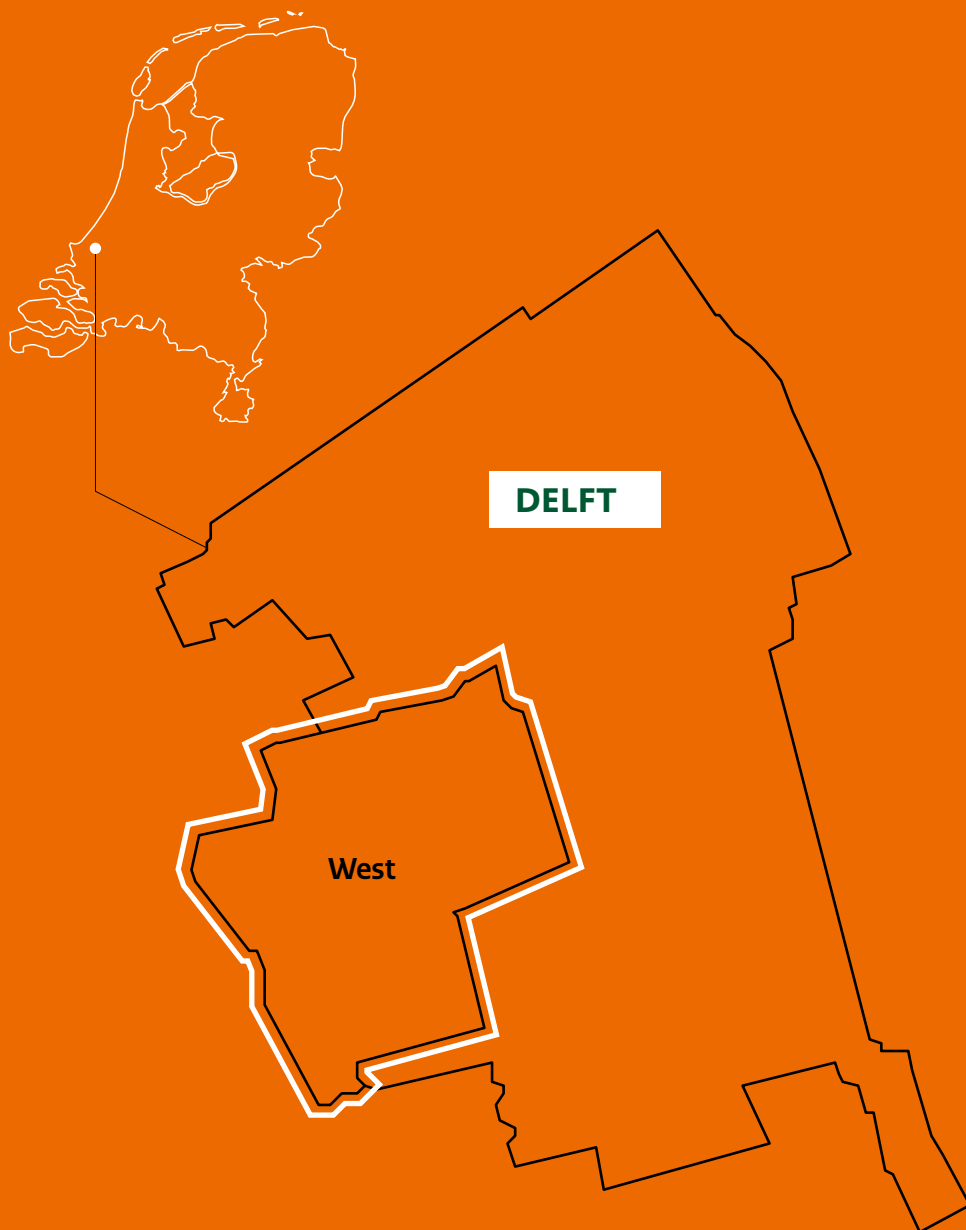
Goetzee en Sayd betreuren het dat momenteel in het traject adviseurs van buiten de stad worden ingehuurd om het programma te begeleiden. Sayd: “Er zijn veel professionals in Breda die genoeg kennis van zaken hebben om met deze problematiek aan de slag te gaan. In plaats daarvan wordt van hen verwacht dat zij kosteloos met betaalde consultants van buiten meewerken als die input nodig hebben. Het programma heeft er veel meer baat bij om mensen in te huren uit de stad zelf, die dichtbij de bewoners staan en de kennis kunnen ophalen bij de bron.” Hetzelfde geldt voor de vacature van programmadirecteur, die voor Verbeter Breda nog moet worden ingevuld. Dat zou, zo denken Goetzee en Sayd, eigenlijk een duobaan moeten zijn. Combineer iemand met procesmatige expertise met iemand die scherp is op de inhoud en die weet hoe het is om ‘aan de andere kant van de kloof’ op te groeien.

Iedereen buiten zijn bubbel

In tegenstelling tot Sayd is Goetzee nog steeds betrokken bij Verbeter Breda. Hij vindt dat het programma een onorthodoxe koers moet durven varen. “De olietanker van het systeem verandert niet zo snel van richting. Dus heb het lef om van de gebaande paden te gaan, bewoners de ruimte te geven en nieuwe dingen te doen.” Daar heeft hij zelf ook concrete ideeën over, zoals een buddy-to-buddy project voor alle inwoners van Breda. “Gewoon, elke bewoner koppelen aan een bewoner uit een andere wijk. Zo leren mensen elkaar kennen, krijgen ze begrip voor elkaar, kunnen ze elkaar helpen en ontstaan er gigantische netwerken. Het buddy-concept heeft zich al bewezen, alleen wordt het altijd begrensd door de koppeling aan bepaalde doelgroepen. Laat dat los, en organiseer het voor iedereen.” Dit klinkt Sayd als muziek in de oren. “Als je in armoede opgroeit, draag je dat de rest van je leven met je mee. Dat kan fysiek zijn, bijvoorbeeld omdat je ouders geen geld hadden om een goede winterjas voor je te kopen, waardoor je iets chronisch hebt opgelopen. Maar ook mentaal raak je het niet kwijt. Je voelt je altijd een beetje minderwaardig. Ik heb geluk gehad, omdat ik ooit stomtoevallig in een fastfoodrestaurant met iemand aan de praat raakte. Die persoon zei tegen mij: je bent hartstikke slim, waarom ga je niet studeren? Tot dat moment had ik altijd gedacht dat studeren iets was voor anderen. Iemand moet zoiets gewoon eens tegen je zeggen, of een handreiking doen. Daarom zouden die buddy’s goed zijn. Iedereen moet buiten zijn of haar bubbel treden om de maatschappelijke kloof te overbruggen. Beleidsmakers, bestuurders, bewoners... iedereen.”

5 DELFT WEST

Kenmerken

35.000
inwoners
in 3 wijken

Sociaaleconomisch
veel bijstands-
huishoudens

Woningvoorraad
circa 50%
sociale huur,
veel hoogbouw

Opvallend
in Tanthof-West speelt
de problematiek rond
één winkelcentrum

Opgaven & ambities

**De kansen vergroten voor bewoners
in dit stadsdeel**

**Onderwijs, werk, inkomen, een goede woning,
leefbaarheid en veiligheid integraal oppakken**

Samenwerken met bewoners en partners

“**Cultuur** en ontmoeting
openen **deuren** en gaan
polarisatie tegen”

Nathalie van der Hak

DELFT WEST

Stichting Delfts Peil levert door middel van kunst en cultuur een positieve bijdrage aan maatschappelijke veranderingen. Directeur Nathalie van der Hak – tevens lid van de partnerraad van de programma-alliantie – voelt momentum om belangrijke stappen vooruit te zetten. Ondertussen wordt vanuit cultuurhuizen in de Delft West buurten Voorhof en de Buitenhof met verschillende partners druk aan de weg getimmerd.

Voorjaar 2022 vond minister Hugo de Jonge het een bezoek waard: 'Abtswoude Bloeit', een voormalig seniorencomplex waar nu studenten, ouderen, vluchtelingen uit Oekraïne en mensen uit de maatschappelijke opvang samenwonen onder één dak. "Een levendige omgeving met plaats voor ontmoeting met de hele buurt. Prachtig initiatief!", twitterde de minister. Stichting Herontwikkeling tot Studentenhuisvesting (SHS) Delft ontwikkelde het concept. "En wij zijn aangehaakt", vertelt Van der Hak. "In een grote, gezamenlijke ruimte van Abtswoude Bloeit is de woonkamer van de Wijk ingericht. Daar en in de aula van het gebouw programmeren wij culturele activiteiten, die gelegenheid bieden voor ontmoeting tussen bewoners van het pand en mensen uit de buurt."

Een voorbeeld daarvan is de Open Studio, op dinsdagavonden. Iedereen die van muziek, spoken word, comedy of theater houdt is welkom, onafhankelijk van het niveau. "Als mensen daar binnenlopen is de vraag niet: wat kun je, maar: wat is je droom? Als je dat als vertrekpunt neemt, kan iedereen meedoen. Voor Oekraïners die ervan dromen om mee te zingen in het koor, is er bijvoorbeeld zang op basis van klank in plaats van taal. Dit recept slaat behoorlijk aan. We zijn net een half jaar bezig en de avonden worden nu bezocht door zo'n zestig mensen, in leeftijd variërend van 14 tot 80 jaar." Maar dat is lang niet alles wat er in Abtswoude Bloeit gebeurt. Zo zijn er wekelijks een pop-up tweedehands kledingwinkel en een handwerkklass ('Muts & Co') te vinden. Ook wordt er gekookt. Voor een luttel bedrag kunnen bewoners en buurtgenoten genieten van een Hollandse hap, of van de creaties van de Syrische of Surinaamse buurtkok.

Buurtfabriek

Het tweede cultuurhuis heet Buitengewoon. Op deze locatie bevindt zich onder meer een muziekstudio, waar jongeren uit de buurt professionele opnames kunnen maken. De oorsprong van de studio hangt samen met de problemen die de buurt kende met drill rappers (jongeren die rappen combineren met messengeweld). Van der Hak: "Samen met de stichting Canidream vroegen wij ons af of wij daar iets aan konden doen. Wij wilden deze doelgroep laten zien dat je ook kunt rappen zonder dat je je mes trekt. Daar is de muziekstudio uit voortgekomen. Echt een succes, want hij is vrijwel altijd volgeboekt."

Met Rode Feniks, een stichting bestaande uit buurtbewoners van de Buitenhof, broedt Van der Hak op een nieuw initiatief: de Buurtfabriek. "Dat moet meer worden dan zomaar een buurtcentrum z.o. In Delft bevinden vrijwel alle culturele en maatschappelijke voorzieningen zich in het centrum. In de Buurtfabriek willen wij een soort dorpspomp creëren waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, maar waar ook plaats is voor muziekles, een bibliotheek en iets van ondersteuning op het gebied van werk en inkomen. De bewoners van de Buitenhof hebben kenbaar gemaakt dat ze behoefte hebben aan een dergelijke plek. Wij proberen het van de grond te krijgen."

"Wij wilden deze doelgroep laten zien dat je ook kunt rappen zonder dat je je mes trekt."

Bepalende ontmoetingen

Wat leveren de inzet van de culturele activiteiten en ontmoetingen op? Van der Hak ziet impact op meerdere niveaus. “Wij helpen individuele buurtbewoners om zich gehoord en gezien te voelen. Dat draagt eraan bij dat ze gezonder en gelukkiger in het leven staan. Voor de een betekent dit dat hij of zij niet langer eenzaam is, de ander wordt wellicht behoed voor het criminele pad. Uiteraard is dat positief voor de personen in kwestie, maar ook voor de omgeving. Het wordt prettiger en veiliger in de buurt.” Daarnaast hebben de ontmoetingen andere positieve effecten. Van der Hak ziet ze als middel tegen polarisatie, maar ook als gebeurtenissen die mensen op een ander spoor

kunnen zetten. “In feite heb ik dat zelf ook meegemaakt. Na mijn havo deed ik een secretaresse-opleiding waarbij TU Delft mijn werkgever was. Daar kwam ik mensen tegen, die tegen mij zeiden: waarom ga je geen VWO doen en daarna naar de universiteit? Ik heb dat advies opgevolgd, en daarmee de koers van mijn leven veranderd. Simpelweg omdat ik op een plek kwam waar ik bepaalde mensen ontmoette die mij inspireerden en op bepaalde mogelijkheden wezen. Vanuit Stichting Delfts Peil wil ik die situatie nu creëren voor zoveel mogelijk buurtbewoners, zodat ook zij andere keuzes kunnen maken en nieuwe wegen leren bewandelen.”

Geen lapmiddelen

De alliantie, die het Nationaal Programma voor Leefbaarheid en Veiligheid in Delft West handen en voeten gaat geven, staat volgens Van der Hak nog aan het begin. “Maar de gemeente en enkele andere partijen steken er ontzettend veel positieve energie in om het allemaal goed in te richten. Ze laten zich adviseren door onder meer een partnerraad, een jongerenraad en een reflectieraad. Er vindt regelmatig overleg plaats en de werving voor een programmadirecteur is gaande.”

Het opstarten van het programma Delft West geeft meteen een flinke impuls aan nieuwe initiatieven – ook voor de al eerder genoemde Buurtfabriek. “Ik bespeur momentum. Het programma wil tegelijkertijd fysieke verbeteringen aan de wijk doorvoeren, maar ook doorpakken op onderwijs, veiligheid en het sociale element. Samenwerking staat daarbij centraal, en die combinatie gaat ons denk ik helpen om de Buurtfabriek te realiseren.”

Bij de eerste bijeenkomst van de partnerraad werd benadrukt dat het om een langlopende aanpak gaat, van twintig jaar. Van der Hak: “Dat vraagt om langlopende betrokkenheid, zeker van de mensen die daar aan tafel zitten. Natuurlijk is het vrijwel onmogelijk om van

mensen te vragen dat ze voor die gehele duur aan boord blijven. Maar ik denk dat het wel goed is om die ambitie uit te spreken. Het is niet de bedoeling dat iemand even een jaartje meepraat en dan wat anders gaat doen.” Zelf ziet Van der Hak zich nog heel lang bij het programma aangehaakt zijn. “Het vergt een lange adem, maar die lange termijn biedt natuurlijk ook mogelijkheden. Het betekent dat je dingen op kunt zetten en daarna ook in stand kan houden. Geen lapmiddelen, maar structurele maatregelen en initiatieven.”

Woord en Draad

Terwijl het programma nog in de steigers staat, werkt Stichting Delfts Peil samen met de partners stug door aan de inzet van cultuur en ontmoetingen om de levens van de bewoners van Delft West leuker en kansrijker te maken. “Eigenlijk zijn wij, net als onze partners Canidream en Rode Feniks, maar kleine partijen. Maar de impact die we hebben kan best groot zijn. Kort geleden hebben wij ons project Woord en Draad afgerond, met een muzikale vertelvoorstelling in Theater de Veste. Daaraan voorafgaand hebben bewoners samen tijdens 16 workshops leren weven en lapjes gemaakt die gezamenlijk een levensgrote jas vormen. Tijdens het weven hebben ze grote en kleine verhalen gedeeld, die ze tijdens de eindvoorstelling aan het publiek verteld hebben. Daar stond gewoon een dwarsdoorsnede van de hele Delftse samenleving op de planken. Een voormalige drugsverslaafde, een Syrische vluchteling, een dame met een hervormde achtergrond... het was hartverwarmend. Maar behalve de ontmoeting en het werken met textiel, leverde dit ook bijvangst op. Deelnemers worden door ons via reïntegratiebedrijf Werkse! en stichting Stunt aan betaald werk geholpen. Voor hen is de impact van zo'n project optimaal.”

Representatief en inclusief

Met bijna 15 jaar als directeur op de teller, mag Van der Hak een ervaren rot heten waar het gaat om het leveren van een positieve bijdrage aan de leefbaarheid en veiligheid door middel van kunst en cultuur. Heeft zij tips voor professionals die hier een start mee gaan maken? “Werk vraag gestuurd, bottom-up. Waar heeft de doelgroep behoefte aan? Pas als je dat in beeld hebt, kun je zinvolle dingen doen. Zorg er daarnaast voor dat je representatief bent voor de buurt, en inclusief. Wees herkenbaar voor de mensen en betrek ze erbij. Dat klinkt eenvoudig, maar het kan in de praktijk nog best lastig zijn. Er zijn buurtbewoners die zelf moeilijk de weg weten te vinden richting voorzieningen, en die tegelijkertijd ook lastig te bereiken zijn.

“Werk vraag gestuurd, bottom-up. Waar heeft de doelgroep behoefte aan?”

Bijvoorbeeld omdat ze de Nederlandse taal niet goed beheersen, of omdat ze instanties en organisaties wantrouwen. Het heeft dan weinig zin om huis aan huis een flyer of een brief door de bus te duwen. Ga naar de scholen, de winkelcentra en andere plekken waar deze mensen komen en ga met ze in gesprek. Dat is voor bepaalde groepen de enige manier om ze te bereiken. Het kost een beetje extra inspanning, maar als je daarmee voor iemand nieuwe deuren opent is het die moeite meer dan waard.”

6 DEN HAAG ZUIDWEST

www.zuidwestopznbest.denhaag.nl

Kenmerken

70.000
inwoners
in 4 wijken

Sociaaleconomisch
20% huishoudens
met schulden,
24% 18 tot 30-
jarigen zonder
startkwalificatie

Woningvoorraad
naoorlogs,
87% hoogbouw en
68% corporatiebezit

Opvallend
veel (kinder)armoede
en onveiligheid

Opgaven & ambities

**Verbeteren/verduurzamen woningvoorraad,
woningen voor professionals**

**Extra onderwijs- en ontwikkeltijd voor
jongeren, preventie jeugdcriminaliteit**

**Faciliteren wijkbedrijven, voorzieningen en
spreiding van kwetsbare bewoners**

“De vertegenwoordiging
van **mensen uit de wijk**
serieus nemen”

Rachid el Menhali

DEN HAAG ZUIDWEST

Binnen de 'Brede Aanpak Den Haag Zuidwest' vertegenwoordigt de Partnerraad mensen die in de wijk wonen en werken. De raad voorziet Burgemeester & Wethouders van gevraagd en ongevraagd advies, en het college is verplicht om erop te reageren. Voorzitter Rachid el Menhali over de eerste adviezen en de verantwoordelijkheid van de sterke schouders in de wijk.

Benoordenhout. Deze statige en groene Haagse wijk, gebouwd in de jaren dertig van de vorige eeuw, straalt welvaart uit en een zekere mate van zelfverzekerdheid. El Menhali (geboren in Marokko, opgegroeid in de Schilderwijk en sinds drie jaar woonachtig in Den Haag Zuidwest) werkte er jarenlang als bedrijfsleider van een grote supermarkt. Hij zag daar iets wat hij in zijn eigen leefomgeving nauwelijks zag. “De mensen in Benoordenhout zijn goed georganiseerd, weten wat goed is voor hun wijk, en aan welke knoppen ze moeten draaien om dat voor elkaar te krijgen. Om een voorbeeld te noemen: toen ik er werkte, wilde de gemeente daar een hoge woontoren bouwen. De bewoners zagen dat niet zitten. We zijn nu vijftien jaar verder en die woontoren is er nog steeds niet.” Schril is het contrast met Den Haag Zuidwest, waar de gemeente vrij spel lijkt te hebben. El Menhali noemt de opvang voor drugsverslaafden, ruimte voor vluchtelingen uit Oekraïne en andere voorzieningen voor kwetsbare groepen. “Natuurlijk, dergelijke plekken moeten ergens gecreëerd worden. Waar het mij om gaat, is dat de bewoners van Den Haag Zuidwest niet opkomen voor hun buurt. Dat is misschien wel het grootste probleem in dit gebied. De meeste mensen zijn vooral bezig met de problemen achter hun eigen voordeur. We zijn weliswaar een kwetsbare wijk, maar ook een veerkrachtige wijk. Er wonen hier genoeg mensen die veel in hun mars hebben. Die moeten we zien aan te spreken en te mobiliseren, zodat zij hun verantwoordelijkheid pakken, zich organiseren en gaan bijdragen aan de ontwikkeling van de wijk.”

Ambitie: 80% vertegenwoordigd

In feite gebeurt iets dergelijks in de Partnerraad, de wijkvertegenwoordiging binnen de Brede Aanpak Den Haag Zuidwest. Als voorzitter heeft El Menhali dertien leden om zich heen verzameld, die meepraten over de verbeteringen in de wijk. Het gezelschap bestaat uit schooldirecteuren, jongerenwerkers, bewoners, voorzitters van bewonersorganisaties en ondernemers. Ze hebben één ding met elkaar gemeen: ze wonen of werken in Den Haag Zuidwest. “Dat heb ik als functievereiste gesteld. Als je plannen voor de wijk gaat maken en beoordelen, wil je mensen aan tafel hebben die te zijner tijd ook zelf te maken krijgen met de gevolgen van die plannen.” De leden vertegenwoordigen ieder een substantiële achterban, waar zij informatie ophalen die vervolgens binnen de raad besproken wordt. De schooldirecteuren praten bijvoorbeeld met hun ouderraad, en de bewonersorganisaties met hun vaste contacten zoals buurtmoeders en andere mensen in de wijk. El Menhali is echter nog niet tevreden. “We vertegenwoordigen op dit moment niet alle groepen uit Den Haag Zuidwest. Dat is misschien ook niet mogelijk, maar mijn ambitie is om 80% van de wijk in de raad vertegenwoordigd te krijgen. Daarvoor wil ik een soort tweede ring aanleggen, van ankers in de wijk. Denk aan de voorzitter van een sportclub waarvan veel mensen uit een bepaalde gemeenschap lid zijn. Via dergelijke personen kan hun geluid dan ook gehoord worden.”

“Er wonen hier genoeg mensen die veel in hun mars hebben. Die moeten we zien aan te spreken.”

Andere denkrichting

Op 6 oktober 2022 vond de formele installatie van de Partnerraad plaats. Het eerste advies is inmiddels de deur uit. Waar ging dat over? “Over de structuurvisie, een document van 600 pagina’s aan plannen voor de wijk in de komende twintig jaar. Het wordt één van de grootste herstructureringen ooit.” Onderdeel van de plannen is de bouw van 10.000 woningen en de renovatie van 25.000 woningen. El Menhali vindt dat hoog noodzakelijk, omdat veel mensen op zoek zijn naar woningen dan wel betere woningen dan waarin ze nu wonen. Maar de Partnerraad ziet onvoldoende aandacht voor de bijbehorende voorzieningen. Zo telt Den Haag Zuidwest slechts één tramlijn, terwijl er straks 25.000 mensen bijkomen. Een extra OV-verbinding is dan geen overbodige luxe, vindt de raad. Een ander onderwerp waarover de raad advies

heeft uitgebracht, betreft de parkeerdruk. “Bij berekening van de benodigde parkeerplekken over twintig jaar gaat men uit van een toegenomen gebruik van deelauto’s en het OV. Maar in kwetsbare wijken als deze is de auto vaak geen luxe, maar het goedkoopste alternatief. Als je vier kinderen hebt, is het OV een stuk duurder dan een auto. Wij zetten in op een andere denkrichting.” Andere adviezen van de raad betreffen goed ingerichte straten voorzien van groen en een pleidooi voor multifunctionele huisartsenposten, waar bewoners met fysieke en mentale zorgvragen laagdrempelig en snel geholpen worden. “Nu de grond voor de herstructurering nog gegund moet worden, heeft de gemeente de kans om voorwaarden te stellen waar ontwikkelaars en bouwers zich aan moeten houden. Denk aan voorzieningen, en aan de prijsklassen van de nieuwe woningen.”

Hard op de inhoud, zacht op de mens

Het eerste advies van de Partnerraad, over de focus op voorzieningen in de structuurvisie, ligt bij het college van Burgemeester & Wethouders. Wanneer kan El Menhali hun reactie tegemoet zien? “Zo snel mogelijk. Maar dat kan wel een tijdje duren.” Ondertussen merkt de voorzitter dat de gemeente de Partnerraad serieus neemt. “Er zijn diverse goede gesprekken geweest met de burgemeester, en met de wethouder. Toen ik werd gevraagd om voorzitter te worden, heb ik dat ook wel als eis gesteld. Participatie in zo’n groot en langdurig traject als dit mag niet worden gereduceerd tot een soort bezigheidsclubje waar nooit iemand naar luistert. Het werkt alleen als er iets met de adviezen wordt gedaan.” Er zijn ook leden binnen de Partnerraad die de attitude van de gemeente niet betrokken genoeg vinden. Sowieso bestaan er allerlei verschillen van mening binnen het gezelschap. Zo zijn er leden die willen dat er minder woningen worden gebouwd en dat de focus wordt gelegd op renovatie. Hoe gaat El Menhali hier als voorzitter mee om? “Ik ben blij met die verschillen. Dat weerspiegelt namelijk ook de diversiteit van Zuidwest. Maar vanaf het begin is mijn uitgangspunt geweest: we creëren binnen de raad een veilige sfeer, waarin iedereen kan zeggen wat hij of zij wil. Anders ga je elkaar naar de mond praten en kom je niet tot waardevolle adviezen waarin de belangen van de verschillende groepen tot hun recht komen. Dus we zijn hard op de inhoud, maar zacht op de mens. En als iedereen zijn zegje gedaan heeft, werken we toe naar inhoudelijk degelijke conclusies.”

“Wij hopen dat een jongere denkt: als zij het kunnen, kan ik het vast ook wel.”

Breder referentiekader

Het voorzitterschap zou aanvankelijk enkele uren per maand in beslag nemen, maar het komt eerder neer op tien tot vijftien uur per week. “Er is echt werk aan de winkel. Maar in het dagelijks leven heb ik een adviesbureau en een schoonmaakbedrijf. Daar moet ik natuurlijk ook de nodige tijd in steken.” Dat weerhoudt El Menhali er niet van om zich buiten zijn reguliere werk en de Partnerraad om ook nog op andere manieren in te zetten voor de wijk. De hiervoor al genoemde veerkracht wil hij benutten via een rolmodellenproject. “Ik vind dat mensen die daarvoor de capaciteiten hebben, moeten bijdragen aan de ontwikkeling van de bewoners in onze wijk. Binnen dit project vragen wij lokale advocaten, ondernemers maar ook timmermannen en loodgieters om tijd vrij te maken en hun netwerk beschikbaar te stellen aan jongeren die thuis nauwelijks rolmodellen hebben. In Benoordenhout zegt een kind: mijn vader is arts, dat wil ik ook worden. Maar in Den Haag Zuidwest zijn relatief veel ouders niet of laagopgeleid. Alle respect natuurlijk, maar dat vormt een beperkt referentiekader voor de jongeren. Dat proberen wij te verbreden, door ze in contact te brengen met mensen uit de wijk met een goede opleiding en een goede baan, die daarmee een goed bestaan hebben opgebouwd. Wij hopen dat een jongere denkt: als zij het kunnen, kan ik het vast ook wel.”

Geloven in verbetering

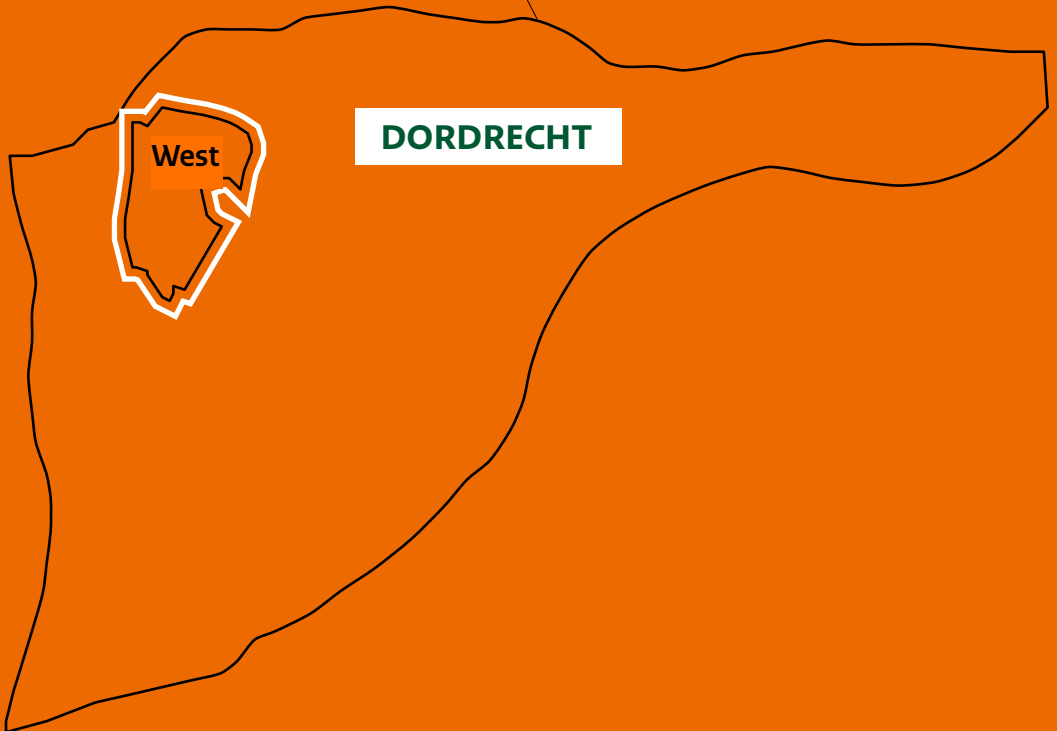
Drie jaar geleden vertrok El Menhali uit de Schilderswijk, omdat hij dat geen buurt vond waar hij zijn kinderen zou willen laten opgroeien. Sinds anderhalf jaar is hij vader. Maar Morgenstond, het deel van Zuidwest waar hij woont, blijkt ook niet helemaal te zijn wat hem voor ogen stond. “De buurt gaat achteruit. En eigenlijk kan ik het mij veroorloven om opnieuw te verhuizen, naar een beter deel van de stad. Maar ik vind dat egoïstisch. Mijn inspiratie komt uit mijn geloof. God geeft ons meer dan we voor ons zelf nodig hebben. Het overvloedige deel gebruik je om mensen te helpen die dat nodig hebben. Daarom kies ik ervoor om niet weg te lopen, maar om mijn kwaliteiten te gebruiken om hier een betere plek van te maken. Het voorzitterschap van de Partnerraad biedt mij de kans om dat te doen. Dus ik ga de komende jaren heel goed opletten dat alle beloften en ambities voor Den Haag Zuidwest worden waargemaakt. We moeten in de kwetsbare wijken van dit land niet langer zomaar accepteren dat het bij ons nou eenmaal allemaal wat minder is. We moeten de lat hoog leggen en geloven in de mogelijkheden om te verbeteren. Dan kan mijn dochter opgroeien in een wijk die niet onderdoet voor andere delen van de stad.”

“Ik kies ervoor om niet weg te lopen, maar om mijn kwaliteiten te gebruiken om hier een betere plek van te maken.”

7

DORDRECHT WEST

Kenmerken

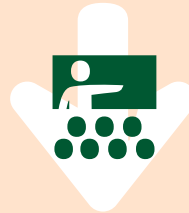
30.000
inwoners
in 4 wijken

Sociaaleconomisch
15% huishoudens op
sociaal minimum,
bijna een kwart
18 tot 30-jarigen
zonder
startkwalificatie

Woningvoorraad
deels voor- en
deels naoorlogs,
40% corporatiebezit

Opvallend
40% basisschool-
leerlingen met een
onderwijsachterstand

Opgaven & ambities

Zijn in ontwikkeling

“Zoek de **balans** tussen quick wins en **structurele oplossingen**”

Mirjam Vermaat

DORDRECHT WEST

Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid voor Dordrecht West biedt een mooie gelegenheid om alle bij het gebiedsgericht werken betrokken partijen bij elkaar te brengen. Ook al bevindt dit zich nog in een pril stadium, programmamanager Mirjam Vermaat ziet direct nieuwe kansen ontstaan.

Eind november 2022 vond in de Pauluskerk in de wijk Krispijn een bijeenkomst plaats, met lokale partners uit verschillende domeinen die werkzaam zijn in Dordrecht West. Er waren ongeveer vijftig personen aanwezig. “Een voorstelrondje leek mij daarom niet handig”, blikt Vermaat terug. “Maar ik wilde toch weten wie en wat we binnen hadden. Ik heb toen een voor een de vijf thema’s van ons programma opgesomd, en gevraagd of mensen even wilden opstaan als het thema van hun werkdomein werd genoemd. Toen bleek dat het gezelschap behoorlijk evenwichtig verdeeld was.” Handig,

“Zo zie je dat er door deze nieuwe samenwerking direct nieuwe kansen ontstaan.”

want daardoor kon het actieve deel van de bijeenkomst zinvol ingevuld worden. Op vijf flipovers stonden de thema’s vermeld: Gezond leven, Wonen, Onderwijs, Veilig- en leefbaarheid en Werk en inkomen. De aanwezigen werden in een mix over de thema’s verdeeld om erover van gedachten te wisselen. “Op die manier krijg je extra ideeën, andere invalshoeken en nieuwe verbindingen. Zo stonden vertegenwoordigers van een woningcorporatie ook bij de flipover Onderwijs. Het ging daar over de vele woningen met lage energielabels in de wijken, waar de omstandigheden voor kinderen niet ideaal zijn om hun huiswerk te doen. Dat bracht de woningcorporatie tot het voorstel om samen op zoek te gaan naar goed verwarmde locaties waar ze wel comfortabel aan het werk kunnen. Zo zie je dat er door deze nieuwe samenwerking direct nieuwe kansen ontstaan.”

Kwartiermaker

De alliantie van Dordrecht West bestaat uit de burgemeester en twee wethouders, de gemeentelijk directeur Sociaal Domein, de teamchef politie, de rijksvertegenwoordiger, een ondernemer en bestuurders uit het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, buurt- en jongerenwerk en de woningcorporatie. “We zijn nog op zoek naar een bewoner voor de bewonersvertegenwoordiging, maar we weten nog niet precies hoe we dat het beste kunnen invullen.

Dordrecht West bestaat uit de vier stadswijken Oud Krispijn, Nieuw Krispijn, Crabbehoef en Wielwijk. Hoe zorgen we ervoor dat de bewoner al deze wijken vertegenwoordigd? Wellicht dat we een bewonersclub uit alle wijken organiseren, en dat daaruit per toerbeurt iemand wordt voorgedragen om bij de alliantie aan te schuiven.” Het programmabureau van de alliantie is nog in oprichting, dus momenteel ziet Vermaat zich zelf vooral als kwartiermaker.

Zowel praktisch als inhoudelijk. “Onze gemeente is altijd door blijven gaan met gebiedsgericht werken. Ook toen het Rijk dat na de Vogelaarwijken losliet en er veel decentralisatie plaats vond. Er lopen hier dus nog altijd flink veel initiatieven en projecten. Die ben ik nu aan het inventariseren om ze in verbinding te brengen met het Nationaal Programma. Er bestaat al een monitor met de uitdagingen en de kansen in Dordrecht West. Maar die zijn we nu gezamenlijk aan het analyseren. In dat proces leer je elkaar kennen en haal je samen het net op. Misschien komen daar reeds bekende conclusies uit voort. Maar we denken dat het belangrijk is om een gezamenlijk startpunt te creëren. Daar bestaat dan ook meteen draagvlak voor.”

Bewonersenquête

De alliantie voert een grondige probleemanalyse uit. Dit gebeurt aan de hand van kwantitatieve data, maar de genoemde bijeenkomst in de Pauluskerk maakt er ook deel van uit.

Daarnaast is er een digitale vragenlijst opgestuurd naar professionals. “Dat zijn de mensen die bij bewoners thuishouden. Denk aan medewerkers van Thuiszorg, buurtwerk, de woningcorporatie, enzovoort. Deze professionals zijn vaak niet in de gelegenheid om naar bijeenkomsten te komen. Tegelijkertijd zien zij heel goed wat er nodig is in de wijk. Vandaar dat wij hen op deze manier bij deze fase betrekken.” Ook de bewoners leveren input voor de probleemanalyse. Dit gebeurt door middel van een enquête die mondeling, schriftelijk en digitaal kan worden ingevuld. “We doen het voor hen. Zij kunnen het beste aangeven waarmee zij het meeste geholpen zijn.” Hoewel alle uitslagen van de onderzoeken op het moment van schrijven nog niet bekend waren, ziet Vermaat op basis van de eerste resultaten enkele opvallende

“Professionals kunnen het beste aangeven waarmee zij geholpen zijn.”

uitkomsten. “We hadden verwacht dat relatief nieuwe thema’s, zoals de verduurzaming van woningen en ondermijnende criminaliteit, veel genoemd zouden worden. Dat blijkt echter niet zo te zijn. Een onderwerp als ondermijnende criminaliteit kenmerkt zich natuurlijk vaak door onzichtbaarheid. Bewoners ervaren het daarom als minder urgent dan een schreeuwende buurman met psychische problemen, of groepen jongeren die voor de deur staan te blowen. Professionals zien die minder zichtbare problemen wel. Daar moeten we dus een balans in vinden; de onderwerpen die bewoners dringend vinden en onderwerpen die professionals melden. Een andere belangrijke balans is die tussen quick wins en structurele oplossingen. Dat groepje jongeren kun je misschien relatief snel weg krijgen. Maar als je de achterliggende oorzaak niet aanpakt, staat er in een mum van tijd weer een nieuw groepje.”

Daar ligt een schone taak voor de alliantie. Zodra alle input uit de probleemanalyse is verwerkt, worden op basis daarvan de belangrijkste onderwerpen en contouren voor het programma vastgesteld, door de alliantiepartners.

Geen gemeentelijk sausje

In Dordrecht West is in de afgelopen jaren veel nieuwbouw verrezen. Voor de komende periode staan nog diverse ontwikkelingen op stapel, waaronder het verbeteren en verduurzamen van woningen. Naast deze positieve fysieke aspecten, kent de buurt ook op het sociale vlak diverse pluspunten. Professionals in de wijk zien dat bewoners er voor elkaar zijn, ook als ze het zelf niet gemakkelijk hebben. Ook wordt er veel vrijwilligerswerk gedaan. Vermaat komt zelf uit

Dordrecht en heeft goede ervaringen met het gebied. “Toen ik op mijzelf ging wonen, kwam ik terecht aan het Admiraalsplein in de Wielwijk. Ik heb daar met veel plezier gewoond, met een supermarkt voor de deur en een goede OV-verbinding.” Maar het Nationaal Programma strijkt niet voor niets in Dordrecht West neer. Er heerst (energie)armoede, er wonen veel kwetsbare mensen en het risico op onderwijsachterstanden ligt voor kinderen op basisscholen in deze wijk hoger dan in andere delen van Dordrecht. Ook kwamen Krispijn en Crabbehof recentelijk negatief in het nieuws met schietpartijen in de openbare ruimte. Veiligheid is dus ook een issue. Denkt Vermaat dat het Nationaal Programma deze problemen gaat oplossen? “Ik zie het als een dikke plus bovenop alles wat we hier al doen. Door dit programma worden banden aangehaald en partijen met elkaar verbonden. Ik merkte bij de eerste bijeenkomst in de Pauluskerk dat niet alle lokale partners elkaar kennen. Het is goed dat zij nu met elkaar in contact komen en gezamenlijk problemen breed kunnen aanpakken. Ze stijgen allemaal boven hun eigen verantwoordelijkheid uit. Het programma komt niet vanuit de gemeente als die ene partij. We doen het vanaf het begin samen. Dat is echt nieuw, en dat gaat ook echt nieuwe kansen opleveren. Dat zie je ook aan de wijze waarop we met de resultaten van de probleem-analyse omgaan. Het is geen kwestie van informatie ophalen en daar een gemeentelijk sausje overheen gieten. De uitgangspunten voor het programma stellen we op in volledige gezamenlijkheid.”

“Het is geen kwestie van informatie ophalen en daar een gemeentelijk sausje overheen gieten.”

Gezamenlijke onderneming

Vanaf het moment duidelijk werd dat Dordrecht West onderdeel zou worden van het Nationaal Programma, was er meteen veel interesse van de lokale partners om mee te doen. “Die energie is er, en die bespeur ik ook bij mijzelf. Wij willen hier onderdeel van zijn om iets extra’s te kunnen doen voor onze inwoners, maar ook om te leren van wat er elders in Nederland gebeurt.” Vermaat werkt al 13 jaar bij de gemeente, omdat ze werk wil doen met maatschappelijke relevantie. Ook als programmamanager wil ze die oprechte betrokkenheid uitstralen. “Als ik nu een afspraak heb met partners uit de wijk, nodig ik ze bij voorkeur niet uit om naar het stadskantoor te komen. Ik spring op de fiets en ga naar hen toe. Als je met dit soort onderwerpen bezig bent, moet je de verhalen ophalen waar ze leven en waar ze ontstaan.”

Hoe verwacht Vermaat dat haar rol van kwartiermaker zich zal ontwikkelen als het programma meer handen en voeten krijgt? “We moeten eerst nog het programmabureau inrichten en een goede locatie in de wijk vinden. Dat zie ik graag samengesteld uit vertegenwoordigers van de alliantiepartners, zodat ook dat een gezamenlijke onderneming wordt. Als alles dan loopt, is het een kwestie van het overzicht bewaren, waar nodig doorbraken forceren en het bewaken van de lange termijn doelstellingen en ambities. We zullen het draagvlak en de betrokkenheid vast moeten houden. Als dat lukt, denk ik dat we in staat zijn om het leven van de bewoners in Dordrecht West een stukje beter, mooier, veiliger en kansrijker te maken.”

EINDHOVEN WOENSEL-ZUID

www.eindhoven.nl/pactwoenselzuid

Kenmerken

40.000
inwoners
in 3 wijken

Sociaaleconomisch
veel lage inkomens,
veel uitkeringen en
laag opgeleiden

Woningvoorraad
uit de jaren
1960-1970,
ca. 63%
corporatiebezit

Opvallend
ondermijnende
criminaliteit, veel
psychische problema-
tiek, veel verschillende
nationaliteiten,
hoog risico onderwijs-
achterstand

Opgaven & ambities

De kloof van kansenongelijkheid dichten

**Goede zorg en huisvesting voor bewoners
met psychische problematiek, in balans met
leefbaarheid en veiligheid**

**Integrale aanpak veiligheid, ruimtelijk en
sociaal met o.a. aandacht voor aanpak
ondermijning en (her)ontwikkeling ten
behoefte van wijkvernieuwing**

“**Doorbraken** maken,
maar de bestaande **energie**
in stand houden”

Carien van Caam en Arjan uit het Broek

EINDHOVEN WOENSEL-ZUID

Tot voorjaar 2023 wordt nog druk getimmerd aan het Pact Woensel Zuid. Vast staat dat het op te richten programmabureau wil voortbouwen op bestaande, succesvolle initiatieven. Aandacht gaat eveneens uit naar het goed beleggen van doorbraken binnen de reguliere gemeentelijke organisatie, aldus programmamanager Carien van Caam en gebiedsmanager Arjan uit het Broek.

Het Eindhovense stadsdeel Woensel-Zuid telt 40.000 inwoners, 3 wijken en 17 buurten. In één daarvan, Woensel-West, ging ongeveer tien jaar geleden al een integrale wijkvernieuwing van start. “Voor die tijd was dat bijna een no go area”, vertelt Uit het Broek. “Als een jongere zei dat hij daar op kamers ging wonen, kreeg zijn moeder een hartverzakking. Die wijk is nu fysiek en sociaal sterk van gezicht veranderd. We zijn daar niet alleen met stenen aan de slag gegaan, maar ook met mensen. Zo heeft de woningcorporatie nieuwe huurders verleid met honderd euro korting op de huur, in ruil voor tien uur vrijwilligerswerk per maand. Daarmee trek je een bepaald type huurders aan: maatschappelijk geëngageerde, jonge en enthousiaste mensen. Mede dankzij hun komst, en in combinatie met het verhogen van het voorzieningen-niveau, is Woensel-West getransformeerd tot een aantrekkelijk gebied met een bloeiende wijk-economie.” Het zijn dergelijke initiatieven en ingrepen waarmee Pact Woensel Zuid straks verder wil. Maar het is geen kwestie van knippen en plakken. Per buurt moet worden gekeken naar wat werkt. Van Caam: “Het is maatwerk. Daarbij zijn wij ons ervan bewust dat veranderingen en doorbraken niet tot een perfecte wereld leiden. Daar moet je ze dus niet op afrekenen. Met andere woorden: stop er niet direct mee als resultaat wat langer uitblijft, of in eerste instantie anders uitpakt dan verwacht. Geef het tijd en geef het ruimte.”

Buurtkijker

Van Caam en Uit het Broek bouwen samen aan het Pact Woensel Zuid. Dat betekent: een koers bepalen, een structuur opzetten en de benodigde partners naar binnen trekken. “We zetten netwerken op langs meerdere sporen”, legt Van Caam uit. “Bestuurders van partijen zoals woningcorporaties, het onderwijs, zorg en welzijn, de politie, ondernemers en kleine stichtingen komen inmiddels eens per maand bijeen in de Alliantieraad. Op operationeel-tactisch niveau organiseren we themasessies om bij professionals in het veld input op te halen en contacten tot stand te brengen. Maar we werken ook via een data-spoor. Dankzij de Buurtkijker, een tool ontwikkeld hier in Eindhoven, hebben we goed in beeld waar stapelingen van problemen zich voordoen. Hierdoor weten we vrij precies waaraan op welke plekken behoefte is.” Daarnaast leggen Van Caam en Uit het Broek het oor te luisteren bij ondernemers en bewoners in de wijk. “Wat zien zij om zich heen, waar hebben zij behoefte aan? Dergelijke informatie halen we op zonder dat zij naar urenlange sessies hoeven te komen. Anders vraag je de kapper om zijn winkel een middag te sluiten om ons te komen informeren. In plaats daarvan gaan wij naar hen toe, om te praten over het hier en nu en het oplossen van hun problemen.”

Van onderop

Van Caam denkt dat deze aanpak, met een proces dat van onderop plaatsvindt, het verschil kan maken. “De andere route is dat je met een aantal slimme koppen in een afgesloten ruimte gaat zitten, een plan bedenkt en daar een planning en een budget aan hangt. Maar dan gebeurt het over de hoofden van mensen heen en is het ineens ook weer afgelopen. Als je naar de professionals, de ondernemers en de bewoners in de wijk toegaat, krijg je te horen waar ze van af willen en wat ze willen behouden. En je belegt het eigenaarschap ook voor een deel bij hen, waardoor het wortel kan schieten in de wijk zelf.” Wat daarbij belangrijk is, zijn aanspreekpunten in de wijk. Uit het Broek zag in eerdere projecten hoe dat gestalte kan krijgen. “Je koppelt dan bijvoorbeeld een sociaal element aan een fysieke ingreep. Zo werd tijdens een groot sloop/nieuwbouwproject in Oud Woensel een buurtontmoetingsruimte ingericht en werden er manieren bedacht om de oorspronkelijke bewoners terug te laten keren in het gebied. In de Generalenbuurt vindt een groot energietransitie project plaats, en daar willen we een energie-adviespunt aan koppelen om contact te maken met bewoners.” Zo heeft ook het programmabureau zelf een ruimte in Woensel-Zuid op het oog. Van Caam: “Officieel bestaat het programmabureau nog niet, maar we zijn van plan om ons daar toch al te vestigen. We willen uit dat gemeentehuis komen, en in de wijk herkenbaar en bereikbaar zijn voor bewoners. Dat helpt ook om met de professionals van onze partners, die al in de buurt rondlopen, uit te dragen dat we hier samen met iets bezig zijn.”

“Uit dat gemeentehuis komen helpt de professionals, die al in de buurt rondlopen, ook om uit te dragen dat we hier samen met iets bezig zijn.”

Niet verzuipen in een grotere structuur

Van Caam en Uit het Broek zijn al een aardig eind op streek met het formeren van het Pact. Laatstgenoemde ziet een verschil tussen voorlopers en andere partijen, die “volgens het zwaan kleef aan principe aansluiten.” Pact Woensel Zuid zet onder meer in op landelijke programma’s zoals Preventie met Gezag en School en Omgeving, en bij die laatste ziet hij bijvoorbeeld dat het Eindhovense Centrum voor de Kunsten zich als potentiële trekker opstelt. “Ook woningcorporaties en een sociale instelling als WIJ Eindhoven pakken een dergelijke rol. Ik denk dat wij de noodzakelijke partijen inmiddels aardig aan boord hebben. De rest moet nog volgen.”

Van Caam ziet dat het soms ingewikkeld kan zijn om de samenwerking op te tuigen. “Vooral bij de kleine partners, die al langer met hun voeten in de klei staan en goede dingen doen in de wijken. Denk aan vrijwilligersorganisaties en stichtingen die activiteiten organiseren om bewoners te binden en met elkaar in contact te brengen. Aan één kant willen wij hen meenemen in de integrale aanpak van het Pact, waarbij we met verschillende partijen aan doorbraken werken. Aan de andere kant willen wij de energie van die kleinere partijen in stand houden. Zij mogen niet verzuipen in een grotere structuur. Daar moeten wij de benodigde aandacht aan besteden. Wij zijn ons ervan bewust dat het Pact niet op nul begint, maar doorgaat met wat goed gaat en daarop voortbouwt.”

Intern doorbraakteam

Een belangrijke partij in het geheel is uiteraard de gemeente. Van Caam en Uit het Broek werken in deze opbouwfase nog vanuit de gemeente maar straks mogelijk vanuit het onafhankelijk programmabureau, dat als nieuwe speler doorbraken wil realiseren. Alle betrokkenen zullen waar nodig stukjes van hun autonomie moeten inleveren om in gezamenlijkheid nieuwe oplossingen tot stand te brengen. Hoe zullen Pact Woensel Zuid en de gemeente hiermee omgaan? Van Caam: “Wij willen in de gemeentelijke organisatie een intern doorbraakteam formeren. Dat zal nodig zijn om de besluiten van de Alliantieraad ook daadwerkelijk binnen de gemeente tot uitvoering te brengen. Anders neem je het risico dat elk initiatief teruggedrukt wordt in de standaard werkwijzen en afdelingen. Dan loop je qua snelheid vast in aloude regels en procedures.”

Aan de andere kant, weet Uit het Broek, wil Eindhoven op meerdere vlakken overkoepelende programmabureaus inzetten om doorbraken te bereiken, bijvoorbeeld ook op het gebied van verduurzaming. De methodiek wordt dus gesteund. “En de gemeente committeert zich op bestuurlijk niveau ook voluit aan Pact Woensel Zuid. Burgemeester Dijsselbloem is aangehaakt, en zo ook wethouder Verhees. Daarnaast hebben we hier nog iets bijzonders, namelijk twee stadsgezanten. Als verlengstuk van de wethouders pakken zij overkoepelende thema’s op.” Eén daarvan is Brede Welvaart en Doorbraak Wijkgericht Werken, wat overeenkomt met het domein van Pact Woensel Zuid. Die extra aandacht is ook wel nodig. “Je kunt met hele kleine dingen, zoals een extra afvalbak, enorm veel goodwill opbouwen in een buurt. Maar als je daarmee afwijkt van het systeem van de gehele gemeente, is de plaatsing daarvan in de huidige situatie best lastig. Dat moet veranderen.”

Het slechten van de kloof

Die benodigde verandering valt volgens Uit het Broek prima te legitimeren. De problematiek in Woensel-Zuid (net als in zo ongeveer alle andere negentien stedelijke focusgebieden een opeenstapeling van ondermeer armoede, kansenongelijkheid, slechte woningen en onveiligheid) is dermate groot dat de noodzaak van een andere aanpak evident is. In dat licht is hij extra blij met de 21 miljoen euro die vanuit het Volkshuisvestingsfonds aan dit gebied is toegerekend. “Het vormt een erkenning voor wat hier speelt. Woensel-Zuid is duidelijk niet zomaar een gebied. De schaal en de aard van de problemen zijn uitzonderlijk vergeleken met de rest van Eindhoven. Dit opent ook deuren binnen de gemeente zelf.”

Hoog tijd, vindt Van Caam. “Want wij gaan nu eindelijk doorbraken forceren, en ervoor zorgen dat bewoners en ondernemers voelen dat zij gezien worden. Voor hen willen wij het verschil maken, door te werken aan hun leefomgeving, aan hun veiligheid en aan de kansen van hun kinderen.” Uit het Broek: “Onze opdracht is om de kloof van de kansenongelijkheid te slechten. Een schooldirecteur vertelde mij laatst over een kind van vijf dat voor zijn eerste schooldag op school werd afgeleverd, zonder dat het ooit naar een kinderdagverblijf was geweest. Het had voornamelijk thuis gezeten, waar het in een andere taal was opgevoed. Zo’n kind begint met een enorme achterstand, zonder dat het daar iets aan kan doen. Als je wieg in Nederland staat, heb je op zich geluk gehad. Maar dan nog maakt het uit waar precies in Nederland. Wij willen eraan bijdragen om dat verschil uit de wereld te helpen.”

“Je kunt met hele kleine dingen, zoals een extra afvalbak, enorm veel goodwill opbouwen in een buurt.”

9

GRONINGEN NOORD

www.mooiewijken.nl / www.sunnyselwerd.nl

Kenmerken

60.000
inwoners
in 8 wijken

Sociaaleconomisch
werkloosheid,
armoede, uitval
onderwijs

Woningvoorraad
gemengd bezit,
deels voor- en
deels naoorlogs
(1960-1970)

Opvallend
oftermijning,
(jongeren)-
criminaliteit

Opgaven & ambities

De leefdomeneinen rondkomen, opgroeien, gezondheid, meedoen, samenleven en veiligheid blijven achter bij het stedelijk gemiddelde

Programma rond 5 thema's: Werken, Leren, Veilig Zijn, Wonen en Meedoen. De aanpak landt in de Groninger wijkvernieuwing.

Ambities worden geformuleerd op basis van de opgaven voor de Regiodeal Groningen-Noord

“Geef bewoners **ruimte**
om zichzelf, **elkaar** en de wijk
vooruit te helpen”

Hanneke Wierenga

GRONINGEN NOORD

Groningen richt zich met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid op het noordelijk deel van de stad. In de wijk Selwerd, gelegen aan de noordgrens van de gemeente, helpt het wijkbedrijf bewoners om een stap verder te komen. Het slaat daarbij de handen ineen met diverse maatschappelijke partners. Teamleider Hanneke Wierenga vertelt.

Van, voor en door de bewoners. Dit uitgangspunt van Wijkbedrijf Selwerd krijgt op allerlei manieren invulling. Zo kunnen ondernemende mensen uit de buurt hier terecht om goede ideeën tot uitvoering te brengen. Een wijkbewoonster, die in de ziektewet belandde, zette bijvoorbeeld een tosti-caravan op het terrein. Haar terras zit altijd gezellig vol, weer of geen weer. Om het pand van het wijkbedrijf heen ligt een weelderige moestuin, door bewoners aangelegd en onderhouden. 's Zomers maken ze soep van de pluk en de oogst. "Maar", zo weet Wierenga, "er lopen hier ook mensen binnen die niet zozeer een idee hebben, maar een behoefte. Zoals laatst een dame, die van haar buurvrouw over ons gehoord had. Ze bleek behoorlijk geïsoleerd te leven en wilde haar eenzaamheid doorbreken. In een dergelijk geval krijgt zo'n bewoner van ons een kop koffie, en vervolgens bekijken we het bord met een overzicht van onze elf vrijwilligersteams. Het gaat onder meer om het Klusteam, het Taalmaatjesteam, het Digitale Team en een team dat zwerf- en dumpvuil opruimt. Vervolgens vraag ik: waar zou jij graag aan mee willen doen? Wat past bij jou, wat vind je leuk, wat wil je leren? Op deze manier zijn inmiddels zo'n zeventig bewoners lid van een team geworden. Dat biedt hen gezelligheid, een netwerk, een dagbesteding en werkervaring. En ze doen iets zinvol. Ze zetten zich met hun team in voor de wijk en voor bewoners die wel wat hulp kunnen gebruiken, bijvoorbeeld met het winterklaar maken van de tuin, of het online invullen van formulieren."

"Een wijkbewoonster, die in de ziektewet belandde, zette een tosti-caravan op het terrein. Haar terras zit altijd gezellig vol."

Met onderwijs en woningcorporaties

Wijkbedrijf Selwerd fungeert als een plek waar mensen uit de buurt terecht kunnen om zichzelf, elkaar en de wijk vooruit te helpen. Dat is nodig, want het gebied kampt met problemen zoals armoede, overlast, (jeugd)criminaliteit, onderwijsachterstand en eenzaamheid. Het wijkbedrijf werkt, onder andere via de wijkvernieuwingorganisatie Sunny Selwerd, met verschillende partijen samen om de leefsituatie van de bewoners te verbeteren. Zo biedt het stageplekken aan jongeren uit de wijk die naar het speciaal onderwijs gaan, en aan studenten Intercultureel Persoonlijk Begeleider van het ROC Alfa College. "Dat levert zulke mooie dingen op", aldus Wierenga. "De stagiaires gaan vaak één op één aan de slag met bewoners. Ze pakken op een persoonlijke manier heel concrete problemen aan. Momenteel helpt een stagiair een jonge bewoonster met eet- en slaaproblemen op weg naar een gezond leefpatroon, en motiveert ze haar om haar opleiding weer op te pakken." Ook werkt Wijkbedrijf Selwerd met de woningcorporaties in de buurt. "Zij benaderen ons bijvoorbeeld voor hulp met het opknappen van tuinen na een renovatieproject. Dat betekent werk voor onze bewonersteams." Een andere woningcorporatie is van plan om nieuwe huurders met een migratieachtergrond standaard te attenderen op het Taalmaatjesteam van het wijkbedrijf. "Wij bieden een intensief taaltrainingstraject, de TaalTrein van Selwerd, waar deze specifieke groep bewoners echt iets aan heeft."

Succesfactor: wortels in de wijk

Wierenga komt de maatschappelijke partners, die werken aan de leefbaarheid en veiligheid van Groningen Noord, regelmatig tegen in de wijk. Zoals de gebiedsmanager van de gemeente. “Hij heeft heel goed op het netvlies staan wat hier de opgave is. Dat is essentieel, want er moet een goede connectie zijn tussen het beleid en de dagelijkse praktijk. Projecten moeten hun wortels in de wijk hebben, en aansluiten op de behoefte van bewoners. Dat is eigenlijk de belangrijkste voorwaarde voor succes.” Wijkbedrijf Selwerd vormt, met de eerder genoemde 70 actieve bewoners in de elf teams en ongeveer 200 bewoners als ‘klant’, een substantiële factor in de wijk. Maar het moet zelf ook waken om de verbinding met de bewoners niet te verliezen. “Er moeten geen dingen vóór hen bedacht worden, maar mét hen. Want je boekt pas resultaten als je bewoners regie en eigenaarschap geeft. Daarom gaan wij hier ook inloopavonden organiseren, om nog meer wijkbewoners te vragen waar ze behoefte aan hebben en wat ze willen doen. Gelukkig worden de huidige bewonersvergaderingen al goed bezocht, en komen er op die manier veel ideeën bij ons binnen.”

Het team Goede Sfeer

Samenwerking kan ook via onverwachte routes tot stand komen. Wijkbedrijf Selwerd verhuurt een aantal ruimtes in het pand aan een bureau voor psychische hulpverlening. Dat komt soms goed van pas. Wierenga: “Wij krijgen ook bewoners over de vloer die met grote problematiek kampen. Soms zijn ze al bij allerlei instanties geweest en zijn ze behandelings-moe. Bij ons willen ze gewoon zichzelf zijn, en wat afleiding vinden. Ook voor hen staat de deur open. Tegelijk is dat kwetsbaar: hoe ga je samen goed om met mensen die soms in hun denken en doen moeilijk te begrijpen zijn? In dergelijke gevallen kunnen we terugvallen op deze hulpverleners, die vanuit hun deskundigheid kunnen adviseren en meedenken. Dat is bijzonder prettig en helpt ons om zorgvuldig te handelen.” Als teamleider is Wierenga verantwoordelijk voor de financiële, organisatorische en technische bedrijfsvoering. Daarnaast trekt ze met haar collega’s de inhoudelijke kar, om het wijkbedrijf te laten doen wat het moet doen. Ook in die dagelijkse bedrijfsvoering is een aantal vrijwilligersteams actief, zoals het Ontvangstteam en het team Goede Sfeer. “Ze heten mensen welkom en nemen de rol van gastvrouw of gastheer op zich, of zorgen dat het gebouw schoon en netjes is. Ook daarin zie je ons uitgangspunt weer terug: ‘van, voor en door bewoners’.

Een vaste baan

Wierenga en haar collega's maken lange dagen op het wijkbedrijf, maar dat wordt volledig gecompenseerd door de successen die bewoners boeken. "We inspireren en helpen mensen om kleine en minder kleine stappen te zetten. Voor de één leidt dat tot een heel sociaal netwerk in de buurt waardoor hij of zij niet langer eenzaam is, voor de ander tot terugkeer naar de arbeidsmarkt." Daarbij gooit het wijkbedrijf alles in de strijd. Wierenga vertelt over een dame met een migratieachtergrond, die nog nooit in haar leven een diploma had gehaald. "Niet in haar land van herkomst en niet in Nederland. Ze kwam naar ons toe met de wens om een vak te leren en aan het werk te gaan in de ouderenzorg. Wij hebben haar op allerlei manieren ondersteund om het mogelijk te maken. Dat begon aan de voorkant, door contact te leggen met haar contactpersoon bij de gemeente. Want kon zij met behoud van haar uitkering aan een full time opleiding beginnen? En toen zij daar eenmaal mee bezig was, heeft een vrijwilliger uit ons Taalmaatjsteam haar geholpen met haar huiswerk." Uiteindelijk behaalde de betreffende dame het diploma mbo-1 Assistent Zorg en Dienstverlening, en daarna ook het diploma Helpende (niveau 2) en Verzorgende (niveau 3). Maar zulke trajecten vergen vaak veel van mensen, weet Wierenga. "Na je 35^e weer in de schoolbanken zitten, je voegen in het Nederlandse onderwijssysteem, terwijl je de taal nog maar net kent: dat is best lastig. Daarnaast wordt het vrouwen vanuit hun cultuur en familie niet altijd in dank afgenomen dat ze kiezen voor hun eigen ontwikkeling en een onafhankelijk bestaan. Deze dame is nu van haar man gescheiden, en heeft een vast contract bij een grote zorginstelling in de stad. En ze is zeker niet de enige met een dergelijk verhaal. Het mooie is dat zij nog steeds bij ons over de vloer komt. Ze geeft voorlichting aan vrouwen met een migratieachtergrond, die willen doen wat zij heeft gedaan."

Optimale kansen

Het zijn deze ontwikkelingen die Wierenga motiveren om dit werk te doen. "Mensen helpen, die door welke oorzaak dan ook, niet volledig op eigen kracht komen waar ze willen zijn, dat vind ik mooi." Het zit bij Wierenga, zoals ze zelf zegt, waarschijnlijk in de aard van het beestje. Ze is van oorsprong orthopedagoog en professioneel muzikant. Ook in die laatste hoedanigheid trok ze richting mensen voor wie de kansen niet voor

"Ik vond het te eenzijdig om op een podium te staan met een publiek ver weg in de zaal."

het oprapen liggen. "Ik vond het te eenzijdig om op een podium te staan in concertzalen met een publiek ver weg in de zaal. We zijn toen met onze groep gaan optreden in AZC's, in de gevangenis en bij de daklozenopvang. Het is heel speciaal om delen uit de Mattheus Passion te spelen in de Mesdag Kliniek, een centrum voor forensische psychiatrie hier in de stad. Je brengt mensen daar iets moois, waar ze normaal gesproken niet mee in aanraking komen."

In feite gebeurt dat binnen Wijkbedrijf Selwerd ook. Wijkbewoners, maatschappelijke partners en Wierenga en haar collega's bundelen hier hun krachten en kijken iedere dag weer creatief naar mogelijkheden en kansen om te leren, te groeien en te komen waar je wil zijn. "Iedereen verdient optimale kansen. Daar kunnen we ook in een kleine stadse wijk van Groningen aan bijdragen. Juist door wijkgericht te werken, staan we hier bij bewoners om de hoek klaar om ze op een persoonlijke, laagdrempelige manier te helpen."

10 HEERLEN NOORD

www.heerlen-noord.nl

Kenmerken

55.250
inwoners
in 3 wijken

Sociaaleconomisch
veel bijstand,
betalingsachter-
standen, lagere
levensverwachting

Woningvoorraad
40% corporatiebezit,
13% particuliere huur,
47% koop

Opvallend
problemen na
mijnensluiting van
generatie op generatie
doorgegeven

Opgaven & ambities

**Talentontwikkeling, werk en
bestaanszekerheid**

Gezondheid en leefomgeving

Leefbaarheid en veiligheid

“**Trots** is de brandstof
van onze **inhaalrace**”

Roel Wever en Ron Meyer

HEERLEN NOORD

Een kleine vijftig jaar geleden kwam de sluiting van de kolenmijnen voor Heerlen aan als een mokerslag. 'De hoogste dichtheid bontjassen in de jaren vijftig, de grootste armoe twintig jaar later' schreef Marcia Luyten in 'Het geluk van Limburg'. De gevolgen van deze economische rampspoed zijn nog altijd zichtbaar. Burgemeester Roel Wever en programmadirecteur Ron Meyer zetten hun schouders onder een generatielange aanpak die dit recht moet zetten.

Zeswegen, één van de wijken in Heerlen Noord, gelegen op de voormalige steenberg van de kolenmijn Oranje-Nassau I. Meyer bracht er zijn jeugd door en woont nog altijd in de buurt. “Het gezin waarin ik opgroeide was arm, maar warm. Mijn vader werkte als monteur, mijn moeder als schoonmaker. Mijn hele jeugd bleef zij tegen mij herhalen dat ik moest gaan studeren. Dat ben ik, als eerste in de familie, ook gaan doen. Maar vier huizen verderop had ik een vriendje wonen, daar ging het anders. Zijn vader was er niet, en zijn moeder was alleen maar aan het overleven. Zij kon hem niet voldoende stimuleren. Hij ging niet studeren en het liep niet goed met hem af. Is het zijn falen dat hij geen ouders had die hem stimuleerden? Natuurlijk heeft ieder zijn individuele verantwoordelijkheid. Maar als we echt het verschil willen maken, moeten wij onze gemeenschap versterken.” Wat Meyer met zijn persoonlijke voorbeeld wil aangeven, ligt in lijn met een conclusie van de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving: het zijn bovenal de leefomstandigheden die de mens maken. En die zijn in Heerlen Noord vanuit de historie niet ideaal, zo benadrukt ook burgemeester Wever. Hij somt de problemen op. “Een hoge werkloosheid, armoede, slechte gezondheid, onveilige buurten, kansenongelijkheid en veel kinderen met taalachterstand. En een lagere levensverwachting. Als je in een arme wijk in Heerlen Noord woont, ga je gemiddeld zes jaar eerder dood dan je stadgenoten in een rijke wijk aan de andere kant van het spoor. Dat mag gewoon niet.”

Langer en gezamenlijk

Zoals in zoveel grote steden is decennialang geprobeerd om de problemen op te lossen. “Maar”, zegt Wever, “dat waren projecten met een looptijd van maximaal vier jaar, waarbinnen te weinig partijen samenwerkten. Dankzij de aanpak in Rotterdam Zuid zijn wij met zijn allen gaan inzien dat je dit soort problemen niet binnen vier jaar uit de wereld helpt. Dat buurjongetje van Ron moet je vanaf vóór zijn geboorte meenemen, tot en met zijn eerste baan. Zorg ervoor dat hij opgroeit in een normale thuissituatie, in een goede woning en met gezond eten, zodat hij via een goede schoolcarrière uiteindelijk een goed inkomen kan verdienen. Al die verschillende elementen hangen met elkaar samen, en daarom doen we dit nu met alle benodigde partijen; van gemeente en woningcorporatie tot zorg, onderwijs en het bedrijfsleven. Het is een kwestie van de lange termijn, waarin we samen moeten volhouden. We hebben onze plannen de eerste keer unaniem door de gemeenteraad geloodst, en na de laatste verkiezingen ging ook de nieuwe coalitie ermee akkoord. Dat moeten we nu nog een keer of vijf herhalen om onze generatielange aanpak van 25 jaar veilig te stellen.”

“Dat buurjongetje van Ron moet je vanaf vóór zijn geboorte meenemen, tot en met zijn eerste baan.”

Eén grote preventieopgave

De aanpak van het Nationaal Programma Heerlen-Noord (NPHLN) verloopt langs de programmalijnen wonen, werken, leren, veiligheid en gezondheid. Alle partijen die hierin een rol spelen, moeten met elkaar samenwerken. Hoe krijg je ze zover? Meyer geeft de aanpak van laaggeletterdheid als voorbeeld. “Een belangrijke factor hierbij is peuteropvang. Hoe meer jonge kinderen daarheen gaan, hoe lager de kans op laaggeletterdheid. Dat vergt inzet van het consultatiebureau, de GGD, de huisarts en diverse anderen. Zij moeten de ouders wijzen op het belang van voorlezen en van tijdige inschrijving op een opvang. Wij zijn nu bezig om al die schakels in de keten bij elkaar te brengen. Daarnaast is er een institutioneel belang, bijvoorbeeld voor de huisartsen. Als zij peuteropvang stimuleren, zal hun momenteel hoge werkdruk in de toekomst waarschijnlijk afnemen. Geletterde mensen hebben minder zorg nodig.” Meyer ziet dergelijke institutionele belangen voor meerdere partijen. Zorgverzekeraar CZ, ook vertegenwoordigd in de Alliantie, ziet jaarlijks 25 miljoen euro aan onverklaarbare zorgkosten in Heerlen Noord ontstaan. “Dan zeg ik: onverklaarbaar? Dat komt door de slechte gezondheid, wat hier ruim anderhalf keer zo vaak voorkomt als in de rest van Nederland. Als je die 25 miljoen extra kosten wil vermijden, moet je nu jaarlijks een paar miljoen uitgeven aan preventie. Overigens is dat waar al onze inspanningen eigenlijk op neerkomen: voorkomen is beter dan genezen. Het is één grote preventieopgave.”

Branie buiten de kaders

Het Toekomstplan van Heerlen Noord spreekt over ‘een onderscheidende aanpak: vol brandie en desnoods buiten de geijkte kaders’. Wat moeten wij ons daarbij voorstellen? Wever: “Toen ik twee jaar geleden aantrad als burgemeester van Heerlen, was het nog onduidelijk of er geld vrij zou komen voor onze aanpak. We hebben toen de brandie gehad om toch gewoon te beginnen. De gemeente maakte 1 miljoen euro vrij, voor onder meer een veiligheidsproject en een vakschool. De partners, zoals de woningcorporaties, acteren en investeren eveneens voordat de financiële middelen van het Rijk ons bereiken. We zijn bereid onze nek uit te steken.” Meyer omschrijft hoe het programma-bureau buiten de lijntjes kleurt. “Noord is terecht aangemerkt als focusgebied, omdat dit

“Dit is de brandhaard waar de vlammen uitslaan.”

de brandhaard is waar de vlammen uitslaan. Dat wil niet zeggen dat er in de rest van de stad niets in brand staat. Daarom zien wij Noord als een proeftuin, waarvan we de vruchten willen delen met andere delen van Heerlen en de hele regio. Zo introduceren wij het Leerorkest op twee scholen; eentje in Noord en eentje in Zuid. Het Leerorkest is een initiatief van Marco de Souza, dat zich al bewezen heeft in onder meer Amsterdam Zuidoost. Het stelt kinderen in arme buurten in staat om een instrument te leren spelen, gezamenlijk in een orkest. Kinderen, die van hun omgeving vaak te horen krijgen dat ze iets niet kunnen, zien via zulke initiatieven dat ze meer kunnen dan ze zelf denken.”

Klik tussen de kartrekkers

Wat volgens Meyer ook een succesfactor vormt, is de 'klik' tussen de mensen die de kar trekken. Dat zijn er natuurlijk meerdere, maar waar het Meyer en Wever betreft zit het met die persoonlijke klik wel goed. Toch opvallend, voor een VVD-burgemeester en een SP-programma-directeur. Stuiten zij nooit eens op ideologische verschillen van inzicht? "Nee", antwoordt Wever beslist. "Dat komt omdat ik de opgave waar we voor staan niet bekijk met een VVD-pet op, maar met een menselijk hart en hoofd. In mijn optiek kan dat niet anders, want het gaat om mensen. Onlangs nam ik deel aan een schoolontbijt op een basisschool in Zeswegen. Ik vroeg aan de kinderen wie er elke dag ontbeet, en dat bleek slechts de helft te zijn. Een klein meisje naast mij zei nog: 'maar ik drink wel een glaasje water voordat ik naar school ga.' Een glas water als ontbijt... dat doet mij gewoon pijn. Ik wil dat niet in mijn stad. Wat ik wel wil, is dat ik alle inwoners van mijn stad kan zeggen dat ze gelijke kansen hebben. Dat is mijn drijfveer om dit aan te pakken, samen met mensen die het ook zo zien, voelen en willen." Meyer sluit zich hier bij aan. "We doen het voor de kinderen. Zij zijn over 25 jaar de ouders die hun leven dusdanig moeten hebben opgebouwd, dat hun eigen kinderen niet langer gebukt gaan onder de armoede en problemen die van generatie op generatie worden doorgegeven. Die spiraal willen wij doorbreken. In die zin vervult dit programma hopelijk de rol die mijn moeder ooit voor mij speelde, maar dan voor alle kinderen van Heerlen Noord."

Schijnwerpers

Zodra een gebied onderwerp wordt van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid, gaat het al snel over achterstanden. Dat geldt ook voor Heerlen Noord. "Maar", zegt Meyer, "dat woord willen we niet te vaak gebruiken. Daarom spreken we in ons Toekomstplan over een inhaalrace. Daar heb je brandstof voor nodig, en dat is de trots die veel inwoners ondanks de ellende toch koesteren. Vanuit het programmabureau maken wij daar dankbaar gebruik van. Wij vragen bewoners plekken te benoemen waar zij trots op zijn, en op dergelijke locaties organiseren wij twee keer per jaar een evenement. De eerstvolgende keer wordt het 'Kerst-in-Kasteel Hoensbroek', onlangs door de ANWB uitgeroepen tot mooiste kasteel van Nederland. We zetten twee dagen en avonden lang de deuren van het kasteel open, zodat kinderen en ouders er gratis van kunnen genieten. Als ze dan later weer eens iets horen over het NPHLN, denken ze hopelijk aan het sprookjesachtige kasteel tijdens kerst. Wij denken dat het belangrijk is om de schijnwerpers te zetten op de plekken waar mensen trots op zijn. Letterlijk en figuurlijk."

"Een glas water als ontbijt... dat doet mij gewoon pijn."

11 LEEUWARDEN OOST

www.leeuwardenoost.nl

Kenmerken

36.800
inwoners
in 5 wijken

Sociaaleconomisch
veel armoede,
bijstand en schulden

Woningvoorraad
wijken met meer
dan 60% corporatie-
bezit, veel verouderd
bezit

Opvallend
bewoners leven
gemiddeld 5 jaar korter
dan Nederlands
gemiddelde

Opgaven & ambities

**Armoede wordt niet meer van generatie
op generatie doorgegeven**

**Geen jongere meer in de bijstand, in de
schulden of in de criminaliteit**

**Een goede kwaliteit van leven met perspectief
op werk, leren, wonen en gezondheid**

“Vraag **ouders** wat ze **nodig** hebben om **aanwezig** te zijn”

Arjette de Pree

LEEWARDEN OOST

Binnen het programma 'Leeuwarden Oost: Een nieuwe generatie met meer toekomstperspectief' neemt de pijler 'Leren' een belangrijke plaats in.

"Een goede opleiding vergroot de kans op een baan, en dat verkleint de kans om arm te blijven", zo weet Arjette de Pree, stuurgroep lid en bestuurder van openbaar onderwijsorganisatie Proloog. De pijler 'Leren' krijgt op diverse innovatieve manieren invulling.

Kinderen die zonder ontbijt en/of lunchpakket naar school komen. Kinderen aan wie je kunt ruiken dat ze niet vaak genoeg onder de douche staan. Ouders bij wie de stress dusdanig toeslaat, dat ze op het schoolplein luidkeels ruzie maken. “Soms in zulke mate, dat de politie moet komen om de boel te sussen”. De Pree vertelt erover met pijn in het hart. Ze denkt dat de belangrijkste oorzaak van al deze zorgwekkende signalen wel duidelijk is. “Armoede, die generatie op generatie wordt doorgegeven en die momenteel alleen maar toeneemt. Bij de ouders lijdt dat tot armoedestress. De hoge energieprijzen en de rijzende inflatie zorgen ervoor dat dit steeds vaker onze scholen binnenkomt. Wij willen investeren in kinderen en jongeren, om zo perspectief te bieden en deze problemen in de toekomst te voorkomen. Onderwijs speelt daarin een centrale rol. Met een goede opleiding maak je meer kans op een goede baan. En dat helpt om boven de armoede uit te stijgen.” In Leeuwarden Oost worden hier binnen het programma drie concrete sporen voor opgetuigd: De Rijke Schooldag, Voortzetten Onderwijs en Ouderbetrokkenheid. Onder die paraplu zien enkele verrassende initiatieven het licht.

“Kinderen aan wie je kunt ruiken dat ze niet vaak genoeg onder de douche staan.”

Elke week 2 uur extra

In Leeuwarden zijn ze al langer bezig met een extra aanbod buiten het reguliere lesprogramma om. Vanaf 2010 werken onderwijs en kinderopvang samen in IKC's (Integraal Kind Centrum), gericht op het vergroten van de ontwikkelingskansen van kinderen. Vanaf 2016 zijn via het gemeentelijk programma Kansen voor Kinderen budgetten gebundeld voor extra activiteiten zoals sport en cultuurprogramma's. Sinds vorig jaar wordt de basis verder versterkt, door jeugdondersteuners toe te voegen aan de IKC-teams. Zij vormen de brug tussen school, thuis en de hulpverlening. De Pree is er blij mee. “Als school kun je veel doen, maar je komt niet vaak bij mensen thuis. Voor een jeugdondersteuner is dat gemakkelijker. Die kan daar zien wat de problemen precies zijn en er oplossingen voor zoeken.” De inzet van jeugdondersteuners vindt denominatie-overstijgend plaats, in samenwerking met drie schoolbesturen (openbaar, protestants-christelijk en katholiek), de gemeente en de kinderopvang. In het verlengde van al deze extra inspanningen vanuit het onderwijs was het niet meer dan logisch dat de drie schoolbesturen zich aanmeldden voor De Rijke Schooldag/School & Omgeving, een subsidieprogramma van de rijksoverheid voor extra activiteiten op school. “Vanwege onze ruime ervaring zijn we daarbinnen nu één van de zogeheten voorlopers. Met het aangevraagde geld kunnen wij dit schooljaar elke week 2 uur extra onderwijstijd geven aan alle IKC-leerlingen in Leeuwarden Oost.”

Zelfvertrouwen en weerbaarheid

Bij beantwoording van de vraag hoe je die extra uren het beste kunt invullen, gaan De Pree en haar samenwerkingspartners niet over één nacht ijs. “We hebben in het verleden al veel verschillende activiteiten aangeboden, maar welke activiteit heeft welk effect? Moeten we het bijvoorbeeld meer in sport zoeken, of in extra aandacht voor de basisvakken? Dat gaan we nu eerst meten, zodat we impactgericht kunnen gaan werken. Daarnaast is er op de IKC’s een scan gedaan naar de motoriek van kinderen. Ook dat zal nuttige informatie opleveren. Tot slot geven de IKC-teams input vanuit de opgedane kennis en ervaring. Op basis van al die gegevens zullen de directies van de IKC’s en de kinderopvang een voorstel formuleren voor het invullen van de 2 uur extra ontwikkeltijd.” Daarna zal het nog ingewikkeld genoeg zijn om het allemaal te organiseren. Want hoe kom je aan voldoende mensen om die uren te bemensen? En hoe gaat de samenwerking eruit zien met sportclubs, de bibliotheek en alle andere partijen die erbij nodig zijn? De Pree ziet diverse hobbels op de weg, maar zegt ze: “We gaan er vol voor. Want uiteindelijk willen we net als in Rotterdam Zuid toe naar 10 extra uren per week. We zien deze fase als een mooie manier om met 2 uur te starten en het langzaam uit te bouwen.” Het belang van die extra ontwikkeltijd is groot,

vindt De Pree. Als kinderen hun eigen kwaliteiten leren kennen, zal dat een positieve invloed hebben op hun zelfvertrouwen en weerbaarheid. In het verlengde daarvan zal de kans groter zijn dat ze met succes vervolgonderwijs volgen en de negatieve cyclus doorbreken. “Ik heb niet de illusie dat we dat allemaal voor elkaar gaan krijgen met 2 uur extra per week. We zijn al jaren bezig en weten nog altijd niet wanneer we ons uiteindelijke doel bereiken. Maar dat ontstaat ons niet van de verplichting om elke keer weer ons uiterste best te doen om deze kinderen nieuwe kansen te bieden.”

Huiswerkbegeleiding en een luisterend oor

Het spoor Voortzetten Onderwijs wil voorkomen dat leerlingen uitvallen en/of afstromen. Dat speelt weliswaar nauwelijks binnen het basisonderwijs, maar dat kan er wel een grote rol in spelen om dit tegen te gaan in het voortgezet onderwijs. “We willen kinderen de mogelijkheid bieden om hun huiswerk op hun IKC te blijven maken, nadat ze naar de middelbare school zijn gegaan. Het IKC is voor hen doorgaans immers een veilige en vertrouwde omgeving, in de buurt waar ze wonen. Een middelbare school is meestal verder weg en een stuk groter. Wij willen voorkomen dat kinderen zich daar verloren voelen, en uitvallen of afstromen. Daarom proberen wij het nu zo te organiseren dat ze bijvoorbeeld nog 1 jaar lang op het IKC terecht kunnen, voor huiswerkbegeleiding en voor een luisterend oor.” Daarbij moet ook niet vergeten worden dat huiswerk thuis maken voor veel leerlingen nauwelijks een optie is. Er is niet altijd sprake van een rustige werkplek, of het ontbreekt aan internet en/of computers. Dit initiatief wordt uitgevoerd in samenwerking met Humanitas en het Nieuwe Stadsweeshuis, een fonds dat 500.000 euro per jaar beschikbaar stelt voor ‘nieuwe wezen’, ofwel kansarme kinderen.

Ouderavond om 5 uur 's middags

Ouderbetrokkenheid is in de driehoek school-kind-ouder onmisbaar. Leerlingen moeten bij hun ouders terecht kunnen voor hulp met schoolwerk. Maar dat is lastig als er, zoals in Leeuwarden Oost, veel volwassenen laaggeletterd zijn. “Dus wij gaan zorgen voor aanbod voor ouders om te werken aan hun eigen taalontwikkeling”, vertelt De Pree. “Maar het zit ‘m ook in andere zaken. Neem bijvoorbeeld het fenomeen ouderavond. De traditionele insteek is: dat organiseren we in de avond, en als er

“Wij gaan zorgen voor
aanbod voor ouders
om te werken aan hun
eigen taalontwikkeling.”

weinig ouders opdagen zijn ze blijkbaar niet geïnteresseerd. Maar klopt dat wel? Eén van onze scholen is hierover in gesprek gegaan met ouders. Wat blijkt? De avond vormt voor velen van hen een lastig moment. Ze hebben bijvoorbeeld nog andere kleine kinderen, en die kunnen ze niet alleen thuis laten. Geld voor een oppas is er niet, of ze weten niet hoe ze een oppas moeten regelen. Kortom, er is behoefte aan een andere opzet. Daar kom je alleen achter door het gesprek aan te gaan. Niet de standaard ouderavond in de avond organiseren, maar vragen wat ouders nodig hebben om erbij aanwezig te zijn. De opzet is daardoor nu totaal gewijzigd. De ouderavond begint om 17.00 uur, er staan grote pannen soep met broodjes klaar, en opvang voor de kleintjes is geregeld. Het heeft geleid tot een hele hoge opkomst.”

Waar het om gaat

De Pree is trots op alle inspanningen en successen die in Leeuwarden Oost ontwikkeld en geboekt worden. Vooral het feit dat verschillende scholen en schoolbesturen er goed in samenwerken, stemt haar optimistisch. “Wij laten zien: ook al vertegenwoordig je drie verschillende organisaties, je hoeft elkaar niet de tent uit te vechten. Sterker nog, je kunt zeer vruchtbaar samenwerken. De sleutel is een helder geformuleerd, gemeenschappelijk doel. Dat hebben wij vastgesteld bij onze aanvraag voor De Rijke School. Maar essentieel is ook de persoonlijke klik tussen de bestuurders en alle teamleden. Het draait om vertrouwen, en hart voor het gezamenlijke doel.”

Dat laatste kan De Pree zelf ook zeker niet ontzegd worden. Ze is relatief kort actief als schoolbestuurder en stuurgroep lid van het programma, maar ze geniet enorm van haar werk. “Ik ben blij dat ik dit in een stad doe waar de gemeente en collega-schoolbesturen al langere tijd met zulke mooie initiatieven bezig zijn. Het past goed bij mij. Vanaf ongeveer mijn dertienste begon ik mij in te spannen voor gelijke kansen voor meisjes. Ik wilde graag op de toenmalige huishoudschool werken om hen het perspectief op economische zelfstandigheid bij te brengen. In de loop der jaren is mijn vizier in de breedte bijgesteld, en inmiddels richt ik mij op kinderen in achterstandssituaties. Recentelijk liepen drie IKC-leerlingen een dagje met mij mee. Zij waren hiervoor door hun eigen klasgenoten voorgedragen omdat zij het het moeilijkste hadden thuis. Daar vertelden ze mij toen over. Het waren verhalen over armoede, echtscheiding, overleden en zieke ouders, bewindvoerders. Ondertussen gaven ze aan op het IKC heel gelukkig te zijn. Toen dacht ik: dit is waar het om gaat. De basisschool, het IKC, moet de plek zijn waar deze kinderen vertrouwen opdoen in eigen kunnen, zodat ze klaar zijn om te werken aan een goed bestaan. Dát is onze opdracht.”

12 LELYSTAD OOST

www.samenlelystadoost.nl

Kenmerken

34.000
inwoners
in 4 wijken

Sociaaleconomisch
veel betalings-
achterstanden

Woningvoorraad
uit de jaren 1970-1980,
betaalbare maar
matig onderhouden
woningen

Opvallend
de goedkope woningen
trekken mensen met
diverse problemen

Opgaven & ambities

Gezond en kansrijk opgroeien

Passend werk voor iedereen

Samenleven in goede, diverse buurten

“Denk niet: hoe los **ik** het op,
maar hoe lossen **wij** het op”

Eline de Vries

LELYSTAD OOST

Het programma Samen Lelystad Oost werd in de zomer van 2022 vastgesteld. Inmiddels ligt er een fundament om de opgaven samen met de verschillende partners ter hand te nemen. Ook zijn er al enkele concrete resultaten geboekt, zoals een Startplan en De Buurthub. “Iedereen spant zich nu in om integraal te denken”, aldus programmamteamlid Eline de Vries. ‘Ontschotten’ is het sleutelwoord.

Lelystad is één van de jongste steden van Nederland en heeft daarom nauwelijks gelegenheid gehad om iets van een organische groei door te maken. De gemeente speelde, vanaf het moment dat de eerste bewoners zich in september 1967 meldden, een centrale rol binnen de gemeenschap. “Dat heeft”, zo analyseert De Vries, “geleid tot een soort aangeleerde afhankelijkheid bij de bewoners. Je ziet relatief weinig sociale netwerken in deze stad.” Bovendien is er, door de geografische ligging in Oostelijk Flevoland, sprake van een zeker isolement. Dat maakt het, meer dan in andere vergelijkbare streken, lastig om voldoende mensen te vinden die zich langdurig aan de opgaven in Lelystad willen committeren. “Er zijn op allerlei plekken en niveaus wisselingen van de wacht geweest. Dat geldt onder meer voor het bestuur en voor het programmabureau van Samen Lelystad Oost. We hebben pas recentelijk een onafhankelijke programmadirecteur gekregen. Dat heeft er allemaal aan bijgedragen dat we later van start zijn gegaan. Maar de energie is nu duidelijk anders, in positieve zin. Ik ben blij met de nieuwe burgemeester, de nieuwe wethouders en de nieuwe raad. Het fundament om aan de slag te gaan ligt er, het echte werk kan beginnen.”

“Belangrijk om jongeren de zelfstandigheid en zelfredzaamheid mee te geven die nodig is om kansen te kunnen pakken.”

Drie pijlers

Dat “echte werk” van Samen Lelystad Oost vindt zijn neerslag in de drie pijlers: Kansrijk en gezond opgroeien - Benutten van talenten in relatie tot werk - Samenleven in goede, diverse buurten. De Vries, voorheen directeur van drie verschillende basisscholen in Lelystad Oost, draagt de verantwoordelijkheid voor het aansturen van de eerste pijler. Ze schetst de grootste problemen die binnen dit deel van de stad voor de jeugd spelen. “Dat zijn zaken zoals multiproblematiek, bestaande uit armoede, criminaliteit, overgewicht, enzovoort. Daarnaast is er sprake van opvoedarmoede in de thuissituatie en ook meer dan gemiddeld van psychiatrische problematiek. Als we deze problemen tackelen, ontstaat hier een bloeiende stad waar van alles mogelijk is. Het is een mooi en ruim gebied, gelegen tussen veel water en groen. Dat zijn kwaliteiten die kansen bieden. Maar dan is het ook belangrijk om jongeren de zelfstandigheid en zelfredzaamheid mee te geven die nodig is om die kansen te kunnen pakken.”

Samen van deur tot deur **Dezelfde taal spreken**

De aanpak bestaat uit een integrale benadering. “De samenwerkende partners, zoals de gemeente, het onderwijs, Welzijn en de woningcorporatie, moeten niet kijken vanuit ‘ik, in mijn positie’ maar vanuit ‘wij, in onze positie’. Denk zodra een probleem zich aandient niet: hoe los ik dit op, maar hoe lossen wij dit op.” De Vries noemt ‘ontschotten’ het grote sleutelwoord. “Er is wantrouwen, maar er is ook duidelijke sprake van goede wil. Zo duurde het even voordat de gemeente eraan gewend was dat zij één van de partners is, ook al betaalt ze de rekening van het programmabureau. Maar dat is gelukt. Nu werken we samen binnen het programma. De directeur-bestuurders van de partners zijn positieve, slimme mensen die snappen wat er nodig is. Ze zijn, ondanks fricties in het verleden, bereid om deze manier van denken en werken een kans te geven. Het zijn integrale denkers, die ook al begonnen waren met initiatieven voordat de financiering helemaal rond was. Gewoon, omdat het nodig is.” Een voorbeeld daarvan zijn de stappen die Centrada, de enige woningcorporatie in Lelystad, al genomen heeft om de fysieke aanpak van de woningvoorraad in te regelen. “Het gaat om zaken als verduurzaming en maatregelen in het kader van de energietransitie. Daarvoor gaan mensen van Centrada van deur tot deur bij de bewoners langs. En, heel belangrijk, daarbij gaat iemand van Welzijn met hen mee. Die komt dan meteen ‘achter de voordeur’. Dat laat zien hoe belangrijk die gezamenlijke, integrale benadering is. Want achter de voordeur liggen de grootste problemen. Dankzij deze aanpak is er een natuurlijke manier gevonden om daar binnen te komen.”

Ondanks de vertraagde start heeft Samen Lelystad Oost toch al enkele concrete stappen kunnen zetten. Zo ligt er een startplan, waarbinnen De Vries zich heeft ingezet voor het gebruik van GIZ (Gezamenlijke Inventarisatie Zorgbehoefte). “Ik vind het belangrijk dat we in het onderwijs en Jeugdzorg dezelfde taal spreken. Als je dan met ouders over hun kinderen praat, herkennen ze de methodiek en de terminologie. Dat hoeft je dan niet steeds opnieuw aan hen uit te leggen. Bijkomend voordeel is dat je zo het consumentengedrag terugdringt, waarbij ouders tussen scholen shoppen. Of ze met hun kind nu school X, Y of Z binnen lopen, ze krijgen hiermee overal met dezelfde systematiek te maken.” Binnen GIZ worden de ouders en hun kinderen meer centraal gesteld. Ze krijgen zelf de regie in handen. De school en Jeugdzorg lossen niet langer hun probleem op, maar helpen hen om hun probleem zelf op te lossen. Dit manoeuvreert de bewoners uit hun afhankelijkheidspositie. Deze aanpak is voor het onderwijs uniek, meent De Vries.

De alles-in-1 hulpverlener

Een ander concreet initiatief is De Buurthub, georganiseerd door Welzijn, Centrada en het gemeentelijk werkbedrijf. Hier resideert een buurtconciërge, als een soort alles-in-1 hulpverlener. De Vries: “Hij kan een lamp verwisselen, maar ook bewonersgesprekken voeren en andere vragen beantwoorden. Daarnaast zijn er andere professionals aanwezig, onder meer van de GGD en zorgorganisatie Icare. Zij kennen de sociale kaart en kunnen mensen altijd van dienst zijn. De GGD’er zal een bewoner, die binnenwandelt met een vraag over huursubsidie, misschien niet inhoudelijk kunnen helpen. Maar hij kan hem wel naar precies de goede partij doorverwijzen. De professionals in De Buurthub zijn hier speciaal voor getraind.” De Buurthub is in

een van de vier wijken van Lelystad Oost gevestigd in een multifunctioneel centrum, waarin zich onder meer twee scholen en een buurtcentrum bevinden. Het gebouw telt diverse ruimtes en spreekkamers, waar ook de politie en loketmedewerkers van de gemeente spreekuur houden. “Er wordt goed gebruik van gemaakt. Het is natuurlijk ook bijzonder laagdrempelig. Ouders brengen hier hun kind naar school en lopen daarna zo naar binnen bij een van de instanties. Ook de maandelijkse lunch voor de professionals loopt goed. In het begin kwamen er slechts een paar mensen op af, maar inmiddels zijn dat er een stuk of 40. Die eten samen, leren elkaar kennen en bespreken casuïstiek. Dat breidt zich als een olievlek uit binnen en tussen de verschillende organisaties.” In de nabije toekomst wordt bekeken of De Buurthub als standaard kan gelden voor de andere drie wijken.

Brandend vlammetje

Wat vindt De Vries van haar rol binnen het programma? “Ik vind het fantastisch werk. Ik zwen- gel dingen aan, verbind mensen, zit ze waar nodig achter de broek. We willen bijvoorbeeld een aanvraag indienen voor de Rijke Schooldag, een landelijk subsidieprogramma voor het onderwijs. Scholen moeten daaraan meewer- ken. Daar spreek ik ze op aan en ik help ze hier graag bij.” Moeite om zichzelf hiervoor te moti- veren heeft De Vries niet. “Ik wil dat het goed gaat met mensen, en dan met name de kinde- ren. Ik ben een onderwijster in hart en nieren. Mijn beide ouders waren onderwijzer, dus het is mij met de paplepel ingegoten. Zij hebben dat vlammetje bij mij aangewakkerd, om er te zijn voor andere mensen. En dat vlammetje brandt nog steeds. Daarmee wil ik niet zeggen dat je mensen alles maar moet aanreiken. In tegen- deel: ik vind juist dat ze zelf dingen moeten doen. Maar waar nodig, moet je ze wel helpen en ervoor zorgen dat ze de mogelijkheden krij- gen om hun kansen te pakken.”

Landelijk integraal

Moeite heeft De Vries wel met zaken waar ze geen grip op kan krijgen. Zoals wet- en regel- geving. Ze noemt het (niet) delen van persoons- gegevens als voorbeeld. “Sinds de invoering van de nieuwe regels hierover is iedereen in een kramp geschoten. Dat kan ons werk echt lastig maken. Stel dat je op school een leerling krijgt aangemeld met bepaalde ontwikkelingsproble- men, maar de ouders kunnen je er weinig over vertellen. Dan mag je als onderwijsprofessional niet zonder toestemming naar de GGD of een andere instantie gaan om informatie op te vragen. In feite is hier sprake van wantrouwen.

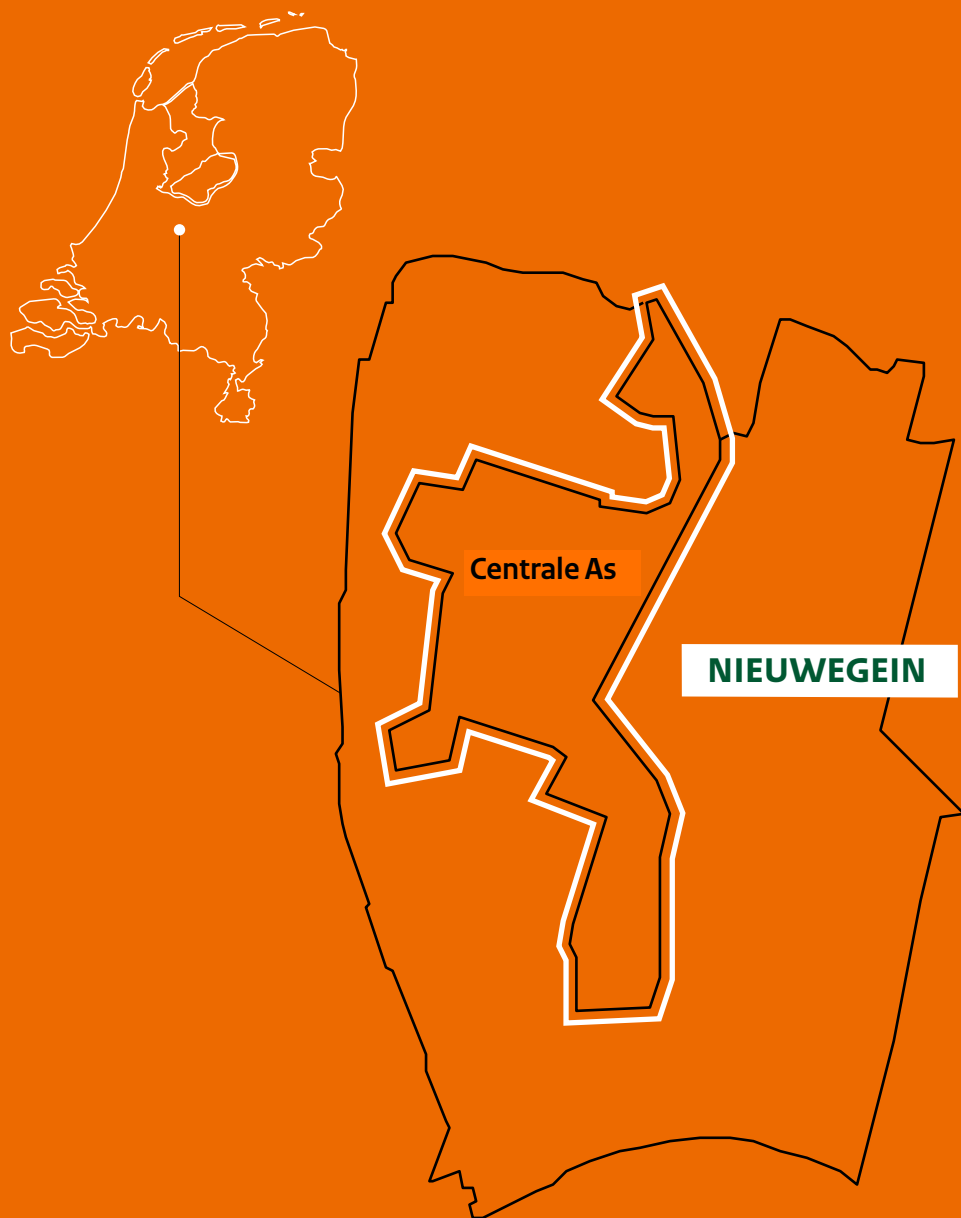

Het ontbreekt blijkbaar aan de overtuiging dat professionals goed met vertrouwelijke informatie om gaan.” De Vries biedt zich aan als landelijk verzamelpunt voor dit soort vastlopers.

“Ik wil dat het goed gaat met mensen, en dan met name met de kinderen.”

Alle professionals die op onmogelijkheden stuiten als gevolg van wet- en regelgeving, mogen zich bij haar melden. “Laat het mij weten, want dan trek ik bij het ministerie aan de bel. Dan kan er hopelijk iets aan gedaan worden.” Daarmee trekt De Vries het principe van de integrale aanpak door op de landelijke schaal. “Wij zijn laatst op bezoek geweest bij het programmabureau in Heerlen. Die zijn verder dan wij en dat was voor ons bijzonder leerzaam. Ik denk dat alle twintig stedelijke focusgebieden dingen van elkaar kunnen opsteken, kunnen leren van elkaars ervaringen. Inmiddels is er ook landelijk overleg en worden ervaringen uitgewisseld. Dit is heel waardevol.”

13 NIEUWEGEIN CENTRALE AS

www.nieuwegein.nl/gemeente-bestuur-en-organisatie/cijfers-en-onderzoek/leefbaarheid-in-wijken

Kenmerken

23.000
inwoners
in 6 wijken

Sociaaleconomisch
rond Nederlands
gemiddelde

Woningvoorraad
uit de jaren
1970-1980,
37% corporatiebezit

Opvallend
verstoorde balans
tussen 'dragende' en
kwetsbare bewoners

Opgaven & ambities

Verbetering en differentiatie woningvoorraad

**Verbeteren arbeidsparticipatie en tegengaan
armoede en schulden**

**Integrale aanpak jeugdcriminaliteit,
focus op jeugdhulp en talentontwikkeling**

“Succesvolle bestaande
aanpak vervlechten
met het **programma**”

Annemarij Swart

NIEUWEGEIN CENTRALE AS

De aanpak Betere Buurten maakt Nieuwegein buurt voor buurt toekomstbestendig. Het accent verschoof in zeven jaar tijd van vooral fysieke verbeteringen naar een integrale aanpak. Daarmee dient het als belangrijke bouwsteen voor de nog te vormen alliantie, die de problematiek in Nieuwegein Centrale As vanuit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid te lijf zal gaan. Projectleider Annemarij Swart over de lessen en successen van Betere Buurten.

‘Wanneer zijn wij aan de beurt?’ Die vraag stellen bewoners van buurten in Nieuwegein waar Betere Buurten nog niet langs is geweest. Het zegt alles over de positieve resultaten die het project in de afgelopen jaren heeft geboekt. Aanvankelijk betrof dat vooral verbeteringen op straat. “In elke buurt waar wij kwamen, ging de openbare ruimte helemaal op de schop”, vertelt Swart. “Denk aan de herinrichting van straten met vergroening voor klimaatadaptatie, het opknappen van speeltuintjes, het creëren van ontmoetingsruimten, het plaatsen van bankjes en ondergrondse afvalcontainers. Ook namen we ideeën van bewoners over, zoals het aanleggen van een buurttuin en een jeu de boules baan.” Deze laatstgenoemde categorie kwam voort uit gesprekken met mensen in de buurt. Cruciaal, vindt Swart, want op die manier zijn de verbeteringen niet alleen voor de bewoners maar ook van de bewoners. “Bovendien vormen die gesprekken een laagdrempelige manier om contact te maken. Als je vraagt wat mensen van de buurt vinden, heeft iedereen daar wel iets over te zeggen. Vervolgens krijg je in één moeite door veel meer te horen. Dat gaat niet alleen over problemen zoals onveiligheid en overlast, maar ook over wat mensen zelf zouden willen en kunnen bijdragen.”

De goede **vibe**

Bewoners zelf laten bijdragen aan positieve veranderingen in de buurt is op allerlei manieren van waarde. “Als wij ergens een verbeterproject aankondigen, stuit dat geregeld op wantrouwen. ‘Eerst zien dan geloven’ is een veel gehoorde reactie. Wat dan enorm helpt, is als je samen met bewoners iets moois tot stand brengt. Wij hebben daarvoor ‘community art’ ingezet, kunst die je met de buurt maakt. Daar hebben we veel ervaring mee opgedaan. Zo zijn picknicktafels voorzien van wijsheden van de mensen zelf, zijn er buurtvlinders op een brug aangebracht en gaan we oude buitenlandse muntjes van bewoners in een bankje op het plein verwerken. Ook hebben we muurschilderingen gemaakt op zijgevels van flatgebouwen. Een ingehuurd kunstenaar zet de lijnen uit, de bewoners kleuren dat vanaf een hoogwerker in. Dergelijke acties geven de buurt identiteit, en de mensen een gevoel van trots. Het is een leuke en eenvoudige manier om een goede vibe in de buurt te creëren.”

Buurtkamers en werkcoaches

Datzelfde geldt voor het openen van een buurtkamer; een soort huiskamer waar bewoners binnen kunnen lopen voor een kop koffie en een gesprek. “Nieuwegein is vooral gebouwd in de jaren 70 en 80 van de vorige eeuw en kent veel steen”, legt Swart uit. “Er zijn nauwelijks plekken om elkaar te ontmoeten. Er is daardoor weinig sociale samenhang, wat leidt tot eenzaamheid, anonimiteit, weinig sociale controle en een lage bereidheid om overlast en andere problemen te melden. Een buurtkamer doorbreekt die anonimiteit en voorziet echt in een behoefte. Er komen ook allerlei activiteiten uit voort. Mensen gaan ineens samen afvalrapen, creatieve middagen organiseren en met de burens eten. Ze leren elkaar kennen en houden een oogje in het zeil. Je ziet dan ook de overlast afnemen. Een bewoner zei tegen mij: ‘eerst woonde ik in een getto, maar nu ik mensen ken is het een leuke buurt geworden.’” Swart en andere buurtprofessionals gebruiken de buurtkamer overigens ook als werkplek, al zijn de voorzieningen heel basaal. “Dit was voorheen een opslag voor oude wasmachines van de woningcorporatie. Die hebben we eruit gesjouwd, en tafels en stoelen naar binnen gesjouwd. Heel simpel, maar het werkt!”

Met de community art, de buurtkamers en andere initiatieven heeft de sociale component binnen Betere Buurten een steeds grotere rol gekregen, mede dankzij een extra impuls vanuit de Regio Deal Vitale Wijken. Ook het onderwerp armoede maakt inmiddels deel uit van het project. Zogeheten werkcoaches benaderen bewoners met een bijstandsuitkering voor een individuele aanpak. “Het doel is om hen te activeren. Daarbij kijken we of het mogelijk is om hen als vrijwilliger in de buurt zelf in te zetten, bijvoorbeeld door hen in contact te brengen met het buurtcentrum. Momenteel onderzoeken we of we buurtbanen kunnen creëren, waarmee deze mensen een betaalde functie in de wijk krijgen.”

Buurtbabbel

Swart en haar collega's werken samen met professionals van diverse andere partijen, zoals de woningcorporatie, welzijn, begeleid wonen, de politie en de wijkboas. “Samenwerking is natuurlijk goed en onmisbaar. Maar voordat je het weet ben je vooral met elkaar aan het vergaderen. Daarom hebben we bedacht om in duo's, met professionals van twee verschillende organisaties, op pad te gaan. In de Muntenbuurt bellen die duo's aan bij de bewoners, voor een buurtbabbel. Dat mes snijdt aan twee kanten. Je hoort veel over de buurt, maar je leert ook je collega-professional goed kennen. Dat schept een band, en je krijgt beter inzicht in elkaars expertise. Er ontstaan hele korte lijntjes, waardoor je elkaar eerder weet te vinden als je ergens in vastloopt.” Betere Buurten plukt hier al meteen de vruchten van. Zoals in het voorbeeld van een hond die overlast veroorzaakte op een galerij. De woningcorporatie ondernam er actie op, maar kon het probleem niet oplossen. “Zij konden toen heel gemakkelijk en snel schakelen met een collega van welzijn. Dankzij een gezamenlijke inzet zijn er goede gesprekken gevoerd met de betrokken bewoners. Probleem opgelost.”

“Dit was een opslag voor oude wasmachines van de woningcorporatie. Die hebben we eruit gesjouwd en tafels en stoelen naar binnen. Heel simpel, maar het werkt!”

Partnertafel

Betere Buurten neemt in feite een voorschot op het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid Centrale As. Het programma bevindt zich nog in een fase van opbouw, waarin diverse partijen aan een 'partnertafel' vormgeven aan de plannen. De bestaande aanpak zal daarin, onder de eigen -inmiddels tot merk uitgegroeide- naam een plek krijgen. "We gaan het met elkaar vervlechten, maar Betere Buurten past niet op alle vraagstukken", meent Swart. "Die aanpak is vooral geschikt voor specifieke buurten en daarbinnen soms zelfs gericht op specifieke straten. Het programma zal zich ook op andere schaalniveaus afspelen. Bepaalde problemen overstijgen de buurt." Welke toegevoegde waarde verwacht Swart van het Nationaal Programma? "Er ligt bij het programma nadruk op de integrale aanpak, waarbij tegelijkertijd gekeken wordt naar fysieke en sociale ingrepen. Met Betere Buurten zien wij al dat dat werkt. Ook het langjarige karakter van het programma is een groot pluspunt. Met Betere Buurten zijn wij steeds een paar jaar aanwezig geweest in een wijk. Je praat er met bewoners, maakt plannen, voert ze uit en dan vertrek je naar de volgende buurt. Daarmee gaat ook de geldkraan voor die eerdere buurt dicht. Dan verdwijnt bijvoorbeeld de buurtkamer en zie je de sociale samenhang weer helemaal wegzakken. Ik vind dat echt heel jammer. Het is voor deze mensen van grote betekenis dat ze heel dichtbij huis een plek hebben waar ze koffie kunnen drinken en andere mensen spreken. Anders zitten ze de hele dag alleen binnen op hun flatje. Het zou mooi zijn als het Nationaal Programma de ruimte biedt om dit soort initiatieven een structureel karakter te geven."

Mouwen opstropen

Wat Swart ook hoopt, is dat het programma het mogelijk maakt om sneller door te pakken. "Soms kost het veel moeite, energie en tijd om initiatieven van de grond te krijgen. Dat heeft te maken met hoe de gemeentelijke organisatie is ingericht. Ook komt het voor dat collega's andere prioriteiten hebben, waardoor we niet direct de medewerking krijgen die we wensen. Wellicht dat het nog op te richten programma-bureau dat in andere banen kan leiden." Ondanks deze hobbels kijkt Swart met trots terug op de resultaten die Betere Buurten tot nu toe geboekt heeft. "Het is prachtig om daaraan mee te mogen werken. Samen met mijn collega's, andere professionals, bewoners en ondernemers ben ik bezig buurten te verbeteren. Ik vind het gewoon gaaf om te zien hoe mooie initiatieven ontstaan. Laatst hadden we een community art project afgerond, en stond er een bewoonster op die zei: dit smaakt naar meer, wie doet er mee? Zij heeft toen een kunstenaarscollectief van bewoners opgericht om alle elektriciteitskastjes in de buurt te beschilderen. Zo is via die kastjes nu een nieuwe kunst-route ontstaan in de buurt, helemaal vanuit de mensen zelf. Die mentaliteit van mouwen opstropen en gewoon gaan... daar houd ik zelf ook van. Plannen maken voor de lange termijn, maar ook vooral nu dingen doen waar bewoners en buurten meteen iets aan hebben."

"Gaat de geldkraan dicht, dan verdwijnt bijvoorbeeld de buurtkamer en zie je de sociale samenhang weer helemaal wegzakken."

14 ROSENDAAAL RING

Kenmerken

38.000
inwoners
in 5 wijken

Sociaaleconomisch
veel bijstands-
huishoudens
en onderwijs-
achterstanden

Woningvoorraad
voornamelijk
naoorlogs,
35% corporatiebezit

Opvallend
uitbuiting van
en overlast door
arbeidsmigranten

Opgaven & ambities

**Op basisscholen investeren in talenten
van leerlingen**

Verbetering van de veiligheid

Herstel van het vertrouwen in de overheid

..2:48
.P.V.

“Bevlogenheid en lef om knopen door te hakken”

Han van Midden

ROOSENDAAL RING

De ernstige vuurwerkrellen in Roosendaal waren november 2021 landelijk nieuws. De gemeente ging op zoek naar een integrale, preventieve aanpak van de achterliggende problematiek. Deze aanpak wordt nu bestendigd en voortgezet in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid Roosendaal Ring. “Een enorme kans”, vindt burgemeester Han van Midden.

Roosendaal biedt veel groen, en voor een relatief kleine stad een behoorlijk aantal voorzieningen op cultureel en ander gebied. Toch staat de gemeente er niet goed op. In de Atlas van Afgehaakt Nederland scoort het hoog op de verkeerde lijstjes. “Roosendaal is nooit een rijke stad geweest”, verklaart Van Midden. “Door het vertrek van industriële werkgevers kregen veel bewoners te maken met armoede. In de loop van vele decennia leidde dit tot onder meer jeugdproblematiek, onderwijsachterstand, criminaliteit, sociaal-maatschappelijk onrust en wantrouwen jegens de overheid.” De burgemeester denkt dat de kern van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) hierop het juiste antwoord vormt. “Het draait om een aanpak die niet voortkomt uit individuele beleidsbronnen, maar uit een gezamenlijke inspanning, waarbij echte keuzes gemaakt worden met doorbraken die een preventief karakter hebben. Voor bijvoorbeeld jongeren betekent het dat we al op de basisschool gaan investeren in de talenten van leerlingen, in plaats van dat we hen allemaal hetzelfde doorsnee onderwijs opleggen. Op die manier bied je hen perspectief en geef je ze zelfvertrouwen.” Van Midden is zich ervan bewust dat weinigen het met dit soort woorden oneens zijn. Maar als het financiële puntje bij paaltje komt, merkt hij dat nieuwe initiatieven al snel vastlopen in allerlei bestaande processen en systemen. “Het NPLV biedt een enorme kans om het nu wel goed te doen, met een nieuwe manier van werken die door de ambtelijke silo’s heen prikt. Dat is ook hoe wij willen werken. Onze medewerkers zijn bij de gemeente in dienst omdat ze iets voor de samenleving willen betekenen. Vaak hebben zij moeten constateren dat de reguliere processen en systemen daar niet aan bijdragen. Het NPLV doet dat wel. Daarmee krijg je mensen mee.”

Aanjagen, blaffen en bijten

Recentelijk vond de startbijeenkomst plaats van de mogelijke alliantiepartners die in Roosendaal gezamenlijk gaan werken aan leefbaarheid en veiligheid. Aanwezig waren onder anderen de politie, verschillende schoolbestuurders, een GGZ-instelling, een huisartsencorporatie, een woningcorporatie en de gemeente. Daarnaast wordt nog gezocht naar een bewonersvertegenwoordiging. Wat zijn volgens Van Midden de succesfactoren die bepalen of de nieuwe aanpak slaagt of niet? “Het draait vooral om de mensen die aan tafel zitten en die ermee aan de gang gaan. Hun bevlogenheid en hun doorzettingsvermogen om de onvermijdelijke hobbels te overwinnen, zullen doorslaggevend zijn. Belangrijk zijn daarnaast personen zoals een sterke programmadirecteur en spelers die de anderen blijven motiveren om door te gaan. We hebben het hier immers over een opgave die een inspanning vergt van twintig jaar. Het moet niet na twee jaar als een plumpudding in elkaar zakken.” In dat laatste ligt ook een schone taak voor Van Midden zelf, en voor zijn opvolgers. “Ik zie mijn rol niet als die van machthebber, maar meer als energiegever en inspirator. In de praktijk komt dat neer op het grotere doel voor ogen blijven houden en partijen met elkaar blijven verbinden. Aanjagen, waar nodig blaffen en bijten, maar er vooral ook veel plezier met elkaar aan beleven. Want we krijgen de mooie kans om het verschil te maken voor onze bewoners, om hun levens te verbeteren. Daar mogen we best blij van worden.”

Buikpijnfietstocht

Van Midden houdt van de onorthodoxe aanpak, om mensen aan het denken te zetten. Een bezoek aan de wijk heet bij hem dan ook 'De Buikpijnfietstocht'. "We stappen met de partners, de kwartiermakers en onze medewerkers op de fiets om een toer te maken langs locaties waar wij buikpijn van krijgen. Elke partner heeft vanuit het perspectief van zijn organisatie wel zo'n plek, waar dingen helemaal niet gaan zoals je wil. Door die letterlijk te bekijken, neem je elkaar mee in de urgentie." Van Midden heeft zelf ook een buikpijnplek: de Rembrand-

"Ik zie mijn rol niet als die van machthebber, maar meer als energiegever en inspirator."

galerij, een oud klein winkelcentrum uit de jaren '70 van de vorige eeuw in de wijk Westrand.

"In de winkels, met afgeplakte ramen, vinden onzuivere, ondermijnende activiteiten plaats. In de woningen erboven wonen arbeidsmigranten in erbarmelijke omstandigheden. Er is sprake van dronkenschap, drugs dealen, prostitutie en georganiseerde misdaad. Dat levert een bijzonder laag gevoel van veiligheid op voor de bewoners van deze wijk." Typisch een locatie waar het programmabureau met de partners de uitdaging aan kan gaan. En zo zijn er nog veel meer plekken in Roosendaal Ring. Vreest Van Midden niet dat de focus op dit gebied leidt tot een gebrek aan aandacht voor de rest van zijn gemeente? "Er is inderdaad één wijk, genaamd De Dijken, die meer dan gemiddelde aandacht behoeft. De wijk ligt niet in het focusgebied, maar is ook kwetsbaar. We moeten waken voor een waterbedeefte, waarbij de problemen die we in Roosendaal Ring aanpakken zich verplaatsen naar De Dijken. Als College van Burgemeester en Wethouders zullen wij daar bovenop zitten. We gaan dit blijvend monitoren."

Dezelfde taal spreken

Hoewel het programma Roosendaal Ring zich nog in een prille fase bevindt, neemt Van Midden al een zeer positieve ontwikkeling waar. “Onze gemeentelijke organisatie was behoorlijk verkokerd. Maar we trekken nu veel gezamenlijk op, over de diverse afdelingen en domeinen heen. Dat proces was al op gang gekomen na de vuurwerkrellen in 2021. Die waren zo heftig, dat we hard moesten optreden. Repressie is op zo’n moment nodig, maar je wil het natuurlijk liever voorkomen en werken aan preventie. Vanaf dat moment hebben we alle disciplines bijeen gebracht, van de gemeenten en de andere betrokken partijen. We hebben een probleemanalyse opgesteld, en daarbij alle perspectieven meegenomen. Tijdens dat proces bleek dat de diverse partijen een andere taal spraken. We hebben er de tijd voor genomen om elkaar te leren begrijpen. Dat gaat inmiddels een stuk beter. Ondertussen zijn we er ook in geslaagd om toegelaten te worden tot het NPLV. De hele mindset die dat mogelijk heeft gemaakt, binnen de gemeente en de andere betrokkenen, zie ik als een succes dat we in Roosendaal gewoon hard nodig hebben. Wij beloven om de problemen integraal aan te pakken, het Rijk belooft om dat integraal te financieren. Nu is het een kwestie van een ongebreidelde visie voorwaarts, met het lef om knopen door te hakken en te staan voor een beleid voor de lange termijn.”

Van Midden werkte ooit, direct na het afstuderen, een korte periode bij de rijksoverheid. “Er was toen nog echt sprake van de Haagse kaasstolp. Men had geen idee wat zich op straat in de gemeenten afspeelde. Je ziet nu dat er, met name bij Binnenlandse Zaken en Justitie & Veiligheid, een enorme draai gemaakt wordt. De gemeentelijke problematiek inzake leefbaarheid en veiligheid wordt zeer serieus genomen.”

In deze context is Van Midden blij met de Rijksvertegenwoordiger, die in Roosendaal bij de alliantie aan tafel zit. “Dat biedt een snelle ingang in Den Haag en vormt tegelijkertijd een waardevolle spiegel om te reflecteren op onze plannen.”

Betonrot

De veelvoudige problematiek in Roosendaal krijgt met zo’n beetje de laagste verkiezingsopkomsten van Nederland een grimmig gezicht: nog geen 40% bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen, in Roosendaal Ring zelfs slechts 24%. “Mensen haken af”, ziet Van Midden. “Dat vormt het begin van maatschappelijk betonrot, van een uithollingsscenario. En dat terwijl we in één van de mooiste en meest welvarende landen ter wereld leven. Welvaart betekent voor een land in mijn optiek echter niet dat iedereen per se rijk is, maar dat behalve jou zelf ook de buurman het goed heeft. Dat je op straat kunt lopen zonder je onveilig te voelen, dat we iemand overeind helpen als we hem of haar van de kar zien vallen, dat we slecht gedrag niet alleen repressief bestraffen maar ook vanuit een pedagogisch perspectief. Helaas staan al dit soort zaken onder druk. Daarom is het keihard nodig om hier met een integrale, lange termijn-aanpak mee aan de slag te gaan.”

Wat drijft Van Midden om zich hiervoor als VVD-burgemeester in te zetten? “Ik ben de zoon van een gereformeerde dominee en de kleinzoon van twee succesvolle ondernemers. Gooi dat in een reageerbuisje en je krijgt de burgemeester die ik ben: een sociaal ondernemer, die het verschil wil maken.”

“Welvaart betekent voor een land in mijn optiek niet dat iedereen per se rijk is, maar dat behalve jou zelf ook de buurman het goed heeft.”

15 ROTTERDAM ZUID

Kenmerken

200.000
inwoners
in 7 wijken

Sociaaleconomisch
hoge werkloosheid,
veel bijstand,
veel schooluitval

Woningvoorraad
eenzijdige sociale
woningbouw

Opvallend
het gemiddeld inkomen
is 20% lager dan het
landelijk gemiddelde

Opgaven & ambities

Het aantal havo/vwo geslaagden naar het gemiddelde van de vier grote steden brengen

Het aantal bijstandsgerechtigden naar het gemiddelde van de vier grote steden brengen

Gemengdere wijken creëren door sloop/
nieuwbouw, nieuwbouw en grondige
renovatie

“Voer het **goede gesprek** in plaats van het **gemakkelijke**”

Marco Pastors

ROTTERDAM ZUID

Het Nationaal Programma Rotterdam Zuid was 11 jaar geleden het eerste in zijn soort.

Directeur Marco Pastors bespreekt enkele hoogte- en dieptepunten en formuleert do's & don'ts.

Als je een langlopend programma uitvoert, is het helemaal niet gek om halverwege iemand van buiten te laten beoordelen of je op de goede weg zit. Dus toen de gemeenteraad van Rotterdam daarom vroeg, vond Pastors dat prima. “Maar ik vond wel dat het uitgevoerd moest worden door een gezaghebbend persoon, iemand naar wie iedereen wil luisteren. Want je kon er natuurlijk donder op zeggen dat deze persoon knelpunten boven tafel zou krijgen. Daar moet je dan als partijen binnen het programma ook wel de volgende stap mee willen zetten.” Die gezaghebbende rapporteur werd Martin van Rijn, voormalig bewinds-persoon en huidig voorzitter van Aedes, de vereniging van woningcorporaties. Hij legde zoals verwacht de vinger op enkele zere plekken. Eén daarvan is de vraag wie de onrendabele top van sloop/nieuwbouwprojecten voor particuliere woningen moet betalen. Pastors: “Typisch zo’n kwestie die behoorlijk vast zat. De woningcorporaties zeggen ‘dat doen wij alleen voor onze eigen woningvoorraad’. De gemeente zegt ‘daar hebben wij geen potje voor’ en het Rijk zegt ‘wij ook niet’. Dan helpt het enorm als iemand met de statuur van Van Rijn aangeeft dat het toch echt aan deze drie partijen is om een doorbraak te bewerkstelligen. Wie anders? We kunnen zoiets moeilijk op het bord van andere partners in het gebied leggen, zoals de schoolbesturen, de zorg of de politie. Kortom, daar zijn we nu over in gesprek met het Rijk, de gemeente en de woningcorporaties. Die doorbraak moet er komen.”

‘The honest broker’

Waar in deze kwestie het rapport Van Rijn de zaken vlot trok, is dat doorgaans de rol die het programmabureau NPRZ zelf vervult. “Wij zijn de ‘honest broker’, ofwel de neutrale partij”, aldus Pastors. “Wij voeren het goede gesprek, in plaats van het gemakkelijke gesprek. Dat laatste gebeurt wanneer een partij iets niet gedaan krijgt en vindt dat hij daar niets aan kan doen. De conclusie is dan al snel dat ze ermee stoppen. Wij stellen vervolgens de vraag: wat is ervoor nodig om het wel voor elkaar krijgen? Vaak blijkt dat af te hangen van de medewerking van een tweede partij. Dan zeggen wij: goed, daar gaan wij mee praten. Als het lukt, doen jullie dan weer mee? Daar kan die eerste partij natuurlijk geen nee op zeggen.” Een voorbeeld hiervan is de situatie waarin een werkgever belooft om een uitkeringsgerechtigde een proefplaatsing aan te bieden. Als diegene er echter met de pet naar gooit, heeft de werkgever de hulp van de sociale dienst nodig om hem uit te leggen dat hij daarmee zijn uitkering op het spel zet. “Maar uitkeringsinstanties en werkgevers kunnen elkaar soms lastig vinden, waardoor die samenwerking niet van de grond komt. Wij brengen de partijen dan bij elkaar, zodat we met zijn allen weer mensen aan werk kunnen helpen.”

“Leerlingen kiezen in toenemende mate voor de studierichtingen Zorg en Techniek. Daar word ik enorm blij van.”

Kloppend treintje

Dankzij de inzet van alle aangehaakte partijen en het programmabureau, zijn in Rotterdam Zuid aardig wat successen geboekt. Bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs. Zo is het percentage vroegtijdige schoolverlaters gedaald van 4,2 naar 2,6. Ander goed nieuws is de toename van leerlingen die op mbo-niveau 3 en 4 slagen. “De achterstand die we daarin hadden op de andere grote steden is volledig ingelopen”, aldus een trotse Pastors. “Daarbinnen valt ook nog eens in toenemende mate de keuze op de studierichtingen Zorg en Techniek. Daar word ik enorm blij van. Als jongeren met deze kwalificaties van school komen, kunnen ze daar een heel werkzaam leven mee vooruit. Dat pakt niemand hen meer af.”

Waar is dit soort successen aan te danken?

“Vaak gaat het erom dat het treintje klopt.

Als je met partijen bespreekt waarom iets niet

goed loopt, wijzen ze vaak naar ketenpartners. Het voortgezet onderwijs geeft bijvoorbeeld aan dat ze onvoldoende leerlingen in Zorg en Techniek weten te interesseren, omdat de basisscholen er geen aandacht aan besteden. Basisscholen hebben op hun beurt andere klachten, bijvoorbeeld dat ze – om überhaupt effectief les te kunnen geven – hulpverlening voor kinderen en ouders op school nodig hebben. Onze methode als programmabureau is om daar een treintje of een pakket van te maken. We maken afspraken met de betrokken partijen en zorgen ervoor dat ze iets krijgen wat ze nodig hebben, wat ook meteen in het belang is van een ander. Dus basisscholen beloven hun leerlingen in aanraking te brengen met Zorg en Techniek, en krijgen zelf de gewenste hulpverlening.” De kunst, zo weet Pastors, is om een dergelijk treintje niet te lang te maken. Anders haal je teveel complexiteit naar binnen en loopt het alsnog vast.

School, werk, wonen

Natuurlijk zijn er ook tegenvallers. Zo slaagde het programma er aanvankelijk in om het aantal uitkeringsgerechtigden sterker te laten dalen dan in de andere grote steden. Maar Corona zorgde voor een terugslag. “Wat tegenvalt, is dat we er sindsdien niet in geslaagd zijn om hetzelfde straffe dalingstempo terug te pakken. Waarschijnlijk komt dat door een toegenomen concurrentie in het aanbod op de arbeidsmarkt. Er komen onder andere veel arbeidsmigranten vrij in andere sectoren, die solliciteren naar banen waar onze doelgroep voor in aanmerking komt.”

Iets anders wat tegenzat: de vierde burgertop had minder belangstelling dan verwacht. De bijeenkomst in Ahoy, waar vijfhonderd tot duizend wijkbewoners werden verwacht, kreeg slecht een kleine honderd aanmeldingen. “De eerste drie keer was er wel een hoge opkomst”, blikt Pastors terug. “Misschien dat we er daarom te gemakkelijk over dachten. De volgende keer moeten we er beter ons best voor doen. En niet meteen op de schaal van heel Zuid mensen uitnodigen, maar eerst meer per wijk mensen vragen hoe dingen beter kunnen. Het gaat ons op hoofdlijnen om drie dingen: kinderen een goede schoolcarrière, volwassenen een baan en voor iedereen een goede woning. Dat zijn universele menselijke behoeften. Daarin hebben wij met zijn allen een gedeeld normbesef, en daar wil iedereen over meepraten en aan meewerken. Daar blijf ik in geloven.” Overigens, vindt Pastors, vergen niet alle oplossingen grote sommen geld. “Soms kan een aanpassing van regelgeving voldoende zijn. Bijvoorbeeld als je het hebt over de wettelijke mogelijkheid voor verhuurders om tijdelijke huurcontracten af te sluiten. Of de wetgeving die het partijen verbiedt om gegevens uit te wisselen. Als je dergelijke regelgeving aanpast, maak je het partijen die aan oplossingen werken een stuk gemakkelijker.”

Aan- en afraders

Behalve het bovenstaande heeft Pastors nog enkele andere aanraders. “Neem de rol en de ruimte die je hebt als programmabureau volstrekt serieus. Denk nooit: ik heb te weinig mandaat, wat kan ik tegen een wethouder, minister of directeur beginnen? Als het voor mensen op Zuid goed is, heb je alle mandaat. Want alle handtekeningen zijn gezet. En anders kun je nog naar de Tweede Kamer. Het programmabestuur en het bureau zijn er voor de gezamenlijkheid. Wij zijn degenen die ervoor zorgen dat alle partijen zich aan de afspraken houden of dat er anders een andere oplossing komt. Dat zijn we verplicht aan onze rol.

We kunnen niet tegen de mensen in de stad zeggen: wij gaan jullie levensomstandigheden verbeteren om het vervolgens uit onze handen te laten vallen.”

Een ander belangrijk punt: de bereidheid om vooruitgang, of het gebrek daaraan, zichtbaar te maken. “We hebben allerlei meetbare punten met concrete doelstellingen. Zo volgen we elke week de uitstroom van uitkeringen naar werk. Als dat achterblijft, zoeken we uit wat er aan de hand is. We delen de informatie met de betrokken partijen en spreken elkaar er op een goede manier op aan. Die open cultuur hoort bij deze aanpak. Want wat wij willen bereiken, komt niet uit de lucht vallen.”

Pastors heeft ook een afrader. “Geef niet toe aan de verleiding om even snel iets te regelen. Bij de sloop-nieuwbouw in de wijk Tweebos lieten we ons leiden door de deadline die op de Rijkssubsidie zat. Daardoor hadden we te weinig tijd om het goed met de bewoners te bespreken en ook de voordelen voor iedereen zichtbaar te maken. Dat leverde enorm veel weerstand op, die ook grootschalig werd opgepikt door de pers. Achteraf denk ik: zo’n deadline is ook maar een verzameling letters op papier. Het blijft een heel goed project, maar ik had bij het Rijk extra tijd bespreekbaar moeten maken om goede afspraken te maken met bewoners.”

Na 10 jaar **springlevend**

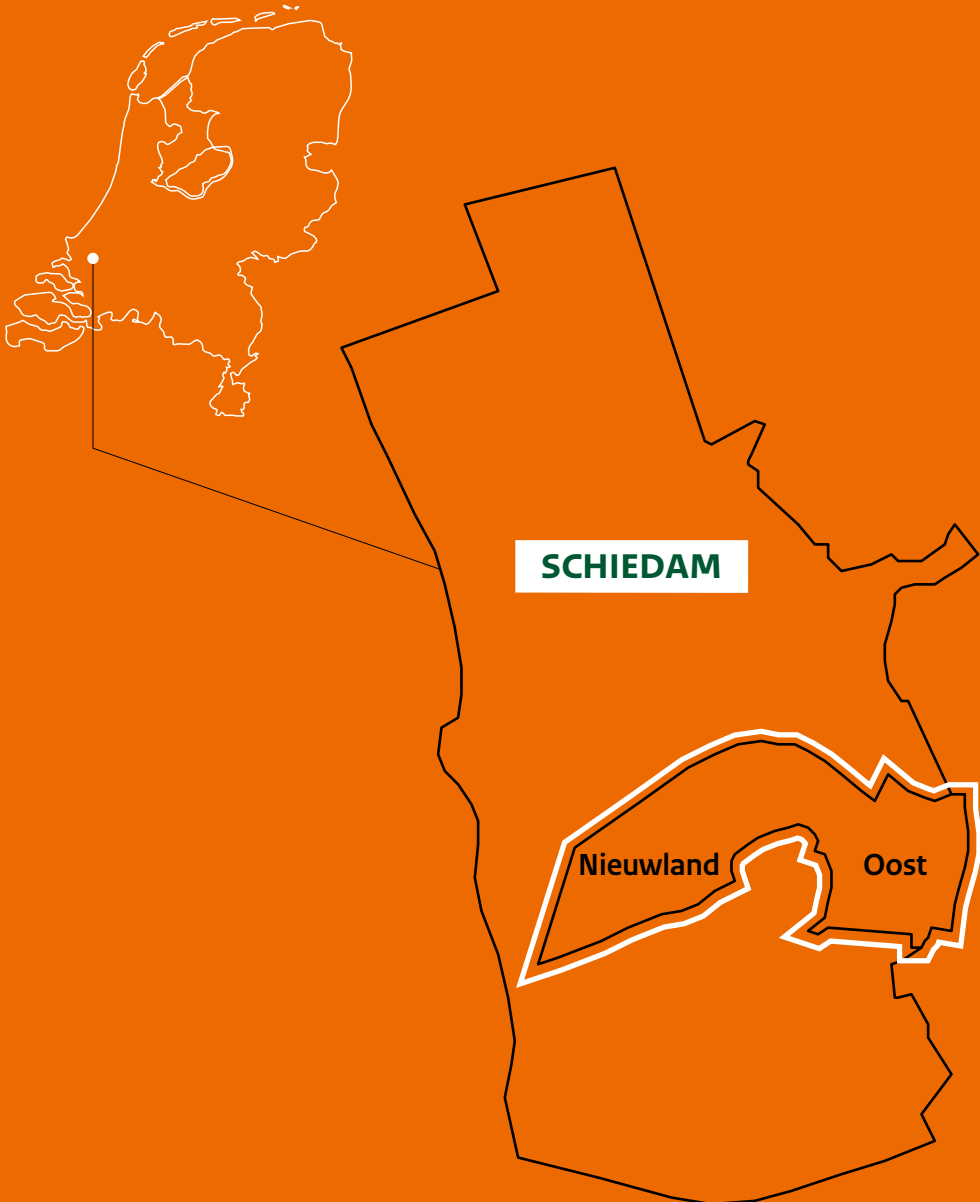
Het eerdergenoemde rapport van Martin van Rijn (i.s.m. bureau Van de Bunt) constateert dat de doelstelling, om op alle fronten op gelijk niveau met de andere grote steden te komen, waarschijnlijk niet over de hele linie gehaald kan worden. Maar het meldt ook het volgende:

“Als we dit goed organiseren, gaan we de tweedeling in de maatschappij tegen.”

“NPRZ is na 10 jaar springlevend, een prestatie op zich. Grote projecten waarin zoveel onderwerpen samenkomen; je ziet maar zelden dat het zo lang wordt volgehouden met evenveel betrokkenheid en energie.” Die kunnen Pastors en alle andere betrokken in hun zak steken. Helpt dit om ook de tweede 10 jaar vol te maken? “Zeker. We hebben hier echt iets opgebouwd, waardoor we met een zeker gezag versneld richting kunnen geven aan de goede dingen. Dat is mooi om te doen. Ik krijg elke dag energie van de mogelijkheden die wij hebben. Het gaat om school, werk, wonen... dingen die cruciaal zijn in een mensenleven. Als we dit goed organiseren, gaan we de tweedeling in de maatschappij tegen. Het is absoluut de moeite waard om daaraan bij te dragen.”

16 SCHIEDAM NIEUWLAND EN OOST

www.schiedam.nl/nationaalprogramma

Kenmerken

26.000
inwoners
in 2 wijken

Sociaaleconomisch
veel bijstands-
huishoudens
en onderwijs-
achterstand

Woningvoorraad
deels uit 1920-1930
(veel particulier
bezit), deels uit
1950-1960 (veel
corporatiebezit)

Opvallend
overlast,
onveiligheidsgevoelens,
veel schooluitval

Opgaven & ambities

Versterking van de positie van bewoners
door goede opleidingen, werk en een betere
financiële positie

Betere gezondheid en meer betrokkenheid
bij de wijk

Meer balans in de woningvoorraad en een
betere openbare ruimte

“Doen wat je belooft,
met **vertrouwde** gezichten
in de wijk”

Olga Boot

SCHIEDAM NIEUWLAND EN OOST

Prima OV-verbindingen, een goede infrastructuur, veel lokale bedrijvigheid: een flink aantal seinen in Schiedam Nieuwland en Oost staat op groen. Maar het gaat de bewoners niet voor de wind. “Armoede”, zo constateert programmadirrecteur Olga Boot, “is de belangrijkste oorzaak van de meeste problemen.” Met bewoners, de gemeente, het onderwijs, stadspartners en vele andere organisaties werkt zij aan oplossingen.

Eén programma, twee wijken. Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid voor Schiedam richt zich op de gebieden Nieuwland en Oost. De één, wederopbouwwijk Nieuwland, gleed af van topwijk in de jaren '50, via normale wijk in de jaren '70 tot probleemwijk in de jaren '90 tot nu. De ander, Schiedam Oost, is bijna 100 jaar oud en ziet kansrijke groepen vertrekken en kansarme groepen instromen. Is dat lastig, om binnen hetzelfde programma de leefbaarheid en veiligheid in twee van elkaar verschillende wijken te lijf te gaan? “Nee,” antwoordt Boot beslist. “Want de problemen zijn hetzelfde. In beide wijken kom je veel armoede tegen, en in beide wijken wonen mensen van meer dan 140 nationaliteiten. Misschien dat we hier en daar verschillende instrumenten inzetten, maar de aanpak is op hoofdlijnen hetzelfde.” Boot ziet armoede als de belangrijkste oorzaak van de meeste problemen. “Als je geen geld hebt, trek je vanzelf naar de wijken met de goedkoopste woningvoorraad. Daarom is de concentratie van mensen met lage inkomens hier zo hoog. En hun situatie verslechtert snel. Bewoners die toch al geen cent over hebben, zien hun energierekening ineens stijgen van 200 naar 700 euro per maand. Als je dat soort zorgen hebt, is het lastig om je te concentreren op zaken als een opleiding of de opvoeding van je kinderen. Zo blijft de negatieve cyclus in stand. Aan ons de taak om die te doorbreken.”

“We moeten alleen inzetten op structurele maatregelen, in plaats van een projectje hier en een projectje daar.”

Elkaar zo jaar vasthouden

Eerdere grootscheepse verbetertrajecten hebben de problemen in Schiedam Nieuwland en Oost niet structureel kunnen oplossen. Boot weet wel hoe dat komt. “Het ging heel erg om de stenen, om omvangrijke renovaties van woningen met daarnaast enkele sociale projecten. Op een gegeven moment waren de renovaties voltooid en de projecten voorbij en werd het geheel losgelaten. Op zo’n moment zie je dat de wijken te weinig veerkracht hebben om het zelf op te pakken. Natuurlijk, er zijn initiatieven, maar de problemen zijn te groot. Als dan ondersteuning vanuit het opbouw- en jongerenwerk is wegbezuinigd, houd je weinig over behalve wantrouwen jegens de overheid.” Hoe win je dat vertrouwen terug? “Door te doen wat je belooft en door met vertrouwde gezichten aanwezig te zijn in de wijk. Dat betekent dat we alleen moeten inzetten op structurele maatregelen, in plaats van een projectje hier en een projectje daar. Daarvoor zetten we nu het netwerk op, met alle betrokken partijen van gemeente tot woningcorporatie, van onderwijs en zorg tot het lokale bedrijfsleven. Maar die moeten elkaar dus allemaal minimaal zo jaar vasthouden om de leefbaarheid en veiligheid structureel te verbeteren. Dat vergt onderhoud, want voordat je het weet doet iedereen weer zijn eigen ding. Het is een kwestie van scherp blijven en elkaar scherp houden. Dat mogen we niet loslaten.”

“Met jongeren worden gesprekken gevoerd vóórdat er iets aan de hand is.”

Realistisch zijn

Doen wat je belooft. Dat betekent ook dat je zorgvuldig moet zijn in wat je zegt, benadrukt Boot. “Ik ga zelf graag de straat op, om met bewoners te praten en hun te vragen naar hun problemen. Dan is het een kwestie van goed luisteren, mensen hun stoom en chagrijn laten afblazen. En in de reactie realistisch zijn: wel zeggen wat wij graag willen bereiken, maar zonder grote beloften te doen.” Zo wordt Boot zelf wellicht een bekend gezicht bij groepen bewoners, maar het is nog belangrijker dat de professionals op straat de connectie maken. Bij moeilijk bereikbare groepen, zoals Bulgaarse arbeidsmigranten in Oost, neemt de wijkagent daarom een tolk mee. En met jongeren worden gesprekken gevoerd vóórdat er iets aan de hand is. De waarde daarvan valt volgens Boot niet te onderschatten. “Op het moment dat er wel iets mis gaat, kennen de jongeren en onze professionals elkaar al. Dat praat juist op die moeilijke momenten een stuk makkelijker.”

Kansenfabriek

Een recent en zeer zichtbaar resultaat van de inspanningen van het programma is De Kansenfabriek. Het is gevestigd in een aanbouw van De Wereldschool en bevat een bibliotheek, een Steunpunt Inburgering, het Kansencafé en ruimtes die beschikbaar zijn voor andere initiatieven zoals taallessen en een project van Marokkaanse moeders. Boot: “Schiedam beschikt over werkelijk een schitterende bibliotheek, gevestigd in de oude Korenbeurs in het centrum van de stad. Maar het is te mooi, te imposant voor onze doelgroep. Daar gaan ze gewoon niet naar binnen. Dus wij zochten naar een manier om de bieb naar de wijk te brengen. Op een gegeven moment viel ons oog op de aanbouw van De Wereldschool in Nieuwland. We zagen dat de klaslokalen leegstonden. Dankzij de goede samenwerking met de onderwijskoepel, de gemeente en de bibliotheek hebben we vervolgens hier De Kansenfabriek kunnen openen. Het mooie is dat bewoners onder het mom van een boek lenen naar binnen lopen, en dan ook meteen een hulpvraag kunnen stellen. Het is laagdrempelig en veilig. We zijn pas kort geleden geopend, maar er moet nu al een extra medewerker bij. De aanloop is groot.” Het aanbod van de bibliotheek is aangepast aan de wijk. “We bieden boeken in diverse talen. Natuurlijk willen we het liefst dat de kinderen worden voorgelezen in het Nederlands. Maar als ouders dat niet kunnen lezen, gaat dat natuurlijk niet gebeuren. Voorlezen in de eigen taal is dan een goed alternatief. Zo zijn de kinderen toch met taal bezig.”

Tempoverschil

In Oost borduurt het programma onder andere voort op het in 2015 afgesloten Pact van Oost. Bewoners, professionals en ambtenaren spraken daarmee af om met elkaar het talent van Schiedam-Oost te ontwikkelen en tot bloei te laten komen. “Dat heeft tot mooie initiatieven geleid, zoals een buurtwerkplaats, de inzet van een afvalcoach, wijkambassadeurs en een eigen magazine voor en door bewoners. Wij haken daar op aan.”

De uitdaging, zo vindt Boot, is om organisaties bijdragen te laten leveren aan alles wat het leven van de wijkbewoners kan verbeteren.

“Ik heb namelijk geen zak geld klaar staan.

Dus ik zie het als mijn taak om partijen te verleiden en met elkaar te verbinden. Uiteraard is dat niet altijd even gemakkelijk, onder meer omdat de verschillende partners niet hetzelfde tempo hanteren. Zo wil het lokale bedrijfsleven graag helpen, bijvoorbeeld bij het doorgeleiden van scholieren naar werk. Maar als je deze week een bijeenkomst organiseert om bedrijven hier warm voor te krijgen, willen zij die week erna aan de slag met die jongeren. Dat soort zaken moet je dus vooraf heel goed regelen. Helaas zijn we op dit punt nog niet zover, maar daar werken we wel aan. Want als je niet snel genoeg schakelt, ebt het enthousiasme van partijen zo weer weg.”

Door regels heen breken

Zo stuit Boot op wel meer hobbels. Bijvoorbeeld bij de pogingen om ouders naar Nederlandse les te krijgen. “Het aanbod is er, vaak in de buurt van de basisscholen. Terwijl kinderen hun lessen volgen, kunnen ouders dat om de hoek ook doen. Ideaal. Echter, er is een tekort aan kinderopvang in de wijk. Ouders met peuters hebben daardoor niet de handen vrij om naar taallessen te komen. Op zich is er een oplossing, namelijk dat ouders beurtelings elkaars kinderen opvangen.

Maar dat mag niet, omdat er allerlei wettelijke eisen worden gesteld aan kinderopvang en mensen die daarbij worden ingeschakeld. Dat is zo iets... daar moeten we gewoon doorheen breken. Ik weet nog niet precies hoe, maar hier gaan we iets op bedenken. Taal vormt zo'n belangrijk onderdeel bij het oplossen van de problemen die deze bewoners hebben. Het kan niet zo zijn dat taallessen door dit soort regels praktisch onmogelijk worden gemaakt.”

Elk kind is er één

Deze strijdvaardigheid is op meerdere fronten onmisbaar. De gemeente is welwillend partner binnen het programma, maar heeft zich om geheel Schiedam te bekommeren terwijl het programmabureau zich richt op Nieuwland en Oost. “Onze prioriteit is daardoor niet altijd de prioriteit van de gemeente”, weet Boot. “Toch willen wij voorrang. We zijn niet voor niets een stedelijk focusgebied. Die focus moet er dan wel zijn. Daarom is het heel belangrijk dat het integrale programmabudget vanuit het Rijk loskomt. Er komt wel geld binnen, van Justitie en Binnenlandse Zaken. Maar aan budgetten voor onderwijs en werkgelegenheid ontbreekt het nog.” Dus gaat Boot door met haar werk van verbinden en het verleiden van partijen om bijdragen te leveren. Onvermoeibaar, want ze is volledig van de noodzaak doordrongen. Ze komt uit een gezin waar de ouders niet hoogopgeleid waren en heeft zelf de opwaartse sprong kunnen maken. “Elk kind dat wij een goede toekomst kunnen bieden, is er één. Dat rechtvaardigt elke minuut die wij erin steken. De huidige volwassen wijkbewoners kunnen we alleen ontzorgen, dus we doen het voor de volgende generatie, de kinderen. Als we dat niet doen verandert er niets, en wordt de armoede van generatie op generatie doorgegeven.”

17

TILBURG NOORD WEST

Kenmerken

51.283
inwoners
in 7 wijken

Sociaaleconomisch
bestaanszekerheid
en kansengelijkheid
staan onder druk

Woningvoorraad
veel verouderd
bezit, veel
corporatiebezit

Opvallend
ernstige criminaliteit
(drugs, jeugd, geweld,
wapens, motorclubs),
hoog percentage
hoogrisicojongeren

Opgaven & ambities

Als je in Tilburg wordt geboren heb je een goede start met een gezonde en veilige ruimte om in te leven, krijg je optimale kansen in een wereld die jou ziet

Maximale inzet op ondermijning en discriminatie

“Organiseer aan de
voorkant een tot in de
vezels gedeeld doel”

René Scherpenisse

TILBURG NOORD WEST

In Tilburg vormt het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid Tilburg Noord West een doorontwikkeling van PACT (People Acting in Communities Together). Deze samenwerking tussen gemeente, corporaties, zorg, onderwijs en vele ander lokale partners bereikte afgelopen jaren diverse doorbraken.

René Scherpenisse, bestuurder van woningcorporatie Tiwos, vertelt erover en geeft aan wat ervoor nodig is.

Deelnemen aan een pact kan ertoe leiden dat je wordt aangesproken door partijen waarmee je tot dan toe nooit rechtstreeks hebt samenwerkt. Het overkwam Scherpenisse toen basisschool Don Sarto uit de Vogeltjesbuurt bij hem aanklopte. “Zij constateerden dat dankzij de inspanningen van jaren inmiddels steeds meer jongeren uit de wijk sociale stijgers zijn: jongvolwassenen met een goede baan. Zij willen graag in de buurt blijven wonen. Dat zou fijn zijn voor hen en voor de buurt, want die komt dan beter in balans, mede doordat zij er als rolmodellen leven. Maar in dit gebied bestaat de woningvoorraad vrijwel geheel uit sociale woningen. Daar komt deze groep niet voor in aanmerking. Of ik daar, als bestuurder van Tiwos, iets aan kan doen.” Een mooi verzoek aan Scherpenisse. Niet alleen omdat hij stomtoevallig tientallen jaren geleden als student aan de Pedagogische Academie stage liep bij de Don Sarto (“die cirkel is mooi rond”), maar ook omdat hij op basis van meerdere signalen de wens heeft om middeninkomens terug de wijk in te krijgen. Deze doelstelling heeft hij, mede op basis van het verzoek van de Don Sarto, op de PACT-tafel neergelegd. Het is slechts één voorbeeld van wat de samenwerking in Tilburg vermag. Een ander staaltje kwam voort uit het project Dubbel Duurzaam. Hierbij gaat Tiwos letterlijk huis voor huis langs bij mensen, om fysieke duurzaamheidsmaatregelen te bespreken. “Als we er dan toch zijn, biedt dat de kans om niet alleen te kijken hoe het met de woningen gaat maar ook met de mensen. We komen dan onderwerpen tegen als schuldproblematiek en eenzaamheid. Omdat we als woningcorporatie geen duizend-dingen-doekje zijn, hebben we hiervoor samenwerking gezocht met zorg- en welzijnsorganisaties.” Een derde voorbeeld: één van de duurzaamheidsmaatregelen is het plaatsen van zonnepanelen. Maar er is een tekort aan de hiervoor benodigde monteurs. “Als je dan weet dat er in de wijk veel mensen op de bank zitten, kun je twee vliegen in één klap slaan. Het idee is nu om samen met het bedrijfsleven bewoners op te leiden tot zonnepaneelinstallateurs.”

Intrinsiek gedreven mensen

De woningcorporatie, scholen, de gemeente, welzijnsorganisaties, het bedrijfsleven... de samenwerking krijgt concreet gestalte met allerlei verschillende partners. Door echt de handen ineen te slaan, blijken zij in staat om doorbraken te bereiken. Wat is daarvoor nodig? Scherpenisse: “In de kern hangt het heel erg af van de mensen die het werk doen. Daarom zoe-

“Omdat we als woningcorporatie geen duizend-dingen-doekje zijn, hebben we samenwerking gezocht met zorg- en welzijnsorganisaties.”

ken wij mensen die intrinsiek gedreven zijn om er voor de wijk het beste van te maken. Hun organisaties en leidinggevendenden moeten hen daarbij faciliteren. Kader de professionals niet al teveel in, maar laat ze gewoon de goede oplossingen vinden. Geef ze daarvoor de ruimte, en een richting. Stuur minder op hiërarchie en meer op een gezamenlijk gedragen inhoud. Er moet sprake zijn van een tot in de vezels gedeeld doel.”

Dat gedeelde doel is ook belangrijk om spanningen te voorkomen tussen bijvoorbeeld de lijnorganisaties van de gemeente en de partijen die vanuit PACT werken. “Ik heb al een paar van dergelijke botsingen voorbij zien komen. Bijvoorbeeld als PACT nieuwe straatverlichting wil op plekken die bewoners duiden als onveilig, en de betreffende ambtelijke afdeling reageert met: ‘daar ga jij niet over’. Dan krijg je al snel de staande organisatie versus de vernieuwers, waarbij die laatste worden gezien als hemelbestormers die het reguliere proces verstoren. Het is uitermate belangrijk om dit aan de voorkant goed te regelen. Ga voor mijn part een paar dagen met elkaar op de hei zitten om elkaar goed te leren kennen en te waarderen. Leer open te staan voor elkaars problemen en oplossingen, tackle gevoeligheden vooraf en bespreek de koers. Op die manier kweek je de gezamenlijkheid die nodig is om een integrale aanpak te laten slagen.”

Het systeem en de bedoeling

In de gevallen waar de samenwerking desondanks hapert, gaat het vaak om persoonlijke fricties of agenda's die net van elkaar afwijken. “Omdat de bestuurders van alle betrokken partijen in de alliantie zitten, beschikken we over een goede escalatieladder. En als het zover komt, werkt dat ook wel. Maar problemen op die manier bovenlangs oplossen is natuurlijk niet echt wenselijk. Het staat immers haaks op het uitgangspunt dat mensen intrinsiek gemotiveerd moeten zijn om hieraan mee te werken. Daarom hoop je dat partijen er zelf met een goed gesprek uitkomen. Dat verdient absoluut de voorkeur.” Soms zijn het externe factoren die de voortgang frustreren. Bijvoorbeeld regelgeving die het lastig maakt om te differentiëren in de woningvoorraad. “Het beleid van de

afgelopen vijftien jaar heeft in deze buurten geleid tot een oververtegenwoordiging van mensen met veel problemen en weinig geld. Daardoor zitten de schoolklassen vol met kinderen van ouders die vooral aan het overleven zijn. Daarom willen wij meer woningen beschikbaar maken voor de lage middeninkomens, want de markt doet dat niet. Maar wij stuiten dan op wettelijke belemmeringen. Voor dergelijke gevallen, waar het systeem de bedoeling niet meer dekt, hebben wij Ellen van Doorne van BZK aan tafel als rijksvertegenwoordiger. Dat vormt voor ons een heel prettig loket. Zij neemt dit soort kwesties mee naar Den Haag, en spreekt daarover binnen BZK en met andere departementen in het zogeheten doorbraakoverleg. Dat kan ons, en alle andere stedelijke focusgebieden, enorm gaan helpen.”

“De doorbraakinitiatieven variëren van een kunst- en talentontwikkelingsproject voor jongeren tot buurt pionieren in verloederde winkelgebiedjes.”

Doorbraakinitiatieven

De kapstok voor PACT is GROW, een sociale agenda die enkele jaren terug breed in de stad is opgehaald bij vele partijen en bewoners. GROW staat voor vier waarden: Goede start voor kinderen / Ruimte om te leven / Optimale kansen / Wereld die mij ziet. Ofwel: onderwijs, wonen, werken en bewoners aan boord houden. Scherpenisse ziet hoe de onderwerpen in elkaar grijpen en concreet gestalte krijgen.

“Momenteel loopt het initiatief voor de nieuwbouw van een community school in Tilburg West. Het doel is een school te bouwen waar de lokale gemeenschap terecht kan, en die letterlijk en figuurlijk verbonden is met de wijk. De locatie bevindt zich midden tussen woningen van Tiwos. Het zou zomaar kunnen dat een paar daarvan nodig zijn voor de nieuwe school, bijvoorbeeld om te dienen als ontmoetingsruimtes. Ook zijn er wellicht fysieke doorbraken nodig voor de aansluiting op de wijk. Wij denken daar als Tiwos over mee, en helpen de school met onze stedenbouwkundige expertise.”

De website van PACT staat vol met dit soort doorbraakinitiatieven. Ze vormen een essentieel onderdeel in de aanpak, als ‘strategische start-ups voor verdere integrale doorontwikkeling’. Soms staan lokale partners aan de basis, zoals de community school, maar soms ook bewoners. De doorbraakinitiatieven variëren van een kunst- en talentontwikkelingsproject voor jongeren in Tilburg Noord (waaraan o.a. Het Zuidelijk Toneel, Universiteit van Tilburg en de politie meewerken) tot buurt pionieren in verloederde winkelgebiedjes in Tilburg West (vanuit een wijk-inloopkantoor, beschikbaar gesteld door de woningcorporatie en met ondersteuning van een voormalige stads-marinier uit Rotterdam).

“Als ik collega corporatiebestuurders ontmoet, zeg ik vaak: wat hebben wij toch een mooie baan.”

Hyperurgent

Scherpenisse is trots op de vele doorbraakinitiatieven van PACT en blij dat hij er met Tiwos een bijdrage aan kan leveren. “Als ik collega corporatiebestuurders ontmoet, zeg ik vaak: wat hebben wij toch een mooie baan. Wij mogen, vanuit een organisatie die er de middelen voor heeft, maatschappelijk relevante dingen doen waarmee wij het verschil kunnen maken in de levensomstandigheden van mensen die dat nodig hebben. Beleidsprincipes uit vroegere tijden, zoals ‘Stad en stijging’, de trampoline- en roltrapfunctie van de stad en ‘Meedoen en Vooruitkomen’ zijn weer terug.”

Dat doet Scherpenisse deugd, omdat hij zelf ook een zekere mate van sociale stijging heeft doorgeemaakt. Geboren in een Rotterdamse volkswijk die later een Vogelaarwijk zou worden, in de klas met kinderen van havenarbeiders, is hij nu in de positie om zelf te werken aan gelijke

kansen voor bewoners. “Met dat beginsel ben ik opgevoed, en ik geloof erin. Maar het is ook gewoon hyperurgent. We hebben het hier over een buurt waarin slechts 20% van de bewoners gaat stemmen. Mensen haken af. Dat is bedreigend voor hen zelf en voor de maatschappij. Als je niet oppast, ontstaat er een parallelle samenleving waar andere wetten gelden en waar mensen niet meer uitkomen. Tweedeling, daar hebben we het over. En de kloof tussen de goede en de verkeerde kant wordt steeds dieper. Daarom moeten wij die roltrap omhoog voor deze mensen weer binnen bereik brengen. Nog niet zo heel lang geleden is in dit land besloten om de wijk aanpak af te schaffen en het aan de markt over te laten. Daarom zie ik PACT en het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid als een gigantische inhaaloperatie. We pakken de kansen op die we aan het begin van de eeuw hebben laten liggen, zodat iedereen weer kan meedoen en vooruitkomen.”

18 UTRECHT OVERVECHT

[www.utrecht.nl/wonen-en-leven/wijken/wijk-overvecht/
wat-gebeurt-er-in-de-wijk/wijkaanpak-overvecht/](http://www.utrecht.nl/wonen-en-leven/wijken/wijk-overvecht/wat-gebeurt-er-in-de-wijk/wijkaanpak-overvecht/)

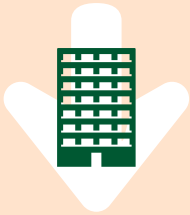
Kenmerken

35.000
inwoners
in 1 wijk

Sociaaleconomisch
veel multiproblema-
tiek, bijstand,
arbeidsongeschikt-
heid en armoede

Woningvoorraad
1960-1970,
veel hoogbouw,
67% corporatiebezit

Opvallend
weinig sport en
beweging, veel
eenzaamheid en
psychische
problematiek

Opgaven & ambities

Plezierig wonen in een meer gemengde wijk

Veilige buurten

Perspectief voor de jeugd

Zorg en ondersteuning dichtbij op maat

Meedoen en ondernemen

“Stel als **eerste** vraag:
wat kan er **wel**?”

Sharon Dijksma en Rachel Streefland

UTRECHT OVERVECHT

Met de wijkaanpak 'Samen voor Overvecht' hanteert Utrecht al vier jaar een integrale benadering om de problemen in dit deel van de stad op te lossen. Toch zien burgemeester Sharon Dijksma en wethouder Rachel Streefland meerwaarde in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid.

Overvecht stond al langer bekend als een kwetsbare wijk, maar in 2018 gaven slechte scores op onder meer werkloosheid, voortijdige schoolverlaters, jeugdoverlast en problemen in de openbare ruimte aanleiding om de aanpak van deze problemen te versnellen. “Wij hebben toen de stap gezet naar een integrale aanpak”, vertelt Streefland. “Er is een wijkcoalitie gevormd met een groot aantal partijen, variërend van de

“We spraken mensen die zeiden: ik woon hier en ik wil best wat voor de wijk betekenen.”

gemeente, bewoners en woningcorporaties tot jongerenwerk, de politie, ondernemers en FC Utrecht. Sindsdien werken we samen aan het verbeteren van de wijk.” Met succes, zo blijkt uit het meest recente jaaroverzicht. Het aantal meldingen van jeugdoverlast is gehalveerd, de werkgelegenheid nam toe en het bewonersoordeel steeg van een 4,9 naar een 5,7. Dijkzma: “Die verbeteringen zijn voor een groot deel tot stand gebracht ten tijde van corona en de lockdowns. Onder dergelijke omstandigheden zie je de afstand tussen gemeente en bewoners eigenlijk juist groter worden. Dus het is extra mooi dat we desondanks die stapjes hebben kunnen zetten. We zijn er nog niet, maar die positieve ontwikkelingen zijn pure winst.”

Bewonersverbinders

Hoe slaagt de wijkcoalitie erin successen te boeken? Streefland noemt de sociale renovatie van de bekende, beeldbepalende hoge jaren '60 flats als voorbeeld. “De renovatie van de woningen bleek een springplank te zijn om ook andere vraagstukken aan te pakken. Dat hebben we de woningcorporatie niet alleen laten doen, maar samen met andere partijen uit de coalitie. De renovatie gaf de gelegenheid om achter de voordeur met mensen in gesprek te gaan. Je haalt dan naar boven waar bewoners tegenaan lopen. In veel gevallen gaat dat om armoede, maar ook om wensen op het gebied van schoon, heel en veilig. Men wilde bijvoorbeeld graag dat een speeltuin en trapveldje werden aangepakt. Als gemeente hebben we dat opgepakt, in overleg met bewoners. Zij hebben aan de voorkant meegedacht over het nieuwe ontwerp van de speeltuin. En aan de achterkant, toen de nieuwe speeltuin klaar was, bleken enkele moeders bereid om daar voortaan op te letten. Een mooi voorbeeld van hoe je samen een oplossing mooi rond kan maken.” De bereidheid van bewoners om iets te doen, was een voorname opbrengst van de sociale renovatie. “We spraken mensen die zeiden: ik woon

hier en ik wil best wat voor de wijk betekenen. Een aantal van hen zijn nu tegen een vrijwilligersvergoeding actief als bewonersverbinders. Zij wonen zelf in de flat en lopen daar hun rondjes. Ze zijn met een speciaal pasje zichtbaar voor hun buurtgenoten en houden een oogje in het zeil. Als ze het idee hebben dat mensen vereenzamen, bellen ze aan om even te kijken hoe het gaat. Dingen klein en dichtbij organiseren, dat is cruciaal.” Volgens Dijkma is het belangrijk dat zoveel mogelijk mensen uit de wijk bereid zijn om de schouders eronder te zetten. “Er is nu duidelijk een beweging gaande om dingen samen te doen. Dat leidt tot nieuwe ideeën, die in veel gevallen succesvol blijken.” Als voorbeeld noemt zij het initiatief ‘Durf te Dromen’, van de lokale profvoetballer Redouan el Yaakoubi. Dit is een combinatie van huiswerkbegeleiding, sociale vaardigheden en talentontwikkeling en voorziet in een grote behoefte. In korte tijd is het aantal leerlingen dat hieraan deelneemt gegroeid naar 300. Een ander bijzonder project is o3oOffice. Op initiatief van jongeren uit Overvecht is een ontwikkelruimte gerealiseerd, waar zij zelf kunnen ondernemen. Ze krijgen er professioneel advies over stage, werk of eigen bedrijf. Langs deze weg zijn inmiddels maar liefst 700 jongeren aan een baan geholpen.

(Geen) paarse krokodil

De brede aanpak van ‘Samen voor Overvecht’ betekent dat de pijlen vanuit diverse domeinen op de wijk gericht worden. Zo is er ook concreet aandacht voor de aanpak van veiligheid, ondermijning en criminaliteit. “Een bepaald bedrijventerrein in de wijk, en vooral de daar aanwezige autobranche, bleek vatbaar voor criminaliteit”, vertelt Dijkma. “Er werden bijvoorbeeld verborgen ruimtes voor het vervoer van drugs ingebouwd en tags geplaatst om auto’s te kunnen volgen. Daar hebben we stevig op ingegrepen door nieuwe maar ook zittende bedrijven opnieuw een vergunning te laten aanvragen. Daardoor moesten ze allemaal langs de Wet Bibob. Een dergelijk zwaar instrument wordt door de gemeenteraad kritisch beoordeeld. Terecht, want je tast bestaande rechten aan. Maar het werkt wel. Sinds we dit doen, willen niet alle bedrijven daar blijven. Je filtert ze dus uit. Kort geleden had ik een gesprek met de ondernemersvereniging van het bedrijventerrein, en zij steunen deze aanpak volledig. Want een veilig gebied is in het belang van iedereen.” De aanpak over alle domeinen heen, sociaal-fysiek-veiligheid, is volgens de Utrechtse bestuurders essentieel om de wijk als geheel op te tillen. Streefland: “De standaardvraag die je op alle gebieden moet stellen, is: wat kan er wel? Dat leidt ertoe dat je samen ambities opstelt. Daarmee voorkom je dat het alle kanten opvliegt en dat je werkt aan dingen waarbij niemand zich betrokken voelt.” Dijkma: “Zorg ervoor dat er geen paarse krokodillen zijn. Gemeentelijke afdelingen moeten goed van elkaars inspanningen op de hoogte zijn, en al helemaal geen tegengesteld beleid ontwikkelen. Zodra bewoners of professionals daarop stuiten, wordt het lastig om samen stappen te zetten.”

Onverkokerd en langdurig

Ondanks de successen blijken bepaalde problemen hardnekkig. Zo blijven de cijfers voor armoede, werkloosheid en bijstandshuishoudens alarmerend hoog. Hoe komt dat?

“Vanwege de relatief eenzijdige voorraad van sociale huurwoningen is in Overvecht eigenlijk altijd al sprake geweest van een grote instroom van bewoners in een kwetsbare positie”, weet Streefland. “Het is een taai probleem, dat we stap voor stap proberen op te lossen met ingrepen in het fysieke en sociale domein.”

Dijksma: “De grote investeringen brengen een hoog verwachtingspatroon met zich mee, maar instant succes bestaat niet bij dit soort kwesties. Dat zie je aan Rotterdam Zuid. Daar zijn ze tien jaar geleden al met deze aanpak gestart, en pas nu wordt het verschil gemaakt. Je hebt dus een lange adem nodig, met een structurele en brede aanpak die de gebruikelijke wispelturigheid in beleid neutraliseert. Ik denk dat je een jaar of twintig nodig hebt. Dan kun je een hele generatie begeleiden en de negatieve spiraal doorbreken.”

Twintig jaar is ook de horizon waarmee het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid werkt. Zien de burgemeester en de wethouder, ondanks het feit dat ‘Samen voor Overvecht’ al vier jaar onderweg is, meerwaarde in het nationale programma? “Onze ambitie is dat mensen met plezier wonen en kunnen blijven wonen in een meer gemengde wijk”, aldus Streefland. “Dat heeft niet alleen tijd nodig, maar ook de mogelijkheid om belemmerende regelgeving aan te passen. Bijvoorbeeld op het gebied van woningtoewijzing. Wij zouden graag zien dat corporaties dit ook kunnen doen op basis van motivatie en de bijdrage van bewoners aan de wijk, in plaats van alleen het inkomen. De uitgangspunten van het nationaal programma, van een onverkokerde en langdurige aanpak, zijn precies wat wij nodig hebben voor dit soort doorbraken.”

Overheid met één gezicht

Dijksma ziet in het nationaal programma een mogelijkheid om de aanpak te intensiveren en te versnellen. “Het is belangrijk dat het Rijk aan geeft dat er in een aantal stedelijke gebieden extra investeringen mogelijk zijn om achterstanden in te lopen. Want het gaat om kostbare zaken, zoals fysieke investeringen maar ook extra toezicht, extra handhaving, preventieprogramma’s en jongerenwerk. We hebben in Utrecht bijvoorbeeld een persoonsgerichte aanpak voor jongeren die het verkeerde pad dreigen te kiezen. Daarmee kunnen we nu maximaal honderd jongeren helpen, maar eigenlijk hebben we budget nodig voor ongeveer vierhonderd jongeren, waarvan een groot deel zich in Overvecht bevindt. Met extra middelen vanuit het Rijk kunnen wij in de wijk harder lopen.” Tot nu toe blijkt het af en toe nog lastig om die middelen aan te vragen. Dijksma en Streefland zien zich daarbij vaak van departement naar departement verwezen. “Daarom hebben wij bij het kabinet een pleidooi gehouden om dezelfde integraliteit neer te zetten die bij de aanpak in de wijken hoort. Het feit dat minister De Jonge daarin nu een coördinerende rol op zich neemt, is goed nieuws. Het begrip en de wil om het goed te doen is aanwezig, maar het is blijkbaar een taaie kwestie.” Streefland: “De problematiek in de wijken laat zich niet met een nagelschaartje opknippen. Het is cruciaal om over de domeinen heen te kijken. Dat maakt het ook mogelijk om als overheid één gezicht te tonen richting de wijk. Bij de sociale renovatie in Overvecht zien we dat dit zijn vruchten afwerpt.”

Aanraakbaar zijn

Streefland probeert elke week een dagdeel in Overvecht te werken. “Dan hoor ik van bewoners en betrokken partijen waar behoefte aan is. Dan zie ik wat wel en niet werkt en wat bijvoorbeeld gevoelig ligt. Ik ervaar het als een voorrecht om met al die coalitiepartners aan verbetering voor de wijk en de bewoners te werken. Maar het is ook noodzaak. Net als in veel andere wijken is in Overvecht sprake van toenemend wantrouwen richting de overheid. We moeten als overheid aanraakbaar zijn, en letterlijk en figuurlijk in de buurt.”

‘Samen voor Overvecht’ en het nationaal programma kunnen het verschil maken, denkt Dijkema. “Het is een leerzaam proces. We zien wat wel en niet werkt. We zien waarom mensen tegen muren aanlopen die wij onbedoeld gebouwd hebben. Nu krijgen we de kans die muren weer te slopen. Ik hoop daar een bijdrage aan te kunnen leveren.”

“Het is een leerzaam proces. We zien wat wel en niet werkt. We zien waarom mensen tegen muren aanlopen die wij onbedoeld gebouwd hebben.”

19 VLAARDINGEN WESTWIJK

www.wijdewestwijk.nl

Kenmerken

13.000
inwoners
in 5 wijken

Sociaaleconomisch
11% bewoners
onder/rond
sociaal minimum

Woningvoorraad
veel naoorlogse
woningen
(1945-1964),
47% corporatiebezit

Opvallend
veel jongeren zonder
startkwalificatie,
weinig hoogopgeleiden

Opgaven & ambities

**Het Kind Centraal, met betekenisvol
dagprogramma voor kinderen en ouders**

**Perspectief op leren, werken en een
wooncarrière in de wijk**

**Basis op Orde, met behoud van een groene,
schone en veilige woonomgeving**

**“Breng wat de bewoners
nodig hebben naar hen toe”**

Hamit Karakus

VLAARDINGEN WESTWIJK

Het stedelijk focusgebied Vlaardingen Westwijk werd relatief laat toegevoegd aan het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Maar door veel acties parallel te laten lopen, wisten programmadirecteur Hamit Karakus en zijn team meteen vaart te maken.

Ook de komst van een nieuwe burgemeester hielp om alle betrokken partijen in de 'doe-stand' te zetten. "Nu gaan wij met de bewoners hun levens verbeteren en de wijk in balans brengen."

Veel groen, ruim van opzet, een gevarieerd beeld van laag- en (deels nieuwe) hoogbouw. “Als je Vlaardingen Westwijk binnenrijdt, denk je: hier is toch niets aan de hand?”. Wat Karakus hiermee wil zeggen: in fysieke zin is er, op enkele onderdelen na, weinig mis met dit gebied. Dat is voor een belangrijk deel te danken aan Waterweg Wonen. Deze grootste woningcorporatie van de wijk geeft vol overgave invulling aan de volkshuisvestelijke taken en heeft daar ook de middelen voor. De grootste problemen spelen zich dan ook af achter de voordeur. “Daar is sprake van werkloosheid, armoede, vereenzaming en tal van andere problemen. Kinderen die in zo’n situatie zitten, voelen daar de effecten van. Heb je, als je zo opgroeit, dezelfde kansen als kinderen die zonder al die problemen groot worden?”.

Bewoners laten blijven

Maar er zijn meer problemen in Vlaardingen Westwijk. Die spelen, zoals in veel stedelijke focusgebieden, al langere tijd. “Minimaal twee generaties”, schat Karakus in. “Onze opgave is om de wijk beter in balans te krijgen.” De logische vraag is: hoe doe je dat? Daar heeft Karakus heldere ideeën over. “Niet door te kijken naar parameters zoals WOZ-waardes, CITO-scores en gemiddelde inkomens. En niet door woningen te slopen, bewoners laten verhuizen naar een andere wijk en daar andere mensen met hogere inkomens voor terug krijgen. Dat is geen structurele oplossing. Dezelfde problemen ontstaan dan immers een eindje verderop opnieuw, in de gebieden waar de bewoners naar toe zijn getrokken. Wat je wel moet doen, is ervoor zorgen dat zij hier juist blijven. Daar koppelen we andere uitgangspunten aan, zoals naar de bewoners brengen wat zij nodig hebben, en concrete acties voor de korte en lange termijn.”

Snelle oplossingen

Om met dat laatste te beginnen: inspanningen op korte termijn zijn niet alleen nodig om problemen op te lossen, maar vooral ook om het vertrouwen van bewoners te winnen. Daarom betekent ‘korte termijn’ voor Karakus ook echt kort, namelijk een week. “Wij willen dat bewoners binnen vijf dagen terugkoppeling krijgen als zij iets melden. Op basis van een bewonersavond zijn wij bezig met een wijkagenda, vol met onderwerpen waarmee wij aan de slag gaan. Denk aan problemen zoals zwerfvuil, overlast en defecte straatlantaarns. Als we daar meldingen over krijgen, sturen we die door naar de betreffende dienst bij de gemeente of bijvoorbeeld de politie. Van deze partijen verwachten wij snelle oplossingen. Vervolgens komen we vier keer per jaar samen met de bewoners, om te bespreken wat wel en niet is opgelost. De partijen die het moeten uitvoeren, leggen daar verantwoording af. Zo houden we iedereen scherp, betrekken we de bewoners erbij vanuit de inhoud, en laten we zien dat we met alle betrokkenen hun dagelijks leven verbeteren.”

“Inspanningen op korte termijn zijn vooral ook om het vertrouwen van bewoners te winnen. Daarom betekent ‘korte termijn’ ook echt kort, namelijk een week.”

Buiten het systeem denken

Een goede opzet, maar dat wil nog niet zeggen dat het altijd van een leien dakje gaat. Om het zwerfvuil tegen te gaan, wilde het programmabureau drie containers in de wijk plaatsen. “Maar dat paste niet in het beleid. Dat hield immers in dat bewoners grofvuil zelf weg moeten brengen. Dat er mensen zijn die dat niet kunnen, omdat ze geen auto hebben of om een andere reden, past niet in dit systeem. Er ontstonden discussies over extra middelen, beleidswijzigingen, allerlei loketten waar we langs moesten.... Kortom, het liep vast. Ambtenaren die zich er wel hard voor wilden maken, waren begrensd door het systeem. Door op een hoger niveau het gesprek aan te gaan, kwamen de drie containers er uiteindelijk toch. Je merkt dat de mensen in dienst daar zelf ook heel blij van worden. Sindsdien is het beleid om grofvuil regelmatig te verzamelen en op te halen. De les die je hieruit kunt trekken: geef mensen de ruimte om buiten het systeem te denken.”

Focus op kinderen en ouders

Waar bij de acties op korte termijn de doelgroep bestaat uit alle bewoners, staan bij inspanningen voor de langere termijn de kinderen en hun ouders centraal. Karakus: “Voor de voordeur richten wij ons op schoon, heel en veilig. Daar is ook Waterweg Wonen bij betrokken. En we zetten extra wijkagenten en boa’s in; vaste gezichten die dagelijks in de wijk actief zijn. Daarmee willen we ondermijning en criminaliteit terugdringen.” Achter de voordeur bestaat de aanpak uit dagprogramma’s, voor kinderen én hun ouders. “Wij willen dat kinderen kansen krijgen, zonder afhankelijk te zijn van de situatie van hun ouders. Vanuit drie basisscholen in de wijk bieden wij de kinderen van ’s ochtends tot ’s avonds een programma aan, inclusief ontbijt, lunch, extra taal- en rekenlessen, sport en cultuur. Maar ook talentontwikkeling. Want als je als kind nooit achter een piano hebt gezeten, kom je er nooit achter of je er talent voor hebt.” Het is dan ook geen toeval dat het kantoor van het programmabureau in een van deze scholen is gevestigd. “Het is de belangrijkste vindplaats, waar alle kinderen komen en hun ouders hen brengen en afhalen. Daarom zorgen we ervoor dat ook politie, jeugdzorg, de gemeente en andere partijen hier en op de andere twee basisscholen aanwezig zijn. Belangrijk is een vast schema, zodat mensen weten wanneer ze bij wie terecht kunnen. Dus op maandag vind je de politie op basisschool A, op dinsdag op school B, enzovoort.” Het is een voorbeeld van naar de bewoners toe brengen wat zij nodig hebben. Op school wordt een laagdrempelige toegang tot hulpverleners en andere diensten gecreëerd. “Je kunt hier anoniem met de wijkagent of een hulpverlener praten. Zo ervaren bewoners geen schaamte en ongemak, waar mogelijk wel sprake van is als deze partijen bij hen aan de deur komen.”

Bij 6.000 huishoudens langs

Naar bewoners toebrengen wat zij nodig hebben. Het vormt een van de rode draden binnen de visie van Karakus, omdat hij ziet dat het werkt. “Neem de energietoeslag. Weinig bewoners vroegen het aan, terwijl ze er wel voor in aanmerking komen. Dus wij zijn met vrijwilligers deur aan deur bij de huishoudens gegaan, om mensen te informeren over de toeslag en hoe ze hulp kunnen krijgen bij de aanvraag. Dat vormt meteen een mooie manier om met hen in gesprek te komen, en te vragen wat zij nog meer nodig hebben. Echt contact zoeken met bewoners; daar heeft het lang aan ontbroken. Je kunt natuurlijk over energietoelagen en andere onderwerpen communiceren, en vervolgens achter je bureau zitten wachten op reacties.

“Wij gaan op zoek naar mensen die wél willen.”

Maar zo werkt het niet. Ga bij ze langs. Dat is menselijker, warmer en vertrouwder.” Het dagprogramma voor de ouders is erop gericht hen uit hun woningen en hun isolement te krijgen. “We proberen ze een nieuw netwerk aan te bieden, in samenwerking met allerlei organisaties. Maar het is maatwerk. Bij de ene ouder werkt een kop koffie, bij de ander vormt sporten of werken aan de eigen ontwikkeling de beste manier om in contact te blijven.” Voor mensen met multi-problematiek is een nieuwe methodiek in ontwikkeling. Vanuit het perspectief van de betreffende gezinnen wordt bekeken welke hulpverlening effectief is en of het anders moet. Samen met werkgevers worden ze vervolgens doorgeleid naar werk.

Het juiste referentiekader

Werken in wijken is voor Karakus bepaald geen onbekend terrein. “Ik heb aan de wieg gestaan van het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid. Die ervaring neem ik nu mee. Hetzelfde geldt voor alle ervaringen die ik opdeed in de praktijk, als beleidsmaker en bestuurder. Ik weet hoe de hazen lopen en dus ook hoe je kunt versnellen. Daar geniet ik nu elke dag van.” Karakus wijst met klem op het belang van een goed programmeam. “Dat moet bestaan uit mensen die de andere partijen blijven aanjagen, om het allemaal voor de bewoners voor elkaar te krijgen. Natuurlijk met begrip en respect, maar nooit met acceptatie van het systeemdenken.” Bestaat dat begrip ook altijd aan de andere kant van de tafel, waar partijen te maken krijgen met het programmabureau als nieuwe speler? “We krijgen wel eens reacties in de trant van: wat jullie doen, is ons werk. Maar daar zijn we wel tegen bestand. We proberen hen ervan te overtuigen dat we voor hetzelfde doel strijden.” Karakus wordt er minder vrolijk van als hij merkt dat de urgentie bij sommige mensen binnen sommige organisaties niet wordt gevoeld. “Die personen leven in een luxe situatie met een goed inkomen en een goede woning; dat is hun referentiekader. Maar je kunt tegen iemand die elke week maar 10 euro overhoudt niet zeggen dat hij even twee maanden moet wachten als hij of zij een probleem heeft. Daarom zijn wij bij alle betrokken organisaties op zoek naar mensen die wél willen. Die nodigen we uit om langs te komen, zodat we samen dingen gedaan krijgen.”

Waterweg Wonen realiseert:

socialle huur eengezinswoningen

“Je kunt natuurlijk over energietoelagen en andere onderwerpen communiceren, en vervolgens achter je bureau zitten wachten op reacties. Maar zo werkt het niet. Ga bij mensen langs.”

WATERWEG WONEN

www.waterwegwonen.nl

Directie: Plegt-Vos

www.plegt-vos.nl

Architect: Heida Matsumoto Architecten

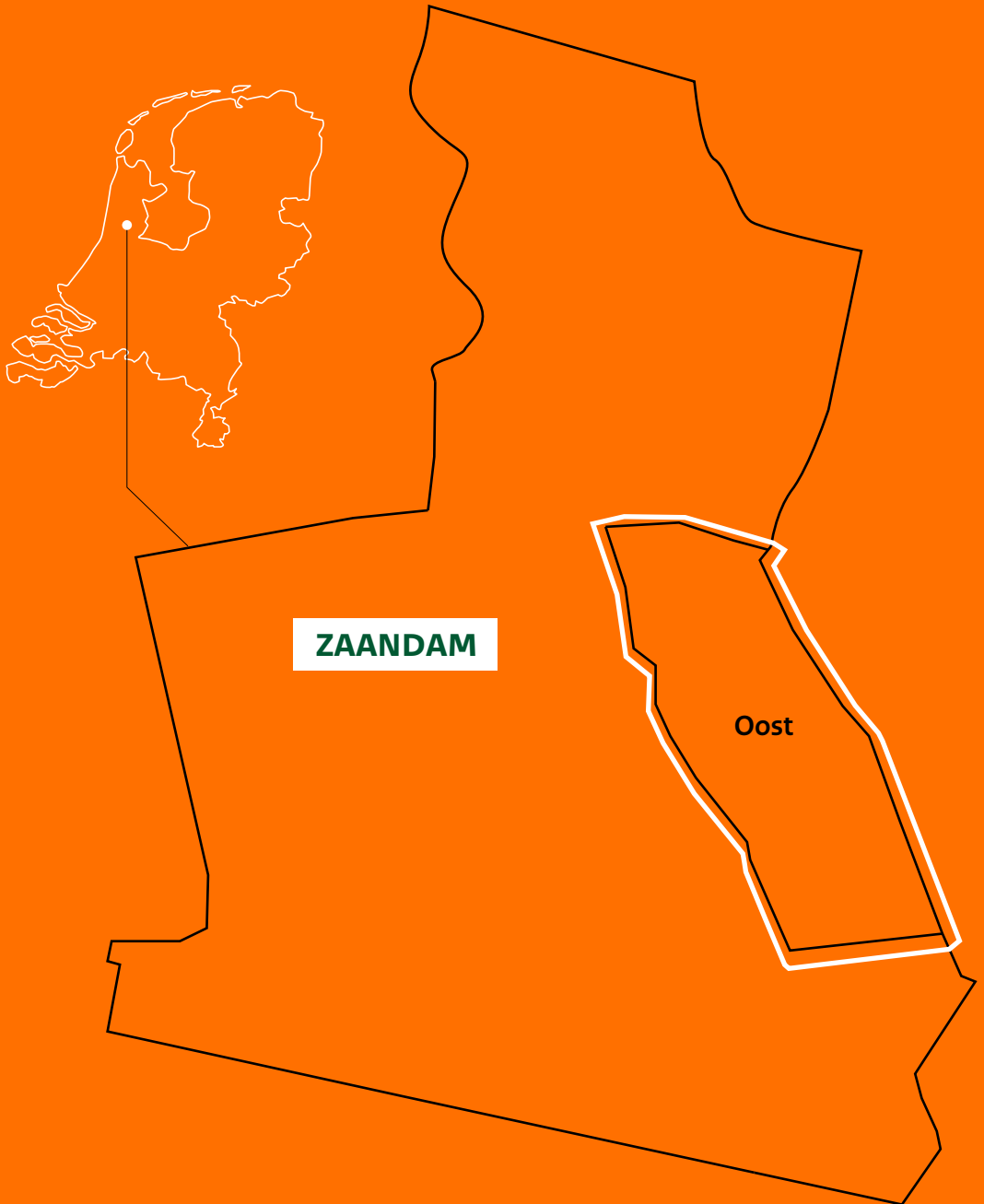
www.heidamatsumoto.nl

Werkzaamheden: Van Dijk Maasland B.V.

www.vandijkmaasland.nl

20 ZAANDAM OOST

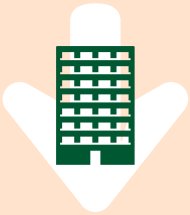
Kenmerken

46.000
inwoners
in 5 wijken

Sociaaleconomisch
veel laagopgeleiden,
veel lage inkomens,
relatief hoog aantal
LVB'ers en hoge
instroom van
arbeidsmigranten

Woningvoorraad
lage kwaliteit,
eenzijdig aanbod

Opvallend
diverse mono-wijken
met een gesloten
culturele gemeenschap

Opgaven & ambities

Gelijke kansen voor een succesvolle toekomst
Versterken aanbod op jonge kinderen en ouders,
inzet brugfunctionarissen, verlengde leertijd,
preventief jongerenwerk, aanpak jongeren-
criminaliteit

Veilig en fijn wonen, werken en verblijven
Verbeteren woningvoorraad en winkelaanbod,
minder vuil op straat, meer gemengde wijk

**Iedereen bouwt aan zijn of haar toekomst
en doet mee naar vermogen**
Participeren met perspectief voor mensen met
een bijstandsuitkering, uitbreiding taalaanbod

“Werk vanuit de **logica**
van de **wijk**”

Sherwin Tjin Asjoe

ZAANDAM OOST

In de ogen van Sherwin Tjin Asjoe, Teamchef Basisteam Zaanstad bij de politie, vormt de samenwerking binnen het Pact Zaanadam Oost een verrijking. De lijnen zijn kort, de focus staat op scherp, de wil om het perspectief van de wijkbewoners te verbeteren staat als een huis. En: hij krijgt dingen gedaan. “De succesfactoren zijn bevlogen professionals en bestuurders, werken vanuit de logica van de wijk en daar langdurig aanwezig zijn.”

Een schietpartij midden op straat, en nog geen week later de vondst van 100.000 euro en een vuurwapen. Dat gebeurt in Zaandam Oost, in dit geval in de wijk Poelenburg. Tjin Asjoe zucht diep. “Als je in zo’n omgeving opgroeit, doet dat iets met je kijk op de wereld. Het is gewoon killing voor je dromen.” De politie opereert, zo constateert hij, samen met Justitie aan de achterkant van de problematiek. Zodra zaken tot uitbarsting komen, komen zij in actie. Het is aan de voorkant waar je dat kunt voorkomen. “Door de samenwerking in Pact Zaandam Oost met de gemeente, het onderwijs, woningcorporaties, Jeugdzorg en de vele andere partijen, zie ik veel duidelijker dan voorheen wat het instrumentarium is van partijen die net als ik de wijk beter willen maken. Wij hebben in de wijk bijvoorbeeld criminele families, waar het stokje van generatie op generatie wordt doorgegeven. Als politie kunnen wij alleen maar begrenzen. Maar samen met onze partners uit het pact kunnen wij die cyclus doorbreken, en aan een betere en duurzamere oplossing werken. Door interventies op elkaar af te stemmen, door middel van onderwijs en begeleiding naar arbeid, kun je een generatie laten opgroeien die minder ontvankelijk is voor criminaliteit.”

“Als je in zo’n omgeving opgroeit, doet dat iets met je kijk op de wereld.”

Rijksurgentie lokaal bekrachtigd

Het enthousiasme van Tjin Asjoe over de integrale aanpak valt goed te verklaren. “We boeken aardig wat successen en succesjes. Dat heeft alles te maken met de korte lijnen. De voormannen en -vrouwen van het pact komen regelmatig bijeen. We kennen elkaar inmiddels goed, spreken elkaar veel en komen bij elkaar over de vloer. Dus als er iets is, kunnen we snel schakelen. Zo kregen wij een signaal dat een jongerenwerker werd bedreigd. Daar konden wij meteen volle bak inzet op geven. Dan los je zoiets op, en laat je de professionals in de wijk zien: jullie chefs staan met elkaar in verbinding, dus als er iets gebeurt verenigt het front zich.” Er vallen ook andersoortige successen te melden. Tjin Asjoe was verbaasd toen hij erachter kwam dat de landelijke overheid ook vertegenwoordigd was in het Pact Zaandam Oost. “Het Rijk zit dus gewoon aan tafel om mee te praten over een wijk. Dat heb ik nog nooit eerder meegeemaakt. En het blijft niet bij praten. Wij kregen de uitnodiging om aan enkele secretarissen-generaal en directeurs-generaal van ministeries ons verhaal over ondermijning te vertellen. Niet veel later hadden we de benodigde financiering rond voor het opzetten van een speciaal interventieteam. De urgentie die het Rijk uitstraalt is dus niet geveinsd, en wordt lokaal concreet bekrachtigd.”

Het persoonlijke element

Ook de binnen het pact geïntensiveerde samenwerking met de gemeente levert resultaat op. Zo kunnen drugscriminelen die in woonhuizen verdovende middelen opslaan en produceren, rekenen op een harde ingreep. Met steun van de gemeente sluit de politie de woning en het Openbaar Ministerie vervolgt de verdachten. Maar de strijd wordt ook op andere manieren aangeboden. “Er zijn drugscriminelen die naast het dealen gewoon een bijstandsuitkering hebben. Daar zijn we met elkaar mee aan de slag

gegaan en die uitkeringen zijn ingetrokken. Leidt tot een daling van de drugscriminaliteit? Nee, dat niet. Maar het levert wel op andere manieren winst op. Ten eerste kunnen we dat gemeenschapsgeld wel beter besteden, aan mensen die het echt nodig hebben. Maar ten tweede geef je ook hiermee een duidelijk signaal af: wij tolereren dit niet, wij komen in actie, wij pakken die uitkering af. Het alternatief, dealers met een uitkering, ondermijnt de sociale cohesie. Bewoners zien dat. Zij gaan in je geloven als je de rotzakken aanpakt.” Het belang van dat laatste valt niet te onder-

“We hebben bewoners nodig om resultaat te boeken in de wijk.”

schatten, vindt Tjin Asjoe. “Alles wat we doen om de leefbaarheid en veiligheid te verbeteren, doen we voor de wijk. Maar als je wil dat het beklijft, moet je dat ook doen met de wijk. Dus je moet vertrouwen winnen, laten zien dat je het meent. Dat betekent dat wijkagenten, hulpverleners en alle andere frontlijnwerkers buurtbewoners moeten leren kennen. Scout diegenen die ons vooruit kunnen helpen, haak ze aan bij de inspanningen. Het is een langzaam proces, maar het werkt. Belangrijk is wel dat de frontlijnwerkers geen passanten zijn, die na 1 of 2 jaar weer vertrokken zijn. In feite vormen zij het kapitaal van alle organisaties. Want als bewoners hen leren kennen en vertrouwen, zijn ze bereid om iets voor hen te doen. Dat is het persoonlijke element. We hebben bewoners nodig om resultaat te boeken in de wijk. En ze willen wel iets doen, maar dan voor de personen die ze kennen, niet voor de organisaties waar die personen voor werken.”

Los durven laten

Pact Zaandam Oost slaagt er, met vallen en opstaan, in om het verschil te maken. Als kritische succesfactor noemt Tjin Asjoe: werk vanuit de logica van de wijk, ofwel ga uit van wat de wijk nodig heeft. Als voorbeeld noemt hij de maatregel om Poelenburg te bestempelen tot veiligheidsrisicogebied, om preventief fouilleren mogelijk te maken. “Dat is een nogal ingrijpend instrument, dus het is belangrijk om het goed aan de mensen uit te leggen. Het beleid van de politie en de gemeente was om over dit soort zaken schriftelijk te communiceren, in het Nederlands. Maar wat heb je daaraan als wijkbewoners geen Nederlands spreken of het in ieder geval niet kunnen lezen? Helemaal niets. Dus zoiets moet je los durven laten. Na overleg met de gemeente hebben wij dat ook gedaan.” Wat de wijk ook nodig heeft, is dat de politie en de andere organisaties er aanwezig zijn. “Daarom zitten we met het programmabureau van het pact ook in de wijk. Al onze overleggen vinden daar plaats. Daardoor kom je er regelmatig, en zie je en proef je wat er speelt. En de bewoners zien ons.” Inmiddels ziet Tjin Asjoe het wantrouwen afnemen en de betrokkenheid toenemen. De kloof tussen bewoners en overheid wordt kleiner. “Als politie organiseren we al enkele jaren een eigen iftar, de maaltijd die moslims tijdens de ramadan na zonsondergang met elkaar nuttigen. Er was vanaf het begin wel enige belangstelling voor en die zagen we elk jaar licht toenemen. Maar de laatste keer zaten er ineens 150 mensen te eten en te drinken. Ik kon mijn ogen niet geloven.”

Geraakt door de opgave

Toch zijn de problemen in Zaandam Oost hardnekkig. Ze vergen veel van het politieapparaat. Heeft Tjin Asjoe eigenlijk wel tijd om ook nog binnen het pact actief te zijn? “Ik ervaar het als een verrijking, het voelt niet als iets wat ik naast mijn reguliere functie doe. Binnen het pact werk ik samen met een super gedreven burgemeester en met bevlogen bestuurders en professionals. We staan schouder aan schouder, met een soort over-mijn-lijk mentaliteit. We zijn allemaal geraakt door de opgave waar we voor staan, en zijn bereid om buiten het eigen systeem en de conventies te stappen om te doen wat gedaan moet worden. Daarin vinden we elkaar.” Tjin Asjoe is zelf opgegroeid, en nog altijd woonachtig, in een kwetsbare wijk elders in het land. Daardoor kan hij zich volledig identificeren met de opgave die er ligt.

“We zijn bereid om buiten het eigen systeem en de conventies te stappen om te doen wat gedaan moet worden.”

“Ik heb gezien wat sociale kwetsbaarheid met mensen doet. Het leidt tot huiselijk geweld, tot criminaliteit, tot ellende. En ik weet hoe belangrijk het is dat je als jongere een weg ziet om je te ontworstelen aan de situatie waarin je opgroeit. Eigenlijk is dat de reden waarom ik bij de overheid ben gaan werken: perspectief creëren voor mensen in de wijk die daar zelf niet toe in staat zijn.”

Colofon

Dit is een uitgave van het Ministerie van
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
(BZK), van het Nationaal Programma
Leefbaarheid en Veiligheid

Teksten: Ministerie BZK en Marc Mijer
Fotografie: Rob Acket, Tiwos
Vormgeving: Ontwerpwerk
Drukwerk: Van Deventer

April 2023

www.minbzk.nl
www.volkshuisvestingnederland.nl

AMSTERDAM NIEUW-WEST
AMSTERDAM ZUIDOOST
ARNHEM OOST
BREDA NOORD
DELFT WEST
DEN HAAG ZUIDWEST
DORDRECHT WEST
EINDHOVEN WOENSEL-ZUID
GRONINGEN NOORD
HEERLEN NOORD
LEEUWARDEN OOST
LELYSTAD OOST
NIEUWEGEIN CENTRALE AS
ROOSENDAAL-RING
ROTTERDAM ZUID
SCHIEDAM NIEUWLAND-OOST
TILBURG NOORDWEST
UTRECHT OVERVECHT
VLAARDINGEN WEST
ZAANDAM OOST

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties (BZK)
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

www.minbzk.nl

www.volkshuisvestingnederland.nl